



Översyn av KTH:s resurs- fördelningsmodeller 2023

Slutrapport 2023-09-29

Förord

Hedrad över uppdraget att som särskild utredare leda översynen av KTH:s resursfördelningsmodeller avlämnar jag härmed projektets slutrapport.

Uppdraget beslutades av rektor i november 2022. Arbetet inleddes i januari 2023 och slutförs nio månader senare. Som särskild utredare har undertecknad lett arbetet med översynen, som genomförts tillsammans med en arbetsgrupp bestående av:

- Filip Axelsson, studentrepresentant, Tekniska högskolans studentkår
- Björn Berggren, professor, skolchef ABE
- Kerstin Jacobsson, universitetsdirektör
- Leif Kari, professor, vicerektor för utbildning
- Mikael Lindström, professor, prorektor
- Mats Magnusson, professor, forskarutbildningsansvarig, ITM
- Alice Marshall, JML-strateg, Equality Office vid personalavdelningen
- Lars Nordström, professor, ansvarig för fakultetsutveckling och vice skolchef, EECS
- Sofia Ritzén, professor, dekanus
- Annika Stensson Trigell, professor, tidigare vicerektor för forskning
- Gunnar Tibert, universitetslektor, grundutbildningsansvarig och vice skolchef, SCI

Arbetsgruppen har sammanträtt vid fem tillfällen under våren 2023 och vid två tillfällen under tidig höst 2023. Vid dessa sammanträden har underlag och förslag presenterats och diskuterats. Arbetsgruppen har aktivt bidragit till att formulera de principer och modeller som presenteras i denna rapport. Jag vill här uttrycka min uppskattning över den öppenhet, probleminsikt, goda stämning och vilja till konstruktiv dialog som präglade diskussionen i arbetsgruppen.

Som särskild utredare står undertecknad som avsändare av rapporten. Jag har i arbetet strävat efter att formulera förslag som så långt som möjligt ligger i linje med de synpunkter som framförts i arbetsgruppen. I rapporttexten används ibland "vi" som synonym till "utredningen" när arbetet beskrivs. Det betyder inte nödvändigtvis att varje ledamot av arbetsgruppen står bakom varje del i det förslag som läggs fram.

Ledningskansliet och ekonomiavdelningen utsågs att stödja utredaren och arbetsgruppen. Utredningens sekretariat har bestått av:

- Anna Aminoff, utredare vid ledningskansliet
- Maria Ehnhage, utredare vid ledningskansliet
- Björn Norman, controller vid ekonomiavdelningen

Jag vill framföra ett varmt personligt tack till sekretariatet. Anna, Maria och Björn, ni har med stor professionalitet och aldrig sinande energi tagit fram underlag, gjort analyser, skrivit delar av rapporttexten och drivit projektet framåt. Det har varit både lärorikt och roligt att tillsammans med er arbeta med detta projekt!

Uppsala 2023-09-29

Anders Malmberg
Professor, Uppsala universitet

Förkortningar som används i rapporten

EIT/KIC	Knowledge and Innovation Communities, inom EIT – European Institute of Innovation and Technology
FoFU	Forskning och utbildning på forskarnivå
GRU	Utbildning på grundnivå och avancerad nivå
HPR	Helårsprestation
HST	Helårsstudent
SFO	Strategiska forskningsområden

KTH:s fem skolor:

ABE	Skolan för arkitektur och samhällsbyggnad
CBH	Skolan för kemi, bioteknologi och hälsa
EECS	Skolan för elektroteknik och datavetenskap
ITM	Skolan för industriell teknik och management
SCI	Skolan för teknikvetenskap

Innehåll

1	Inledning	5
1.1	Tolkning och operationalisering av utredningsdirektivet samt rapportens disposition	5
1.2	Principer för verksamhetsplanering och resursfördelning – om förslagets struktur	10
2	FoFU: Basfinansiering av anställningar, dimensionering av forskarutbildning och incitament för kvalitet och förnyelse	14
2.1	Basmedel och prestationsmedel i dagens modell	14
2.2	Basfinansiering av anställningar	15
2.3	Forskarutbildningens finansiering och dimensionering	18
2.4	Prestations- och kvalitetsbaserad resursfördelning	19
2.5	Den föreslagna basfinansieringsmodellens fördelningseffekter	19
3	FoFU: Samfinansiering av externa anslag, utrymme för strategiska satsningar och finansieringsmodell för infrastruktur	21
3.1	Öronmärkta medel i dagens modell	22
3.2	Förslag till ny modell för samfinansiering av externa anslag, utrymme för strategiska satsningar och finansieringsmodell för infrastruktur	24
3.3	Medel som kan föras in i basfinansieringsmodellen	27
3.4	Övrigt	28
4	GRU: En takbeloppsbaserad modell för utbildning på grundnivå och avancerad nivå....	29
4.1	Dagens modell för GRU	29
4.2	Det statliga anslaget för utbildning på grundnivå och avancerad nivå är prestationsbaserat	30
4.3	Dagens GRU – låg koppling mellan produktion och tilldelade medel	30
4.4	En takbeloppsmodell för fördelning av GRU till skolor	32
4.5	Samfinansiering, strategiska satsningar och centrala avlyft för GRU	36
4.6	Den föreslagna takbeloppsmodellens fördelningseffekter	39
5	En långsiktig och sammanhållen resursfördelning	40
5.1	Samordning med andra processer	40
5.2	Universitetsgemensam resursfördelning på ett decentraliserat universitet för sammanhållen styrning	41
5.3	Myndighetskapital	43
5.4	Horisontella mål	46
6	Sammanfattning och rekommendationer för fortsatt arbete	48
	Bilaga 1: Utredningsdirektiv, V-2021-0344	52
	Bilaga 2: Genomförda möten och presentationer	59
	Bilaga 3: Tabeller	60
	Bilaga 4. Kort sammanfattning av omvärldsanalys	69

1 Inledning

Rektor beslutade i maj 2021 om ett utredningsdirektiv för översyn av KTH:s resursfördelningsmodeller. I november 2022 beslutades om ett uppdaterat utredningsdirektiv för översyn av KTH:s resursfördelningsmodeller (V-2021-0344), varefter översynen inleddes.

I direktivet anges att målet med att genomföra en översyn är att se över hur befintliga resursfördelningsmodeller påverkar KTH:s verksamhet sett till dess mål, vision och möjlighet att bedriva forskning och utbildning av hög kvalitet. Utifrån en sådan analys ska vid behov alternativa modeller eller justeringar av befintliga modeller utredas och föreslås.

Detta inledningskapitel består av två huvudavsnitt. Först görs en detaljerad genomgång av utredningsdirektivet och rapportens disposition, därefter följer ett avsnitt där vi dels introducerar hur resursfördelningen går till vid KTH i dag, dels för en principiell diskussion om vilka funktioner ett resursfördelningsystem ska fylla.

1.1 Tolkning och operationalisering av utredningsdirektivet samt rapportens disposition

Direktivet för uppdraget, såsom det fastställdes i november 2022, är brett och mångfasetterat. I direktivet identifieras en rad olika problem och utmaningar som översynen ska adressera, liksom ett antal mer eller mindre explicita ”beställningar”, dvs. preciseringar av vad översynen konkret ska resultera i. För att strukturera arbetet med översynen delades inledningsvis utredningsdirektivet in i sex teman. Under våren gjorde rektor ett förtydligande om att översynen också skulle inkludera förslag till ny modell för fördelning av resurser för utbildning på grundnivå och avancerad nivå, i praktiken ett sjunde tema.

Enligt direktivet omfattar uppdraget i alla delar såväl anslaget för forskning och utbildning på forskarnivå (FoFU) som anslaget för utbildning på grundnivå och avancerad nivå (GRU). Samtidigt är de identifierade problem som utredningen ska behandla i många fall specifikt kopplade till antingen FoFU eller GRU.

Efter att under våren ha arbetat igenom samtliga teman har vi beslutat att i slutrapporten sammanföra problembeskrivningar, analyser och förslag under fyra breda teman, varav två berör forskning och delvis forskarutbildning (FoFU), ett berör utbildning (GRU) och ett berör frågor som är gemensamma för båda verksamhetsgrenarna. Även om ett uttalat mål med översynen är att resursfördelningen ska bidra till att forskning och utbildning ska hänga samman, har vi bedömt det som rimligt att hantera vissa FoFU- och GRU-teman separat. Anledningen är att de statliga anslagen för FoFU respektive GRU är uppdelade med olika budget och redovisning, men även att behoven av styrning skiljer sig mellan de olika verksamhetsgrenarna.

Hur direktivets problembeskrivningar och ”beställningar” kopplar till rapportens olika delar introduceras nedan. Det ska noteras att de problembeskrivningar som inleder varje temaavsnitt kommer från direktivet, men att texten är förkortad och lätt redigerad. Direktivet i sin helhet återges i bilaga 1. Kapitel 2–5 innehåller utredningens förslag som svarar mot dessa beställningar. I vissa hänseenden har förändringar skett inom KTH efter det att direktivet togs fram. I dessa fall framgår det av rapporten hur utredningens förslag förhåller sig till redan fattade beslut och genomförda förändringar.

Bilaga 2 innehåller en sammanställning av arbetsgruppens möten under 2023 och vissa andra avstämningsmöten.

Bilaga 3 innehåller tabeller som hänvisas till i rapporten.

I direktivet anges att utredningen ska göra en analys av ett urval andra svenska lärosätens resursfördelningsmodeller. En kort sammanfattning av denna omvärldsanalys återfinns i bilaga 4.

1.1.1 Tema: Basfinansiering av anställningar, dimensionering av forskarutbildning och incitament för kvalitet och förnyelse

KTH är ett forskningsintensivt lärosäte, där forskning och forskarutbildning sammantaget svarar för ca 70 procent av den ekonomiska omslutningen. Denna omfattande forskningsverksamhet är i sin tur till över 60 procent externfinansierad. Det innebär att KTH:s läraranställningar i många fall inte är fullt finansierade med anslagsmedel. Det finns i praktiken krav på lärare och forskare att ansöka om externa medel för att finansiera sin forskning. Det kan skapa en känsla av låg anställningstrygghet och den upplevda samhörigheten med KTH minskar.

I dag finansieras de flesta doktorander vid KTH av externa medel. Extern finansiering av doktorander garanteras inte alltid för hela studietiden vilket innebär att KTH ofta finansierar den senare delen av utbildningen med anslagsmedel (FoFU). Ett minskat antal doktorander vid KTH riskerar att hämma återväxten och rekryteringen av unga lovande forskare. Å andra sidan kan ett alltför stort antal doktorander negativt påverka det utrymme som KTH har att anställa postdoktorer. Den forskarutbildning som bedrivs vid KTH, inklusive det kursutbud som erbjuds forskarstuderande, ska hanteras strategiskt och syfta till hög kvalitet.

Prestationsbaserad medelstildelning har som syfte att premiera kvalitet. Det finns dock inga enkla svar på hur KTH genom resursfördelning kan skapa incitament för hög kvalitet. Vissa prestations- eller kvalitetsindikatorer är lätta att använda men ger samtidigt begränsad information. En resursfördelningsmodell som utgår från t.ex. externa medel riskerar att öka beroendet av externa forskningsmedel. För ett lärosäte som KTH där merparten av forskningsmedlen erhålls efter extern kvalitetsprövning behöver de ekonomiska incitamenten utgå från parametrar som ger en mer långsiktig, strategisk och stabil fördelning av resurser.

Beställning:

- Förslag på hur och i vilken omfattning KTH skulle kunna finansiera tillsvidareanställda lärares löner genom fast basfinansiering. Fokus ska ligga på gruppnivå snarare än individnivå.
- Förslag på hur forskarutbildningen vid KTH kan dimensioneras och hanteras strategiskt.
- Förslag på principer för medelstildelning som främjar kvalitet inom utbildning och forskning, samtidigt som KTH:s bredd av forsknings- och utbildningsmiljöer värnas.

(Se kapitel 2 för utredningens förslag)

1.1.2 Tema: Samfinansiering av externa anslag, utrymme för strategiska satsningar och finansieringsmodell för infrastruktur

Med extern forskningsfinansiering följer ofta krav på samfinansiering vilket minskar KTH:s förfoganderätt över basanslaget. Beslut finns om att KTH ska samfinansiera EU-bidrag för forskning med centralt avsatta medel. I övrigt hanteras samfinansiering inte enhetligt inom KTH. En tydlig överblick

som leder till processer och rutiner behöver finnas för att KTH ska kunna ha en god balans kring externa bidrag utifrån en sammanhållen strategi.

KTH har behov av att genomföra strategiska satsningar av olika slag. I dag är det ekonomiska utrymme för detta begränsat. Det råder även tydlighet kring processen för strategiska satsningar och hur den inkorporeras i ordinarie budget- och verksamhetsplanering. Möjligheterna att göra en samlad bedömning och prioritering är begränsade, av såväl pågående som nya strategiska satsningar.

KTH är beroende av tillgång till aktuell och uppdaterad infrastruktur för att kunna bedriva forskning och utbildning av hög kvalitet. KTH har ingen långsiktig modell för finansiering av forskningsinfrastruktur som omfattar både lokal forskningsinfrastruktur och KTH-etablerade forskningsinfrastrukturer. KTH behöver även utveckla kreativa, hållbara och innovativa studiemiljöer, vilket har en stark koppling till lokalkostnaderna och en långsiktig lokalförsörjning. KTH saknar en sammanhållen och strategisk planering för laborativa utbildningsmiljöer och hur dessa ska finansieras.

Beställning:

- Förslag på en definition av strategiska satsningar, samt principer, process och ansvarsfördelning för samfinansiering och för strategiska satsningar (skolorna respektive KTH-gemensamt).
- Förslag på hur utrymme för rektors strategiska satsningar kan skapas och bibehållas.
- Förslag på om samfinansiering även bör inkludera EU-projekt inom utbildning, exempelvis EIT-samarbeten.
- En kartläggning av omfattningen på och typer av samfinansiering.
- Förslag på en långsiktig finansieringsmodell för KTH:s olika forsknings- och utbildningsinfrastrukturer.

(Se kapitel 3 för utredningens förslag)

1.1.3 Tema: En takbeloppbaserad modell för utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Under översynens gång har det blivit allt mer tydligt att KTH:s nuvarande modell för att fördela GRU-medel inte är hållbar, varken ekonomiskt eller ur ett styrningsperspektiv. Den ger inte tillräcklig möjlighet att styra utbildningsutbud och dimensionering och den har när KTH inte nått sitt takbelopp under 2021 och 2022 skapat en situation där lärosätet behövt återföra medel till staten samtidigt som medlen redan är fördelade till skolorna. Detta är också en del av bakgrunden till rektors beslut om ekonomi i balans som fattades under våren 2023 (V-2023-0079).

I utredningsdirektivet behandlas också livslångt lärande. Den interna resursfördelningen hanterar ersättning för anslagsfinansierad vidareutbildning vid sidan av ordinarie resursfördelning inom utbildning på grundnivå och avancerad nivå och ej som en integrerad del av övrig verksamhet.

Beställning:

- Förslag på hur KTH kan införa en fördelning av utbildningsresurser som ligger i linje med hur KTH erhåller och avräknar utbildningsmedel gentemot staten. Modellen ska vara ekonomiskt hållbar.
- Förslag på hur KTH kan integrera resursfördelning för anslagsfinansierad vidareutbildning (livslångt lärande) med ordinarie resursfördelning inom utbildning på grundnivå och avancerad nivå.

(Se kapitel 4 för utredningens förslag)

1.1.4 Tema: En långsiktig och sammanhållen resursfördelning

Under detta breda tema samlas en rad problemställningar av delvis olika karaktär. Den överordnade beställningen handlar om att den föreslagna modellen för resursfördelning ska vara mer långsiktig och sammanhållen än nuvarande modeller. KTH:s skolor har behov av en stabilitet i resursfördelningen för att undvika alltför kraftiga svängningar. Det finns även behov av att kunna planera verksamheten mer långsiktigt än på årsbasis. Vid KTH finns ett stort antal beslut som reglerar vissa delar av resursfördelningen, men där en sammanhållen överblick saknas.

Vid sidan om denna överordnade problematik innehåller denna del flera specificerade problemområden med mer eller mindre tydliga beställningar.

1. Vissa beställningar handlar om att resursöversynen ska *samordnas med* eller ta hänsyn till *andra pågående processer* inom lärosätet, såsom översyn av lokalkostnadsmodeller eller finansiering av gemensamma kostnader.
2. Andra handlar om att säkerställa att de *principer* som gäller för KTH:s fördelning av medel till skolorna i lämplig grad *vidareförs* när skolorna sedan fördelar resurser till institutionerna och vidare *ut i organisationen*.
3. En beställning är helt specifik och handlar om att ta fram en modell för hantering av *myndighetskapital* inom KTH.
4. Några beställningar har karaktären av *horisontella mål*, dvs. att resursfördelningsmodellerna sammantaget ska driva i önskvärd riktning t.ex. avseende jämställdhet och koppling mellan utbildning och forskning.

Samordning med andra processer

I direktivet anges att det är av särskild vikt att samverkan sker med arbetet för ett gemensamt och samordnat verksamhetsstöd och att förslaget utgör en integrerad del av en sammanhållen verksamhetsplanering och budgetering. I samråd med programmet för ett gemensamt och samordnat verksamhetsstöd ska former och ramar för finansiering av verksamhetsstödet utredas. I direktivet lyfts även behovet av riktlinjer för kostnadsföring som skapar enhetlighet inom KTH och att KTH:s tillämpning av SUHF-modellen behöver ses över. (Detta arbete påbörjades innan utredningen startade och sker parallellt).

Se avsnitt 5.1.1 Gemensamt och samordnat verksamhetsstöd.

Efter personalkostnader utgör lokalrelaterade kostnader en av de större kostnadsposterna på KTH. I direktivet anges att det i dag finns en obalans mellan resurstilldelning och lokalrelaterade kostnader,

och att det råder ojämlika förutsättningar mellan skolorna i detta avseende eftersom resursfördelningen inte i tillräckligt hög grad korrelerar med faktiska lokalrelaterade kostnader i verksamheten. Utredningen ska *beakta* resultatet av utredningen om lokalfinansiering. Här föreligger ingen konkret ”beställning”.

Se avsnitt 5.1.2 Ny internprismodell för lokaler.

Universitetsgemensam resursfördelning på ett decentraliserat lärosäte

KTH är ett decentraliserat lärosäte, vars skolor har stor frihet att utforma den interna fördelningen av resurser inom skolan, utifrån de olika förutsättningar som råder. Det innebär att korrelationen mellan KTH:s centrala styrmekanismer genom resursfördelning och skolornas interna styrning blir låg. Nyttan av en decentraliserad medelsfördelning ska övervägas i relation till möjligheter för KTH som lärosäte att genomföra strategiska satsningar och rekryteringar, liksom i relation till möjligheterna att implementera basfinansiering för läraranställningar.

Beställning:

- Kartlägga skolornas interna resursfördelningsmodeller och föreslå ett KTH-gemensamt resursfördelningssystem som möjliggör en sammanhållen styrning och som tillämpas vid hela KTH.
- Förslaget ska beakta KTH:s hela bredd och de olika förutsättningar som råder vid olika institutioner och avdelningar samt beakta möjligheter att stimulera organisationsövergripande samarbeten.

(Se avsnitt 5.2 för utredningens förslag)

Myndighetskapital

Vissa verksamheter har i dag ackumulerade underskott medan andra har överskott och betydande skillnader kan finnas mellan kapital inom GRU respektive FoFU. Myndighetskapital som ackumuleras blir svårhanterligt över tid, vare sig det är positivt eller negativt.

Beställning:

- Beakta hantering av medel som ej förbrukas under ett verksamhetsår och verksamheter som går med underskott samt föreslå principer för myndighetskapital som är hållbara över tid och principer för hur KTH långsiktigt kan minska sitt myndighetskapital.

(Se avsnitt 5.3 för utredningens förslag)

Enligt utredningsdirektivet finns även en beställning om att etablera en definition av hur KTH särskiljer fritt från bundet myndighetskapital och genomföra en kartläggning av andel fritt och bundet kapital vid KTH:s alla verksamheter. Detta har dock skett utanför utredningen, se avsnitt 5.3 Myndighetskapital.

Horisontella mål

KTH har två resursfördelningsmodeller, en för forskning och en för utbildning, som hanteras separat från varandra. Utbildning och forskning behöver samtidigt relatera till och återspegla varandra, t.ex. avseende hur vissa gemensamma kostnader hanteras. Av vikt är även att resursfördelningsmodellernas

utformning och implementering bidrar till att lika värde tillmäts forsknings- respektive utbildningsrelaterade uppdrag, i vilka samverkan utgör en naturlig och integrerad del.

Enligt regleringsbrev avseende universitet och högskolor ska varje universitet beskriva på vilket sätt jämställdhet integreras i ordinarie verksamhet, exempelvis i styrprocesser. Universitet och högskolor ska redovisa hur de beaktar jämställdhet vid fördelning av forskningsmedel. Denna aspekt ska ingå i översynen av resursfördelningsmodeller vid KTH.

Beställning:

- Förslag på hur resursfördelning inom utbildning och forskning kan samspela i större utsträckning än vad som görs i dag.
- Förslag på hur KTH kan beakta jämställdhet vid fördelning av forskningsmedel.

(Se avsnitt 5.4 för utredningens förslag)

1.2 Principer för verksamhetsplanering och resursfördelning – om förslagets struktur

Föreliggande utredning benämns i direktivet Översyn av *resursfördelningsmodeller*. Begreppet resursfördelningsmodell kan leda tanken till ”räknesnurror” där anslag till olika verksamhetsgrenar räknas fram utifrån olika storleks-, prestations- eller kvalitetsrelaterade indikatorer. Sådana modeller utgör dock bara en del av det resursfördelningssystem som behandlas i översynen.

KTH som lärosäte omsluter på årsbasis ca 5,3 mdkr (intäkter exklusive transfereringar) varav ca 1,3 mdkr är ersättning från staten för *utbildning på grundnivå och avancerad nivå* (GRU) och drygt 1,4 mdkr utgörs av anslaget för *forskning och utbildning på forskarnivå* (FoFU). Närmare 1,9 mdkr utgörs av olika typer av externa bidragsmedel som går till specifika forskningsprojekt och program. Resterande medel består bl.a. av studieavgifter, övriga intäkter av avgifter och andra ersättningar och uppdragsverksamhet.

De statliga utbildnings- och forskningsanslagen kommer till KTH som lärosäte. Resursfördelningsmodeller som begrepp handlar om de principer, processer och beslut som fastställer hur dessa medel fördelas till KTH:s fem skolor och sedan vidare till institutionsnivån för att slutligen upparbetas i utbildning respektive forskning.

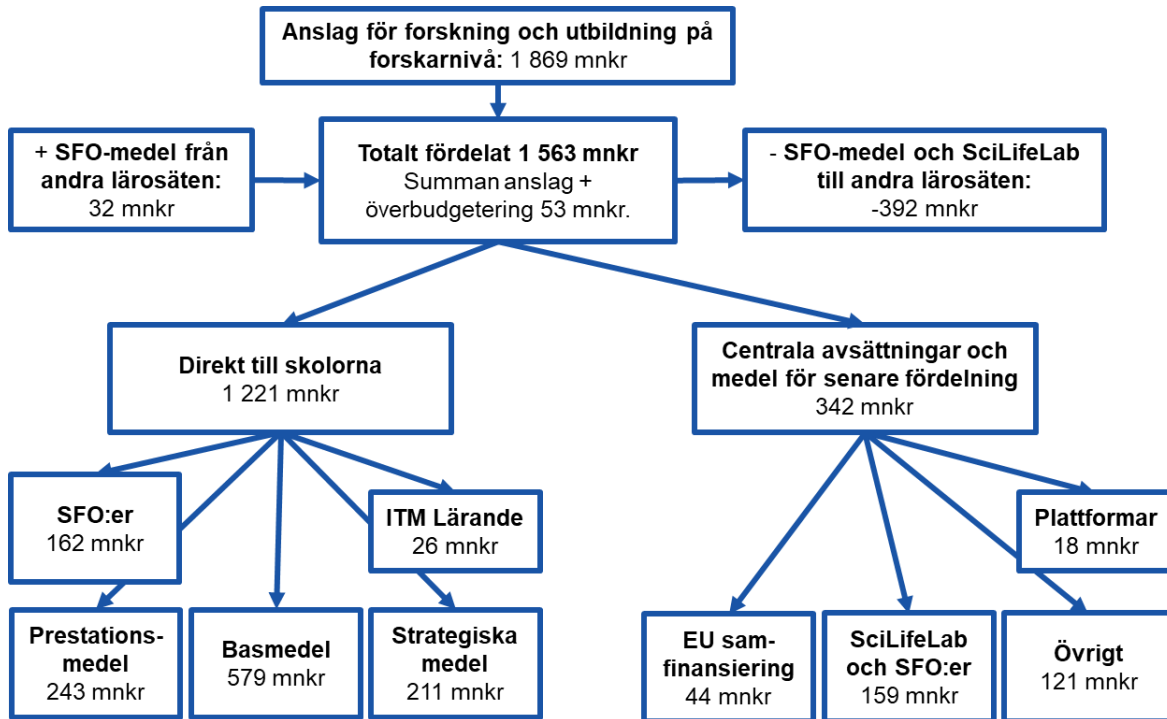
Innan vi går in på den egentliga översynen ska vi i detta kapitel kort beskriva hur resursfördelningen går till i dag och därefter kort diskutera resursfördelning principiellt, i relation till sådant som strategi, kvalitet och verksamhetsutveckling.

1.2.1 Resursfördelning i dag

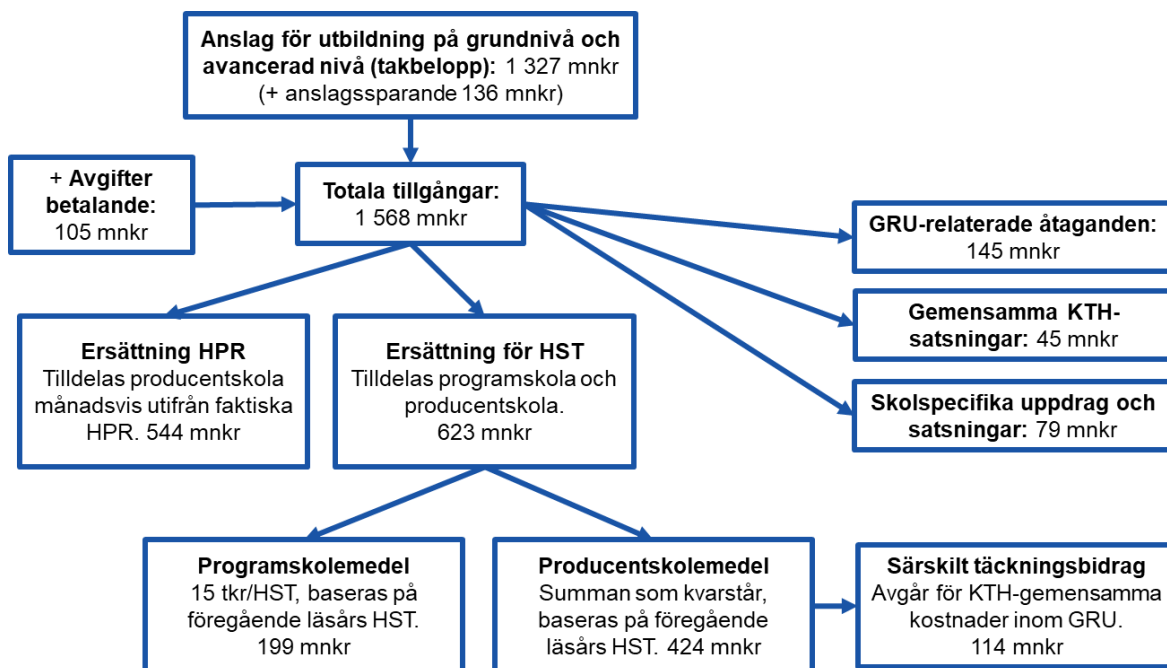
KTH:s utbildning och forskning bedrivs huvudsakligen genom fem skolor: skolan för arkitektur och samhällsbyggnad (ABE), skolan för kemi, bioteknologi och hälsa (CBH), skolan för elektroteknik och datavetenskap (EECS), skolan för industriell teknik och management (ITM) samt skolan för teknikvetenskap (SCI). Varje skola är i sin tur organiserad i institutioner, sammanlagt 28 stycken (mellan fyra och åtta institutioner per skola) och leds av en skolchef som är underställd rektor. Verksamhetsstödet är i huvudsak organiserat i en organisatorisk enhet med flera avdelningar som leds av en avdelningschef som är underställd universitetsdirektören.

Figur 1 och figur 2 illustrerar på en övergripande nivå hur resursfördelningen för FoFU respektive GRU ser ut i dag. Figurerna är baserade på den resursfördelning som beslutades i den senaste verksamhetsplanen, KTH:s verksamhetsplan för 2023–2025 (V-2022-0649). Beslut fattade under våren 2023 när det gäller FoFU har också tagits i beaktande.

Figur 1. Dagens modell för FoFU



Figur 2. Dagens modell för GRU



I kapitel 2–5 beskrivs förslag för olika delar av de två resursfördelningsmodellerna. Bilderna ovan kommer att användas för att orientera läsaren kring vilka delar av FoFU respektive GRU som de olika delförslagen behandlar.

För FoFU beslutas merparten av resursfördelningen i verksamhetsplanen och för GRU i princip hela resursfördelningen, men både FoFU och GRU består av ett stort antal underliggande beslut. Besluten är av olika karaktär och kan t.ex. styra vissa principer för fördelning av en viss pott såsom samfinansiering för EU-projekt eller ange villkor för en specifik riktad satsning. För FoFU fattas en del beslut löpande under året som påverkar innevarande års resultat eller nästkommande års fördelning. I praktiken fattas beslut på flera olika nivåer.

I anslutning till förslagen som presenteras i kommande kapitel finns närmare beskrivningar av de olika delarna av FoFU och GRU.

1.2.2 Principiellt om resursfördelning

En genomgång av KTH:s nuvarande resursfördelningsmodeller väcker en del principiella frågor, exempelvis: Hur stor del av KTH:s forsknings- respektive utbildningsmedel ska en enskild skola erhålla? Varför erhåller skolorna olika mycket medel i dag? Varför skiljer sig andelen forskning och utbildning åt mellan skolorna och är de skillnaderna rimliga? Hur skapas utrymme för förnyelse i en verksamhet där tillgängliga resurser är fullt utnyttjade?

Frågor som dessa har inga enkla eller givna svar.

En stor del av resursfördelningen inom ett lärosäte handlar egentligen om *dimensionering*. Vissa verksamheter, vare sig det rör sig om ämnen, ämnesområden, institutioner eller skolor, är större än andra och orsaken till det kan vara baserad på samhällets efterfrågan på kunskap och kompetens inom området, internpolitiska val eller historiska tillfälligheter. Vissa ämnesområden har över tiden vuxit kraftigt forskningsmässigt samtidigt som de är utbildningsmässigt små. På andra områden har utbildningen expanderat men forskningsvolymen har förblivit begränsad.

Det finns inget självklart svar på vad som är en optimal dimensionering av olika forsknings- eller utbildningsområden. På ett överordnat plan är nog de flesta överens om att både forskning och utbildning är långsiktiga verksamheter som behöver stabila förutsättningar för att kunna utvecklas, samtidigt som samhällets utveckling över tid innebär att forsknings- och utbildningsområden kan öka eller minska i betydelse och relevans och att det därför måste finnas utrymme för mer radikal förnyelse. På samma sätt är det ett givet mål att utbildning och forskning ska ha en tät koppling, men det betyder inte att dessa verksamheter ska finnas i samma proportion inom alla områden.

En resursfördelningsmodell fungerar också som ett *incitamentssystem*. Det handlar då om att uppmuntra önskade beteenden genom att belöna goda prestationer och kvalitet eller att bestraffa oönskade beteenden genom att minska resurserna för den verksamhet som presterar sämre i något avseende. På samma sätt kan resursfördelning användas för att stimulera förnyelse genom att vissa resurser omfördelas från befintlig verksamhet till utvecklingsprojekt eller nysatsningar.

Resursfördelningen ingår även som en viktig del av *verksamhetsstyrningen*. Pengar kan fördelas som ramanslag utifrån generella målbeskrivningar, eller riktat för att lösa specifika uppgifter. Under de senaste decennierna har den svenska högskolesektorn generellt gått mot ramanslag och ökad målstyrning. Staten ger i dag samlade anslag för forskning och utbildning på forskarnivå till lärosätena och inte fakultetsanslag riktade till enskilda ämnesområden eller specificerade resurser till vissa anställningar. På samma sätt tilldelar staten ett samlat takbelopp inom vars ram lärosätena själva avgör utbildningsportföljens sammansättning och dimensionering. Samtidigt har under de senaste åren den statliga

detaljstyrningen åter tenderat att öka med riktade forskningssatsningar och utpekade utbildningsområden där expansion önskas. Dessa principiella överväganden som tillämpas på nationell nivå liknar de som finns inom ett stort lärosäte som KTH. Ska KTH:s fem skolor tilldelas breda ramanslag och sedan själva avgöra hur medlen används eller ska beslut på KTH-nivå styra hur resurser fördelas inom skolorna?

Oavsett vilket perspektiv man vill betona – dimensionering, incitament eller verksamhetsstyrning – är resursfördelning ett ledningsverktyg. Ledningen för KTH, eller ledningen för en av dess skolor, som var och en i storlek motsvarar en medelstor eller större svensk högskola, har uppdraget att driva och utveckla sin verksamhet strategiskt och samtidigt säkerställa att verksamheten bedrivs med hög kvalitet. Resursfördelningssystemet bör därför utformas på ett sätt som stärker det akademiska ledarskapets förmåga att strategiskt driva verksamhets- och kvalitetsutveckling.

Ett resursfördelningssystem bör också vara transparent, helst lättfattligt, och uppfattas som rimligt och legitimt i verksamheten. Det bör framgå tydligt vilka principer som styr olika delar av systemet, var och när beslut fattas som styr utfallet och i vilka beredningsprocesser besluten utformas.

1.2.3 Förslagets struktur

I denna rapport presenteras fyra övergripande förslag. För det första föreslås, när det gäller FoFU, en modell där merparten av tillgängliga FoFU-medel (dvs. den del av KTH:s forskningsanslag som inte är öronmärkt för SFO:er eller SciLifeLab) fördelas till skolorna som ett basanslag med utgångspunkt i skolornas läraranställningar. För det andra föreslås en ny struktur för hur centrala avsättningar ska göras för olika strategiska ändamål (samfinansiering, nysatsningar, riktade förstärkningar och infrastruktur) samt principer och processer för hur dessa medel ska fördelas. För det tredje föreslås en modell för GRU där skolorna tilldelas interna takbelopp som sedan upparbetas med helårsstudenter och helårsprestationer och avräknas utifrån interna prislappar. Även livslångt lärande föreslås hanteras i samma GRU-system, med en viss resursförstärkning för strategisk omfördelning. För det fjärde föreslås en modell för hantering av myndighetskapital.

Förslagen som läggs fram är kostnadsneutrala i den bemärkelsen att de endast fördelar befintliga resurser inom FoFU och GRU. I arbetet med att ta fram förslagen har även eftersträvat att de inte ska ske några större förskjutningar av resurser mellan skolorna. Eventuell omfördelning av resurser bör ske utifrån strategiska beslut och avvägningar vilket de föreslagna modellerna tar höjd för.

Snarare än en resursfördelningsmodell i snäv mening ska förslagen betraktas som ett ramverk för verksamhetsplanering, resursfördelning och strategiskt beslutsfattande inom KTH. Gemensamt för samtliga förslag är att de ställer krav på ett starkt akademiskt ledarskap på olika nivåer inom lärosätet, liksom på väl fungerande kollegiala beredningsprocesser. Inte minst innebär huvudförslaget när det gäller FoFU (basfinansiering av läraranställningar) att KTH som lärosäte behöver rikta större fokus på lärarkårens dimensionering och sammansättning och hur den ska utvecklas över tid. I den modell som föreslås kan man säga att detta skulle bli grundbulten i framtidens dimensionering och resursfördelning inom KTH, om det framlagda förslaget genomförs i denna del. I rapportens slutkapitel diskuteras vilka processer som kan behöva utvecklas inom KTH samt dess skolor och institutioner, för att detta resursfördelningssystem ska kunna understödja kvalitet och strategisk verksamhetsutveckling.

2 FoFU: Basfinansiering av anställningar, dimensionering av forskarutbildning och incitament för kvalitet och förnyelse

Förslag:

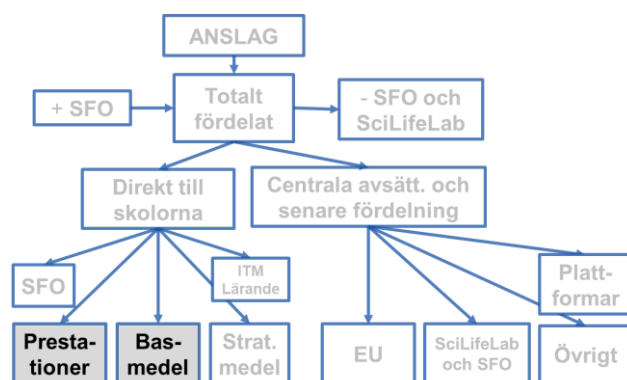
- Utredningen föreslår att en modell där merparten av tillgängliga FoFU-medel (dvs. den del som inte är öronmärkt för SFO:er eller SciLifeLab) fördelas utifrån lärarkårens storlek och sammansättning. Fördelningen föreslås utgå från en planeringsram för dimensionering av professorer, lektorer och biträdande lektorer med tillhörande schablonbelopp för de olika lärarkategorierna. (Se avsnitt 2.2)
- Utredningen föreslår att dimensionering och finansiering av doktorander utgår från en planeringsram och schablonbelopp på liknande sätt som för basfinansiering av läraranställningar. (Se avsnitt 2.3)
- Utredningen föreslår att den prestationsbaserade fördelningsmodellen upphör. Medlen fördelas i stället utifrån den föreslagna basfinansieringsmodellen. (Se avsnitt 2.4)

När det gäller FoFU ska inledningsvis konstateras att en betydande del av anslaget är riktat, antingen genom statliga beslut (främst SFO-medel och SciLifeLab) eller genom beslut inom lärosätet (strategiska medel som tilldelas skolorna i den årliga fördelningen eller centralt avsatta medel för senare fördelning). Även om merparten av de samlade medlen till sist hamnar hos skolorna och upparbetas i deras verksamhet, är inte alla medel föremål för resursfördelning inom KTH enligt de modeller och principer som behandlas i denna utredning.

2.1 Basmedel och prestationsmedel i dagens modell

I dagens modell för FoFU fördelas merparten av de fritt disponibla resurserna till skolorna som s.k. basmedel och prestationsmedel, se figur 3.

Figur 3. FoFU: Prestationer och basmedel



Basmedel fördelas direkt till skolorna. Storleken på varje skolas tilldelning av basmedel utgår från en historisk tilldelning. Sedan den senaste skolsammanslagningen 2018 har det inte skett några större förändringar i skolornas basmedel. I samband med denna skolsammanslagning fördes i princip de sammanslagna skolornas basmedel in i den nya strukturen.

Prestationstilldelning sker utifrån tre parametrar: forskarexamina, bibliometri (publiserings) och intäkter av externa medel. De totala medlen för parametrarna fördelas

enligt följande: 70 procent efter forskarexamina, 20 procent efter intäkter av externa medel och 10 procent efter bibliometri. När det gäller forskarexamina och externa medel ligger senast mätbara läsår till grund för beräkningarna. För bibliometri ligger de tre senaste kalenderåren till grund för beräkningen. Variation av tilldelning till skolorna mellan åren är marginell när det gäller parametrarna bibliometri och externa medel, medan det kan vara större svängningar i tilldelningen som bygger på forskarexamina. Beloppen som fördelas som basmedel och prestationsmedel räknas vanligtvis upp med pris- och löneomräkning varje år.

2.2 Basfinansiering av anställningar

2.2.1 Utredningens överväganden avseende basfinansiering av anställningar

För att KTH fortsatt ska vara ett internationellt framstående universitet behöver lärosätet både kunna rekrytera och behålla de bästa lärarna och forskarna. En viktig konkurrensfördel är att KTH kan erbjuda attraktiva anställningar. Med över 60 procent av forskningen finansierad med externa medel ställs självklara krav på lärare och forskare att aktivt och regelbundet ansöka om forskningsanslag. Det är i en situation med stora externa forskningsanslag heller inte orimligt att externa medel används till att under kortare eller längre perioder finansiera större eller mindre delar av lönekostnaden också för den fast anställda lärarstaben. Om detta i verksamheten uppfattas som ett krav på enskilda lärare att ”dra in anslag till sin egen lön” kan det dock skapa en känsla av låg anställningstrygghet för akademisk personal, så väl som en låg grad av samhörighet med och ansvarstagande för KTH:s samlade verksamhet.

Situationen beror i grunden på att staten lägger *relativt sett* små resurser i basanslag till lärosätena och *relativt sett* stora resurser till forskningsråd och myndigheter, som i sin tur fördelar forskningsanslag till lärosätena efter ansökan och prövning i konkurrens. Icke desto mindre är det viktigt för ett lärosäte som KTH att signalera ett ansvarstagande för läraranställdas lönekostnader. Utredningen förespråkar därför en modell där merparten av FoFU-medlen, som inte är öronmärkta för SFO:er eller SciLifeLab, fördelas schablonmässigt till skolorna i form av medel för basfinansiering av lönekostnad för läraranställda, och även doktorander.

Den föreslagna modellen fördelar ett schablonbelopp i kronor för tre kategorier läraranställda: professorer, lektorer och biträdande lektorer (dvs. de läraranställningar som normalt kräver doktorsexamen och innehåller både forskning och utbildning). För att komma fram till ungefärliga schablonbelopp har beräkningar och simuleringar genomförts som utgått från den genomsnittliga lönekostnaden inklusive lönekostnadspåslag för olika anställningskategorier. Schablonbeloppen utgör *beräkningsunderlaget* för fördelning av FoFU-medel till skolorna och ska inte översättas till faktisk finansiering eller fördelning av arbetstid för enskilda lärare. Enskilda individer kan, enligt skolans beslut, även i fortsättningen tillfälligt eller permanent ha en annan relativ fördelning av arbetsuppgifter utifrån individuell kompetens, intresse och skolans behov.

Schablonbeloppen innebär alltså *inte* någon rättighet för en enskild lärare att disponera ett visst belopp. Däremot ligger i modellen att skolorna förväntas följa en motsvarande modell vid fördelning av FoFU-medel vidare till institutioner och avdelningar, se vidare avsnitt 5.2.2 Hur långt ut i verksamheten ska utredningens förslag implementeras? Det finns flera anledningar till att utredningen inte förespråkar en direkt fördelning av schablonbelopp ner till individnivå. För det första bör den interna fördelningen på skolan enligt direktivet för översynen utgå från grupper och inte individer. Precis som medlen fördelas i klumpsumma till skolan bör den vidare fördelningen inom skolan ske till en grupp, avdelning eller institution och inte till enskilda individer. Denna princip är viktig både för det lokala ledarskapets möjlighet att styra verksamheten, och för det lokala kollegiets kollektiva ansvar för den samlade verksamhetens utveckling. För det andra behöver skolorna kunna agera strategiskt och ha en möjlighet att både avsätta medel för skolgemensamma satsningar och att vid behov göra omfördelningar, t.ex. för att balansera upp- och nedgångar av externa anslag och för att stimulera framväxt av nya forskningsmiljöer. För det tredje skulle en fördelningsprincip där schablonbeloppet uppfattas som en individuell rättighet bli kostnadsdrivande.

För att undvika att basfinansiering av läraranställningar blir kostnadsdrivande bör modellen utgå från en *planeringsram* för lärarkårens storlek och sammansättning, i praktiken en konkret fakultetsförnyelse- och fakultetsutvecklingsplan som anger hur många professorer, lektorer och biträdande lektorer som ska finnas vid en skola och inom dess institutioner. Planen bör tas fram underifrån utifrån

kollegiala diskussioner om fakultetens sammansättning och framtida utveckling och aggregeras från avdelnings- och institutionsnivå till skolnivå, för att ytterst fastställas på lärosätetsnivå.

Planeringsramen kan justeras både initialt och över tid. Om modellen tillämpas både i fördelning till skolan och för fördelning inom skolan kan justeringar behöva göras på bägge nivåer. Modellen erbjuder således ett verktyg för KTH att på olika nivåer ta ett reellt ansvar för lärarkårens dimensionering. Modellen kräver därför ett starkt akademiskt ledarskap och kommer att framtvunga en kontinuerlig strategisk diskussion om lärarkårens storlek och sammansättning, både vad gäller olika ämnen och kategorier av lärare. En sådan diskussion kan i sig bidra till att stärka det akademiska ledarskapet och det kollegiala ansvarstagandet på både institutions-, skol- och lärosätetsnivå.

Även om detta kan vara utmanande ser utredningen flera ytterligare fördelar. Modellen kommer skapa incitament för skolorna att inrätta och utlysa läraranställningar, snarare än att driva verksamheten med postdoktorer, forskare och lärarvikarier. Modellen tydliggör också att vägen in i en akademisk karriär vid KTH går via att i konkurrens söka och erhålla en utlyst läraranställning. Eftersom fördelningen utgår från lärarkårens storlek finns det även en koppling till utbildningsuppdragets storlek. När skolorna arbetar med fakultetsförnyelse- och fakultetsutvecklingsplanerna ska ju både utbildningens och forskningens behov vägas in, se även avsnitt 5.4.2 Utbildning och forskning hand i hand.

Modellen är administrativt enklare än dagens modell och därmed även mer transparent. Slutligen är modellen i utgångsläget könsneutral som fördelningsprincip, i den meningen att den inte gör någon skillnad mellan könen när schablonbeloppen fördelas till skolorna. Utfall utifrån kön bestäms dock sist och slutligen av hur forskningsresursen fördelas på individnivå. Det är därför viktigt att skolor och institutioner följer upp fördelningen och säkerställer att lokala fördelningsrutiner inte innehåller eller skapar skevheter ur ett könsperspektiv. Detta är en fråga som också bör följas upp inom kvalitets-systemet. Se även avsnitt 5.4.1 Jämställdhet och kapitel 6 Sammanfattning och rekommendationer för fortsatt arbete.

2.2.2 Konkretisering av utredningens förslag

Enligt förslaget förs de medel som i dag fördelas som basmedel och prestationsbaserade medel till en gemensam pott för basfinansiering av läraranställningar inom vilka forskning ingår i arbetsuppgifterna samt för dimensionering av doktorander. För 2023 uppgår basmedel och prestationsmedel till sammanlagt 822 mnkr. (För doktorander se avsnitt 2.3 Forskarutbildningens dimensionering och finansiering.) För att ytterligare öka basfinansieringen kan vissa av skolans strategiska medel även fördelas enligt denna modell, se avsnitt 3.3 Medel som kan föras in i basfinansieringsmodellen.

Hur fastställs schablonbeloppen mer exakt? FoFU ska finansiera forskning och forskarutbildning. Det betyder att basfinansieringsmodellen dimensioneras utifrån schabloniserade antaganden om hur stor del av arbetstiden (=lönekostnaden) som professorer, lektorer och biträdande lektorer ska ägna åt egen forskning respektive handledning och kurser på forskarnivå. I praktiken kan handledning och forskarkurser utföras av alla tre lärarkategorierna, men i de föreslagna schablonerna ingår resurser för tänkt finansiering av forskarhandledning och kurser som en del av professorsschablonen. (Även universitetslektorer och biträdande lektorer handleder och kan naturligtvis undervisa på forskarnivå, men modellen utgör ett beräkningsunderlag och föreskriver inte någon faktisk fördelning av arbetstid för olika lärarkategorier.)

KTH hade 2022 (omräknat till årsarbetskrafter) ca 330 professorer, 290 lektorer och 50 biträdande lektorer). Utifrån genomsnittlig lönenivå för dessa kategorier och schabloniserade löneandelar enligt tabell 1, skulle skolorna erhålla basfinansiering per årsarbetskraft i respektive lärarkategori med ett fast krontalsbelopp. Krontalet i tabell 1 baseras på procentsatserna och medellön inklusive lönekostnads-pålägg och har justerats för att på totalen vara kostnadsneutral i förhållande till dagens fördelning av

basmedel och prestationsmedel. Schablonbeloppet för varje kategori kan över tiden justeras utifrån både ekonomiska förutsättningar (det statliga basanslagets utveckling) och strategiska överväganden som påverkar planeringsramens storlek.

Tabell 1. Schabloner över löneandelar

	Professor	Lektor	Biträdande lektor
Forskning (FoFU), %	50	50	75
Forskarutbildning (FoFU), %	25		
GRU, %	25	50	25
Schablonbelopp för FoFU, tkr	1 350	650	800

En andel GRU-medel har lagts in i tabellen för att påminna om att samtliga dessa anställningskategorier förväntas delta i utbildning på grundnivå eller avancerad nivå. GRU-medel fördelas inte utifrån antal anställda (se avsnitt 4.4 En takbeloppsmodell för fördelning av GRU till skolor), men när KTH:s ansvar för lärarnas lönekostnader diskuteras är det viktigt att beakta att också GRU-medel bör vara en större eller mindre del av alla lärares lönefinansiering.

Planeringsramen fastställs årligen med planeringstal för det kommande året men även för de påföljande åren i dialog och förhandling mellan skolan och universitetsledningen. (Se även kapitel 6 Sammanfattning och rekommendationer för fortsatt arbete.)

Att kunna befordra kvalificerade medarbetare från biträdande lektor till lektor respektive från lektor till professor ligger ofta i ett universitets intresse. Prövning för befordran är vid KTH reglerat som en möjlighet för arbetsgivaren, inte som en rättighet för arbetstagaren. Det betyder att verksamhetens intresse ska vägas in vid ett beslut om befordran, inte bara en prövning av den aktuella medarbetarens kompetens. Beslut om befordran kan kopplas till en ändring av planeringsramen, vilket antingen kan ske per automatik inför kommande år eller utifrån *planerade* befordringar. Det senare innebär att de fakultetsförnyelse- och fakultetsutvecklingsplaner som ligger till grund för planeringsramen behöver innehålla bedömningar över kommande befordringar.

För att skapa utrymme för förnyelse kan planeringsramen för alla lärarkategorier successivt justeras ned med exempelvis 4 procent per år, vilket kan antas motsvara omfattningen av pensionsavgångar m.m. Det utrymme som frigörs återförs till potten för ny fördelning och kan antingen användas för strategisk nyrekrytering och befordran eller för att kunna öka basfinansieringen per lärare i en över tid något krympande lärarkår.

Det bör understrykas att modellen främst anger en metod för att dimensionera basanslaget till skolorna, men också för att signalera att den som har en reguljär läraranställning har sin lön garanterad av lärosätet. Det hindrar inte att en lärares lönekostnad även i fortsättningen kan finansieras i olika proportioner med FoFU-medel och GRU-medel liksom SFO-medel eller externa forskningsanslag. De basfinansieringsmedel som frigörs om lärare under en period finansieras med andra medel får omdisponeras till andra ändamål på det sätt som bäst gynnar den samlade verksamheten på skolan eller institutionen i fråga.

KTH hade 2022 ca 170 årsarbetskrafter i anställningskategorin *adjunkt*. Dessa har en viktig roll i utbildningen inom många områden. Adjunkter ingår inte i denna modell eftersom de i normalfallet inte finansieras med FoFU-medel (om de inte samtidigt är doktorander) utan i stället finansieras med GRU-medel. Detta innebär ingen förändring jämfört med i dag. Anställningskategorin *forskare* ingår inte heller i modellen eftersom dessa i normalfallet finansieras med externa medel snarare än FoFU-medel.

Det förekommer att forskaranställda också undervisar och då finansieras med GRU-medel. Föreliggande förslag förändrar inte förutsättningarna för detta.

2.3 Forskarutbildningens finansiering och dimensionering

En del av FoFU-anslaget bör fördelas till skolorna för basfinansiering av doktorandanställningar. Liksom när det gäller basfinansiering av läraranställningar förutsätter detta att en planeringsram fastställs för antalet doktorandanställningar som kan basfinansieras enligt modellen. Fastställandet av planeringsramen bör föregås av en strategisk diskussion om forskarutbildningens dimensionering, något som i dag saknas vid KTH. Modellen skapar också ett incitament att inrätta doktorandanställningar. Mer konkret innebär förslaget att skolorna erhåller schablonmässig finansiering motsvarande ca 25 procent av lönekostnaden för antalet årsanställda doktorander. Detta motsvarar om man så vill ett av fyra års nettostudietid för en doktorand. Om planeringsramen sätts utifrån dagens antal skulle det för hela KTH handla om ca 1 080 heltidsdoktorander.

Övriga kostnader för att bedriva forskarutbildning ingår i basfinansieringsmodellen genom att skolorna schablonmässigt tilldelas 25 procent av lönekostnaden för varje professor, som schablonmässigt ska motsvara arbete med forskarhandledning och undervisning på kurser inom forskarutbildningen. Detta är ett sätt att signalera att FoFU-medel också ska bidra till att finansiera handledning och kurser på forskarnivå. Att modellen lägger denna resurs som en del av schablonbeloppet per professor sammanhänger med att professorer ofta har ett särskilt stort ansvar för forskarutbildningen, men det innebär återigen inte att det bara är professorer som arbetar med forskarhandledning och kurser på denna nivå.

Genom att använda en planeringsram och schablonbelopp för doktorander kommer finansieringen att utgå kontinuerligt medan doktoranderna är aktiva, och inte så som det är i dag, i efterhand när doktorander tagit sin examen. Planeringsramen blir också ett verktyg för att dimensionera forskarutbildningen. En skola får schablonersättning för ett visst antal doktorandanställningar, vilket i praktiken blir ett krav på skolan att ha minst det antalet doktorander anställda. Om en skola över tid ligger på lägre nivå kan planeringsramen minska i motsvarande omfattning.

KTH har ett omfattande samarbete med olika företag och organisationer genom företagsdoktorander, en verksamhet som är av stor vikt för KTH. Under utredningen har det påtalats att vissa skolor har ett stort antal företagsdoktorander som även om de erhåller sin lön utanför KTH innebär en del administration. Utredningen förordar dock att modellen hålls enkel och att planeringsramen som ligger till grund för basfinansiering inte omfattar företagsdoktorander. Så som påtalats ovan ingår det i basfinansieringsmodellen för lärare att både handleda och undervisa doktorander, oavsett om de är företagsdoktorander eller ej. Om det skulle visa sig att det finns ett behov att stötta en skola ekonomiskt för att hantera företagsdoktorander kan det ske genom en riktad satsning. Det har framförts att incitamenten för att anta företagsdoktorander bedöms fortsatt starka eftersom lönen betalas av extern part och att samarbetena i sig är av stor vikt för KTH.

Precis som för basfinansiering av lärare är modellen för finansiering av doktorander en metod att schablonmässigt beräkna omfattningen på skolornas basanslag. Modellen innebär inte att varje enskild doktorand måste finansieras ett år med basanslag. Däremot är det ett sätt att signalera att KTH tar ett ekonomiskt ansvar för forskarutbildningen. Förslaget syftar inte till att införa någon hård skiljelinje mellan forskning och forskarutbildning och kräver inte heller någon särredovisning av kostnader. Samtidigt kan man notera att utredningens förslag innebär att en större andel av FoFU-medlen än tidigare föreslås fördelas utifrån forskarutbildningens behov. De resurser som enligt förslaget fördelas för doktorandanställningar respektive kurser och handledning, är sammantaget större än de medel som tidigare fördelades utifrån avlagda forskarexamina.

2.4 Prestations- och kvalitetsbaserad resursfördelning

Syftena med den prestationsbaserade fördelning som KTH använt sig av är att skapa incitament för ökad citering av publikationer och för forskare att ansöka om externa medel liksom incitament för att examinera doktorander. Under den senaste tioårsperioden har KTH förbättrat sig vad avser toppciteringar och ökat andelen externa medel. Det är dock svårt att härleda om förändringarna beror på incitament genom den interna fördelningsmodellen eller om det beror på andra faktorer. Ett rimligt antagande är att fördelning utifrån prestationer har haft viss effekt men att även andra faktorer påverkat denna utveckling, framförallt den hårda konkurrens som präglar all akademisk forskning.

KTH är i dag framgångsrikt i att erhålla externa forskningsanslag. Den externa forskningsfinansieringen är viktig för KTH och utgörs av medel som erhålls i hård konkurrens efter sakkunniggranskning, en framgångsfaktor som på olika sätt bör värnas. Ett sätt att premiera viss extern forskningsfinansiering är via intern samfinansiering, se avsnitt 3.2.1 KTH-gemensam samfinansiering för vissa typer av externa medel. Däremot anser utredningen att varken extern finansiering eller citeringar ska leda till en direkt omfördelning av medel mellan skolorna.

KTH:s antal nyantagna doktorander och forskarexamina har sjunkit under den senaste tioårsperioden trots att en del av prestationsmedlen utgår från just antalet forskarexamina. Det sjunkande antalet doktorander har setts som en oroande utveckling. Utredningen menar att basfinansiering av doktorander utgör en starkare och mer strategisk grund för dimensionering av doktorander, se avsnitt 2.3. Forskarutbildningen finansiering och dimensionering. Den föreslagna modellen för basfinansiering av doktorander bör ge skolorna ett lika stort incitament att *anta* doktorander som den tidigare modellen, skillnaden är bara att resurserna kommer kontinuerligt snarare än i efterhand. Trycket på att doktoranden ska *fullfölja* sina forskarstudier bedöms vara tillräckligt stort, både för doktorand och handledare, även utan särskilt ekonomiskt incitament för detta. Det är däremot viktigt att forskarutbildningens olika dimensioner regelbundet följs upp, exempelvis genom kvalitetssystemet.

Sammantaget anser utredningen att den prestationsbaserade fördelningsmodellen bör upphöra. Utredningen förespråkar att prestationsmedel i stället fördelas genom basfinansiering av läraranställningar och doktorander. Det kommer i sin tur att minska effekten av att skillnad i framgång i externa medel blir självförstärkande, då externa anslag i sig rimligtvis ger avtryck i både publiceringar och forskarexamina. Vinsten av att fokusera på lärarstabens dimensionering och sammansättning och att säkerställa att skolorna har resurser för att garantera basfinansiering av läraranställda, bedöms vara större än att driva den prestationsbaserade fördelningen vidare.

Samtidigt är det för ett lärosäte som KTH viktigt att med hjälp av indikatorer kunna följa utvecklingen för KTH samlat men även på skol- och institutionsnivå avseende sådant som publicering, citeringar och externa medel. Indikatorer av dessa slag bör användas för kontinuerlig uppföljning inom kvalitetssystemet och som underlag för återkommande forskningsutvärderingar, liksom dialoger om måloppfyllelse och strategier. Allt det kan ske utan att prestationer per automatik leder till omfördelning av resurser. Eftersom forskning präglas av hård konkurrens med ett inneboende tryck för forskare att både publicera resultat och ansöka om medel bedömer utredningen riskerna med att ta bort den prestationsbaserade fördelningen av FoFU som begränsade.

2.5 Den föreslagna basfinansieringsmodellens fördelningseffekter

I arbetet med utredningen har flera simuleringar genomförts för att analysera basfinansieringsmodellens fördelningseffekter. Simuleringarna har jämfört nuvarande fördelning av basmedel och prestationsmedel till respektive skola med utfallet av basfinansieringsmodellen. (Data som har använts är hämtade från personalsystemet och utgörs av medellön för olika kategorier och antal årsarbetskrafter i olika anställningskategorier för 2022.) Sammanfattningsvis visar simuleringarna för det första att

modellens omfördelningseffekter generellt sett är måttliga. Modellens införande skulle, även om inga justeringar görs, innebära att maximalt 3–4 procent av det fördelade anslaget skulle omfördelas mellan skolorna. Rent strukturellt omfördelar modellen resurser från skolor som har relativt få professorer, lektorer, biträdande lektorer eller doktorander i förhållande till antalet forskare, postdoktorer och liknande anställningskategorier. Skolor med större utbildningsvolym har sannolikt relativt sett fler lektorer vilket torde gynna dem i den nya modellen. Samtidigt har dessa skolor sannolikt också fler adjunkter vilket inte genererar FoFU-medel i modellen.

Utredningen vill emellertid framhålla att syftet med modellen inte är att omfördela resurser mellan skolor. Sådana omfördelningar ska snarare vara resultatet av strategiska överväganden om fakultetens dimensionering vid de olika skolorna. Om modellens införande skulle innebära en önskad omfördelning av resurser kan justeringar göras i planeringsramarna för att motverka dessa effekter. Det kan ske genom att, tillfälligt eller mer permanent, besluta att en skolas planeringsram för olika anställningskategorier respektive doktorander sätts något lägre – eller högre – än det faktiska antalet. När det gäller kortsiktiga justeringar av utfallet är sannolikt ökning eller minskning av planeringsramen för doktorandanställningar lättast att genomföra. Antalet doktorander varierar naturligt ganska mycket över tid, och schablonersättningen för doktorandlöner har mindre koppling till enskilda individer än när det gäller basfinansiering av lärarlöner.

Det bör även framhållas att skarpa simuleringar behöver ta hänsyn till den totala fördelningen av resurser inklusive resultatet av andra förändringar, t.ex. fördelning av lokalkostnader, och utgå från diskussioner om fakultetens dimensionering.

3 FoFU: Samfinansiering av externa anslag, utrymme för strategiska satsningar och finansieringsmodell för infrastruktur

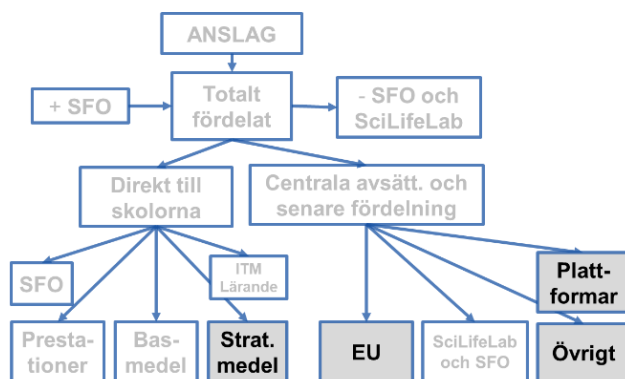
Förslag:

- Utredningen föreslår att merparten av öronmärkta medel i FoFU delas in i fyra pottar:
 - KTH-gemensam samfinansiering för *vissa* typer av externa anslag som är strategiskt viktiga för KTH. (Se avsnitt 3.2.1)
 - Rektors och skolchefers medel för strategiska satsningar och oförutsedda kostnader. (Se avsnitt 3.2.2)
 - "Fond" för avskrivningskostnader och investeringskostnader för forskningsinfrastruktur. (Se avsnitt 3.2.3)
 - Centralt hanterade utgifter. (Se avsnitt 3.2.4)
- Till varje pott avsätts ett årligt belopp. Varje pott bör även ha en ekonomisk ram som inte kan överskridas utan att rektor beslutat att så får ske. Det bör även utarbetas årliga prognoser över kommande behov av medel i varje pott och vid behov tätare prognoser.
- Till potten för *KTH-gemensam samfinansiering* kopplas tydliga principer över vilka externa medel som erhåller samfinansiering och med hur mycket för att i så stor utsträckning som möjligt "automatisera" beslut om KTH-gemensam samfinansiering. De externa medel som omfattas av potten ska vara av strategisk vikt för KTH. Beroende på hur kriterierna utformas kan potten användas för att premiera t.ex. excellens eller unga lovande forskare. Principerna ersätter befintliga separata beslut om samfinansiering. Vid behov kan beslut om viss typ av samfinansiering delegeras till ansvarig ledningsperson.
- För potten *Rektors och skolchefers medel för strategiska satsningar och oförutsedda kostnader* beslutar rektor om fördelning av medel men i modellen ligger att de olika satsningarna görs i samråd med berörda skolor/skolchefer och att dessa har en informell "dragningsrätt" till vissa medel. Det behöver säkerställas att alla medel inte är in-tecknade i samband med beslut om verksamhetsplan. I potten bör det finnas utrymme för nya satsningar under ett verksamhetsår och för att hantera oförutsedda kostnader som kan uppstå.
- För "fonden" för avskrivningskostnader för investeringar i forskningsinfrastruktur avsätts årliga belopp för att täcka avskrivningskostnader för beslutade investeringar under avskrivningstiden. Allteftersom kostnader för avskrivningar upphör frigörs utrymme till nya framtida satsningar. Beslut om investeringar bör vara tidsbegränsade på så vis att om inköp ej gjorts innan t.ex. två år från beslutsdatum, återgår medlen till fonden för nya beslut. Infrastrukturkostnader avseende utbildning föreslås hanteras inom investeringsramarna för lokaler.
- Utredningen föreslår att avsatta medel för startbidrag i stället fördelas till skolorna inom basfinansieringsmodellen och att öronmärkningen successivt fasas ut. (Se avsnitt 3.3.1)
- Utredningen föreslår att öronmärkningen för olika samordningsansvar tas bort och att medel överförs till basfinansieringsmodellen (FoFU) respektive det interna takbeloppet (GRU). (Se avsnitt 3.3.2)

3.1 Öronmärkta medel i dagens modell

I dagens resursfördelningsmodell fördelas en betydande andel av anslaget för forskning och utbildning på forskarnivå som öronmärkta medel, se figur 4.

Figur 4. FoFU: Öronmärkta medel



De öronmärkta medlen i FoFU som redogörs för i detta avsnitt och omfattas av utredningens förslag är markerade i figur 4. Inledningsvis ges en överblick över dagens öronmärkta medel. Medel för SFO:er och SciLifeLab är också att betrakta som öronmärkta medel, men fördelningen av dessa bestäms i stor utsträckning i regleringsbrev från regeringen och ligger utanför denna översyn.

Skolornas strategiska medel, som fördelas i verksamhetsplanen för det aktuella året, består av olika typer av finansiering som

grovt kan kategoriseras i startbidrag för nya läraranställningar, samordningsansvar, central samfinansiering samt större och mindre strategiska satsningar, se tabell 2 nedan.

Tabell 2. Översikt över skolornas strategiska medel från VP 23–25

Kategori	Antal	mnkr
Infrastruktur Albano/AlbaNova	4	24
Paralleldatorcentrum	1	20
Vissa strategiska satsningar på forskningsmiljöer	3	15
Central samfinansiering för centrubildningar	38	36
Startbidrag som tagits i anspråk	> 50	35
Startbidrag som inte tagits i anspråk	-	19
Ersättning för olika samordningsuppdrag	23	7
Central samfinansiering för KAW	> 20	38
Repatrieringsstöd	4	6
Diverse mindre satsningar och öronmärkta medel	11	11
Summa	-	211

Rutan "Övrigt" i figur 4 ovan omfattar medel som uppgår till 121 mnkr. Det är medel för senare fördelning och består av ett stort antal olika satsningar, åtgärder och avgifter, se tabell 3 nedan. Merparten av dessa medel fördelas till skolorna i senare skede, dvs. inte i samband med verksamhetsplanen.

Tabell 3. Översikt över vissa medel för senare fördelning

Kategori	mnkr
Avskrivningskostnader, investering i KTH-etablerade forskningsinfrastrukturer	17
Internationalisering på övergripande nivå	6
Satsning på gemensamma doktorander med partneruniversitet	6
Medlemsavgifter m.m.	11
IT-portföljer, utvecklingskostnader, investeringskostnader	20
Kommande centrumbildningar	5
Kommande repatrieringsstöd (merparten utbetalat)	6,5
Satsningar på JML och HU	3,9
KTH 200 år	2,3
Kompensation ökade lokalkostnader 2023	15,5
Forskningssamarbete med region Stockholm	3,3
Scholars at risk	2
Övriga centrala avsättningar	22
Summa	121

Övriga centrala avsättningar (längst ned i tabell 3) uppgår till 22 mnkr och är en pott för att hantera oväntade utgifter under året. I nuvarande FoFU-fördelning ligger dock en del återkommande kostnader i denna pott, bl.a. avgift för MaxIV, medel för stiftelsen Vetenskapsstaden och stiftelsen Flemingsberg Science. Även viss finansiering för Sjöstadverket ligger i denna pott.

De medel som avsätts för EU-samfinansiering utbetalas med 20 procent av upparbetade kostnader. Medel till forskningsplattformarna fördelas med 3 mnkr per år och plattform.

3.1.1 Problematiska aspekter avseende öronmärkta medel i dagens FoFU

De öronmärkta medlen i FoFU består av ett stort antal riktade satsningar och utgörs ofta av små belopp för specifika uppdrag. Det innebär att det är svårt för både KTH:s ledning och företrädare för verksamheten att överblicka fördelningen och att göra strategiska prioriteringar mellan olika typer av satsningar.

Även om de öronmärkta medlen ingår i verksamhetsplanen beslutas de i praktiken på olika sätt. Vissa medel baseras på överenskommelser mellan rektor och företrädare för verksamheten, andra genom separata rektorsbeslut. För samfinansiering av EU-projekt finns ett beslut som styr hur stor andel som finansieras. För KAW Academy Fellows finns ett beslut att central samfinansiering utbetalas med 750 tkr per år under en femårsperiod. Samfinansiering av KAW:s strategiska satsningar hanteras olika och beslut har skett för ett år i taget i samband med verksamhetsplanen. För centrumbildningar finns ett styrdokument som reglerar styrningen av och verksamhet vid KTH:s centrum, men inget beslut som reglerar den centrala samfinansieringen. Storleken på samfinansieringen för centrumbildningar följer viss praxis och varierar mellan 250 tkr och 1 mnkr per år beroende på centrumets storlek och karaktär. Avsaknaden av enhetliga riktlinjer för all samfinansiering leder till en bristande transparens och att fördelningen av öronmärkta medel kan uppfattas som orättvis.

Mängden beslut innebär även att hanteringen av de öronmärkta medlen kräver en omfattande administration med arbetsinsatser från flera olika avdelningar inom verksamhetsstödet. Det är en ineffektiv process för att fördela resurser.

För de öronmärkta medlen finns inte heller några ekonomiska ramar, med undantag för samfinansiering av EU-projekt, vilket leder till en bristande kostnadskontroll. Vanligtvis sker en överbudgetering vilket har motiverats med bl.a. KTH:s stora myndighetskapital inom forskning och att vissa medel förmodligen inte hinner tas i anspråk under året. Överbudgeteringen tidigare år leder i sin tur till att utrymmet för nya satsningar under aktuellt verksamhetsår är begränsat. Eftersom det inte har funnits några ekonomiska ramar har det inte heller funnits behov av prognoser över kommande behov av olika öronmärkta medel.

I dagens modell saknas även en långsiktig och ekonomiskt hållbar finansiering för forskningsinfrastruktur. Det har tagits separata beslut för uppdatering av KTH-etablerade forskningsinfrastrukturer men utrymmet för framtida investeringar är begränsat.

Sammantaget leder antalet öronmärkta medel, bristen på transparens och ekonomiska ramar till en situation där separata intressen påverkar fördelningen snarare än en strategisk prioritering som utgår från KTH:s mål och verksamhetens behov. Det medför också en risk för könsmässiga skevheter när dessa medel fördelas.

3.2 Förslag till ny modell för samfinansiering av externa anslag, utrymme för strategiska satsningar och finansieringsmodell för infrastruktur

KTH har behov av en modell för fördelning av öronmärkta medel som möjliggör strategiska prioriteringar utifrån KTH:s mål och verksamhetens behov. Modellen behöver även kännetecknas av transparens och rättvisa spelregler, samtidigt som den möjliggör kostnadskontroll. Utredningen föreslår en ny indelning och ny modell för öronmärkta medel i FoFU som utgår från fyra olika pottar: KTH-gemensam samfinansiering för vissa typer av externa medel, rektors och skolchefers medel för strategiska satsningar och oförutsedda kostnader, ”fond” för avskrivningskostnader för forskningsinfrastruktur respektive centralt hanterade utgifter.

3.2.1 KTH-gemensam samfinansiering för vissa typer av externa medel

Man skulle kunna argumentera för att tilldela skolorna ökade basmedel och att de därefter själva får hantera samfinansiering av externa anslag. Det finns dock flera fördelar med en KTH-gemensam pott för samfinansiering. Bl.a. erbjuder det en viss ”riskspridning”. Andelen externa medel och därmed krav på samfinansiering kan variera mellan skolorna från år till år men med en gemensam pott borde det sammanlagda behovet av avsatta medel för samfinansiering vara lägre än om varje skola skulle avsätta en egen samfinansieringspott. En annan fördel med en KTH-gemensam pott är att den, beroende på hur principerna utformas, kommer att uppfattas som en ekonomisk förstärkning till skolorna då de erhåller vissa typer av externfinansiering. Om kraven på samfinansiering i stället skulle hanteras lokalt genom avsättningar på skol- eller institutionsnivå finns det en större risk att forskare eller grupper känner sig förfördelade om de får lägre FoFU-medel pga. att en kollega erhåller t.ex. EU-anslag.

Vilka typer av samfinansiering som ska ingå i en KTH-gemensam ram är en strategisk fråga för KTH:s ledning att diskutera och ta ställning till. Detsamma gäller med vilka belopp som olika externt finansierade projekt ska samfinansieras med. Beroende på hur kriterierna utformas kan potten användas för att premiera t.ex. excellens eller unga lovande forskare (ERC Starting Grant) eller andra typer av extern finansiering.

Pottens storlek måste även bedömas i relation till de andra pottarna i FoFU. KTH kan t.ex. välja att öka andelen gemensam samfinansiering för EU och KAW, eller att minska andelen samfinansiering och i stället inkludera fler typer av forskningsprojekt. Om KTH väljer att avsätta en större pott för samfinansiering innebär det att utrymmet för de andra pottarna minskar och omvänt.

Behovet av samfinansiering kan variera från år till år. Ett år kanske behovet av samfinansiering för EU-projekt ökar medan det minskar för KAW-projekt. Det talar för att all KTH-gemensam samfinansiering bör hanteras i en gemensam pott eftersom det tillåter större flexibilitet.

En KTH-gemensam pott för samfinansiering ska vara lätt att administrera med transparenta villkor för vilka projekt som erhåller samfinansiering. Dagens modell för samfinansiering för EU-projekt fungerar bra och utbetalningar kan hanteras löpande utan att det uppstår behov av separata rektorsbeslut för varje samfinansiering. Det är önskvärt att koppla förutbestämda villkor och principer även till annan samfinansiering som omfattas av den KTH-gemensamma potten för samfinansiering. Linköpings universitet tillämpar en modell som skulle kunna tjäna som inspiration.

Beslut om samfinansiering av centrumbildningar kan vara svårare att automatisera eftersom det ofta är en samlad bedömning som ligger till grund för samfinansiering och dess storlek. I detta fall skulle beslut om samfinansiering kunna delegeras till ansvarig ledningsperson, t.ex. vicerector för forskning eller prorektor.

För kostnadskontroll bör en KTH-gemensam pott omfattas av en ekonomisk ram som inte kan överskridas utan att rektor beslutat att så får ske. Även om en gemensam pott föreslås kan beloppsgränser läggas in för de olika typerna av samfinansiering. Om samfinansieringen för t.ex. centrumbildningar överstiger beloppsgränsen behöver en avstämning ske.

Bilaga 3, tabell B1 visar de medel i dagens FoFU som skulle kunna ingå i en KTH-gemensam pott för samfinansiering: sammanlagt handlar det om ca 125 mnkr. I anslutning till tabell B1 finns även kommentarer om kommande års kostnader för vissa typer av samfinansiering. Prognoserna utgår ifrån dagens situation. Initialt och utifrån dagens situation skulle den årliga avsättningen för KTH-gemensam finansiering behöva uppgå till ca 130 mnkr. Det bör dock understrykas att KTH behöver besluta om vilka typer av externa medel och forskningsprojekt som ska omfattas av potten och det behöver inte nödvändigtvis vara desamma som i dag erhåller central samfinansiering.

För samfinansiering av utbildningssatsningar se avsnitt 4.5.2 Externfinansierade utbildningsrelaterade projekt.

3.2.2 Rektors och skolchefers medel för strategiska satsningar och oförutsedda kostnader

Motivet för att ha en gemensam strategisk pott, snarare än att rektor och de fem skolcheferna var och en skulle avsätta medel för strategiska och oförutsedda kostnader, är densamma som för potten för samfinansiering. Det innebär en jämnare spridning av kostnader över tiden och kräver sammantaget en något lägre ram än om varje skola årligen skulle sätta av en buffert för uppkommande initiativ och oförutsedda kostnader. Det skapar även en bättre överblick över satsningarna och underlättar för rektor och skolchefer att väga olika satsningar mot varandra.

I dagens FoFU finns ett betydande antal riktade satsningar av varierande typ och storlek som skulle kunna hanteras inom ramen för en gemensam pott för rektors och skolchefers strategiska satsningar. Dessa listas i bilaga 3, tabell B2. De kan grovt kategoriseras som strategiska satsningar, stimulansmedel och mindre satsningar, oförutsedda kostnader och övrigt. Sammanlagt uppgår dessa medel för innevarande år till ca 128 mnkr.

Vissa av de befintliga satsningarna som skulle kunna ingå i denna pott är relativt små, i flera fall ett par hundra tusen. Detta kräver ofta även en omfattande administration, framförallt när medel avser interna utlysningar. De mindre satsningarna tenderar att vara relativt detaljerade, och sådana beslut bör fattas närmare den berörda verksamheten än på rektorsnivå.

Storleken på potten kan initialt utgå från hur det ser ut i dag, men kan behöva justeras utifrån vilka beslut som bör fattas på KTH-nivå och vilka som snarare bör fattas på skolnivå. Om fler beslut om satsningar bör fattas på skolnivå torde behovet av en KTH-gemensam pott minska.

Gemensamt för satsningar och utgifter i denna pott är att de bör vara begränsade i tid. De är även av sådan karaktär att det behövs en bedömning för varje enskild satsning eller utgift i denna pott. Satsningar bör beslutas av rektor efter samråd med berörd(a) skolchefer(er).

I samband med beslut om verksamhetsplan bör det finnas utrymme för att genomföra satsningar under året, dvs. alla medel ska inte vara in-tecknade. Potten bör även innehålla ett minimum på förslagsvis 20 mnkr för att hantera helt oförutsedda utgifter som kan uppstå under ett år.

Den årliga avsättningen för denna pott bedöms på sikt behöva uppgå till 70 mnkr. Eftersom detta är lägre än summan av nuvarande satsningar som utredningen sorterat in i denna pott behöver prioriteringar göras.

3.2.3 Finansieringsram och avskrivningsfond för infrastruktur vid KTH

Under de senaste åren har medel avsatts för ny utrustning och instrument till etablerade KTH-forskningsinfrastrukturer. Under perioden 2019–2023 har fem separata beslut tagits för sammanlagda investeringar om ca 134 mnkr, se bilaga 3, tabell B3. Medel utbetalas till skolan för sådan infrastruktur som omfattas av besluten efter det att inköp gjorts. Praxis är att utbetalning till skolan sker över fem år vilket oftast motsvarar avskrivningstiden för denna typ av utrustning och instrument. För att finansiera dessa avskrivningskostnader har schablonbelopp avsatts från FoFU.

En fördel med att utbetala medel till skolan över avskrivningstiden är att det motverkar att myndighetskaper uppstår på skolorna och motsvarande underskott på KTH-nivå.

Att fortsätta på inslagen väg torde vara lämpligt. Dock bör processen formaliseras, så att KTH löpande arbetar med en flerårig plan för infrastrukturinvesteringar (för forsknings- respektive utbildningsinfrastrukturer). En sådan plan bör innehålla dels en investeringsram, dels en plan för fördelning av kostnaden för varje infrastruktur (investeringskostnad respektive kostnader för drift, underhåll och avveckling). Utgångspunkten bör vara att KTH-gemensamma medel finansierar investeringen medan skolan står för t.ex. driftskostnader.

För att täcka investeringskostnaden föreslås att en ”avskrivningsfond” etableras som årligen fylls på med FoFU-medel. Målet är att på detta sätt täcka avskrivningskostnaden för beslutade investeringar under avskrivningstiden, i normalfallet fem år. Om investeringsbehoven överstiger utrymmet i avskrivningsfonden kan avsättningarna ökas, alternativt att fonden temporärt kan ligga med underskott, om det finns goda skäl att tro att överbelastningen är tillfällig. Allteftersom kostnader för avskrivningar upphör frigörs utrymme för nya framtida satsningar. Besluten att finansiera en investering bör även vara tidsbegränsade, dvs. om inköp ej genomförts inom exempelvis två år från beslutsdatum upphör beslutet att gälla, och de in-tecknade medlen i avskrivningsfonden frigörs för nya beslut.

Med en investeringsplan och en långsiktigt finansierad avskrivningsfond ges en bättre överblick av kostnaderna för KTH:s olika forsknings- och utbildningsinfrastrukturer.

Inledningsvis skulle den årliga avsättningen inom FoFU för avskrivningskostnader behöva uppgå till maximalt 25 mnkr.

3.2.4 Centralt hanterade utgifter

Centralt hanterade utgifter är sådana KTH-gemensamma kostnader som utbetalas direkt till andra organisationer eller andra lärosäten. Det kan t.ex. röra sig om medlemsavgifter för EIT/KIC och avgifter till nationella forskningsinfrastrukturer såsom NAISS och MaxIV. Dessa medel fördelas aldrig till skolorna, utan avsätts innan FoFU- respektive GRU-medel fördelas ut.

Summan av dessa avgifter inom FoFU uppgår för närvarande till knappt 20 mnkr, se bilaga 3 tabell B5.

Medlemsavgifter brukar justeras i samband med att avtal omförhandlas vilket kan påverka behovet av medel för centralt hanterade avgifter. Nya medlemskap eller när KTH går ur en organisation påverkar också behovet. Även svängningar i valutakurser påverkar storleken på avgifterna.

Initialt föreslås den årliga avsättningen till centralt hanterade utgifter uppgå till 20 mnkr, med viss reservation för att valutakurser och den svaga kronan kan påverka behovet.

3.3 Medel som kan föras in i basfinansieringsmodellen

Vissa medel som i dag fördelas för riktade ändamål kan i fortsättningen fördelas till skolorna via basfinansieringsmodellen, varefter skolorna själva får ta ansvar för finansieringen.

3.3.1 Startbidragen

Utredningen föreslår i kapitel 2 en fördelning av FoFU som utgår från lärarkårens storlek och sammanfattning respektive dimensionering av doktorander. I stället för att varje skola ska erhålla öronmärkta medel för startbidrag kan dessa med fördel ingå i basfinansieringen av läraranställningar.

De nuvarande startbidragen som tagits i anspråk bör fortsatt gälla fram till dess att de upphör. När de upphör överförs medlen successivt till den pott som ligger till grund för basfinansieringen av läraranställningar. De startbidrag som inte har nyttjats uppgår i dag till ca 19 mnkr. (Eftersom det de senaste åren alltid funnits en viss andel outnyttjade startbidrag har de utgjort en del av överbudgeteringen.) Startbidrag kan tas i anspråk två år efter beslutad verksamhetsplan. När de inte längre kan tas i anspråk kan de överföras till basfinansieringsmodellen. Om medel önskas överföras i snabbare takt, t.ex. för att motverka risk för överbudgetering, behöver en dialog föras med berörda skolor om eventuellt pågående rekryteringsprocesser för vilka dessa startbidrag är tänkta att nyttjas.

Tabell B6 och B7 i bilaga 3 listar alla befintliga startbidrag.

3.3.2 Ersättning för olika samordningsansvar

För vissa samordningsansvar, men långt ifrån alla, utgår centralt finansierad ersättning för lönekostnader. Inom dagens FoFU och GRU utgår bl.a. ekonomisk ersättning för lönekostnader till skolorna för regionansvar och akademiska koordinatörer för strategiska partneruniversitet. Beloppen beslutas från år till år och uppgår till mellan 100 tkr och 400 tkr per år och uppdrag. Argumenten för att på KTH-nivå utbetala ersättning för vissa typer av samordningsansvar är att det ska finnas lika ekonomiska förutsättningar för att ta på sig olika samordningsansvar och att det är ett sätt för lärare att frigöra tid. Det finns dock ingen samlad bedömning av vilka samordningsansvar eller roller som bör ersättas med centralt avsatta medel. Exempelvis erhåller skolorna ingen riktad ersättning för ledamöter i KTH-gemensamma organ som t.ex. anställningsnämnden.

Det bör vara en självklarhet att lärare och forskare ska få ersättning (dvs. tillgodoräkna arbetstid) för olika uppdrag och samordningsansvar som utgör en del av deras tjänstgöring. Men i stället för att på KTH-nivå finansiera olika samordningsansvar och uppdrag kan detta med fördel hanteras inom skolan. Vid behov kan det framgå i verksamhetsplan eller annat styrdokument vilka samordningsansvar som

KTH beslutar ska finnas vid skolan. Det kan även förtydligas att skolan ska säkerställa att personer som vill ta på sig ett uppdrag som t.ex. regionansvarig eller akademisk koordinator ska ha möjlighet att göra det, dvs. att personer får räkna denna arbetsuppgift inom sin arbetstid och att den finansieras med skolans FoFU- eller GRU-medel beroende på uppdragets art. Detsamma gäller för övrigt också uppgifter av den art som brukar kallas "akademiskt hushållsarbete" och som enligt vissa studier i högre grad tenderar att åläggas kvinnor än män. Utredningen förordar att dagens medel för olika samordningsansvar när det gäller FoFU överförs till de medel som fördelas för basfinansiering, och när det gäller GRU till de interna takbelopp som fördelas till skolorna.

Tabell B8 i bilaga 3 listar de samordningsansvar för vilka central ersättning utbetalas i dag.

3.4 Övrigt

Merparten av de öronmärkta medlen i dagens FoFU har sorterats in i någon av de föreslagna pottorna i kapitel 3 (med viss reservation att någon eller några av de öronmärkta medlen passar bättre i någon annan pott än vad som föreslås genom sorteringen). Medel för startbidragen (på sikt) och riktad ersättning för samordningsansvar föreslås överföras till basfinansieringsmodellen. Det finns dock några öronmärkta medel som inte enkelt går att sortera in i någon av pottorna eller basfinansieringsmodellen och som av olika anledningar kräver särskild hantering:

- *Paralleldatorcentrum* för vilket 20 mnkr utbetalas till EECS. Paralleldatorcentrum är både en nationell forskningsinfrastruktur och en organisatorisk enhet inom KTH och av stor vikt för KTH:s forskning.
- Institutionen *ITM Lärande* som erhåller ca 25 mnkr från FoFU och drygt 21 mnkr från GRU. Ersättningen har sitt ursprung bl.a. i beslut om finansiering av verksamhet som överförts till ITM-skolan (V-2018-0328). Ersättningsmodell för denna verksamhet bör utredas separat inom KTH.
- Ersättning för investering i labbmiljöer på Albano och Albanova med sammanlagt 25 mnkr som fördelas till tre skolor. Ersättningen har sitt ursprung i en överenskommelse från 2009 mellan KTH och Stockholms universitet (V-2009-0767). Ersättningsmodellen uppdaterades 2021 (V-2020-0856).

Inför 2024 kommer dessutom kostnaderna för *open access* att finansieras med avlyft från FoFU respektive GRU med sammanlagt 28 mnkr. Tidigare har denna kostnad finansierats med täckningsbidrag.

4 GRU: En takbeloppsbaserad modell för utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Förslag:

- Utredningen föreslår att KTH inför en intern takbelopp- och avräkningsmodell för fördelning av det statliga anslaget för utbildning på grundnivå och avancerad nivå, som baseras på skolornas utbildningsdimensionering för kommande år. En del av takbeloppet sätts av för riktade förstärkningar till skolorna respektive KTH-gemensamma åtaganden. Resterande del fördelas till skolorna som ett internt takbelopp. KTH inför en avräkning vid årets slut mot interna prislappar, med principer för hantering av underprestation respektive överprestation. (Se avsnitt 4.4.1 och 4.4.2)
- Utredningen föreslår att skolorna erhåller särskilda medel för programansvar, finansierat genom en central avsättning. (Se avsnitt 4.4.3)
- Utredningen föreslår att KTH hanterar ersättning för anslagsfinansierad och avgiftsfinansierad verksamhet separat från varandra. (Se avsnitt 4.4.4)
- Utredningen föreslår att KTH integrerar ersättning för anslagsfinansierade vidareutbildningskurser (livslångt lärande) i ordinarie resursfördelning genom takbeloppsmodellen, men lägger till en schablonmässig extra ersättning per HST, finansierade genom en central avsättning (Se avsnitt 4.4.5)
- Utredningen föreslår att KTH frångår hanteringen med ett särskilt täckningsbidrag, för att i stället integrera det i det ordinarie täckningsbidraget. (Se avsnitt 4.5.1)
- Utredningen föreslår att central samfinansiering införs för vissa, för KTH strategiskt viktiga, utbildningsrelaterade projekt inom EIT/KIC och Erasmus. Det sker genom en central avsättning för att finansiera ett riktat stöd till de skolor som bedriver utbildning inom EIT/KIC eller koordinerar Erasmusprogram. (Se avsnitt 4.5.2)

4.1 Dagens modell för GRU

I KTH:s nuvarande resursfördelningsmodell fördelas utbildningsmedel baserat på antal helårsstudenter (HST) föregående läsår till programskola respektive producentskola. Medel för HST betalas ut i tolfte delar under året, baserat på beslut om fördelning i verksamhetsplanen. För att beräkna en summa att sätta av i fördelningen för helårsprestationer (HPR) används på motsvarande sätt som för HST prestationerna föregående läsår. HPR-ersättning betalas dock ut månadsvis under året baserat på faktiskt genererade HPR föregående månad. Intäkter från det statliga anslaget (takbeloppet) läggs ihop med studieavgifter för betalande studenter till en samlad intäkt. Fördelning till skolorna sker därefter baserat på prestationer föregående läsår för såväl betalande som icke-betalande studenter.

4.1.1 Tidigare genomförda förändringar av resursfördelningsmodell GRU i korthet

Nuvarande resursfördelningsmodell för GRU har sitt ursprung 2007 då KTH införde en styr- och resursmodell som utgick från principerna för omorganisationen 2005. Ersättning för HPR gick redan då månadsvis till kursproducerande skola, motsvarande dagens hantering. Modellen innehöll då även ersättning till programansvarig skola baserat på examina föregående år. Ersättning för examina ökade 2011 från 3,5 tkr per termin till 10 tkr per termin, men togs sedan bort helt 2015.

Medel för programansvar gavs i 2007 års modell till programansvarig skola utifrån antal HST på programmet föregående år, med 15,5 tkr per HST. Från 2011 sänktes programskolemedlen till 4 tkr per HST, men höjdes 2015 på nytt till 15 tkr per HST.

I 2007 års modell fördelades en fast del till kursproducerande skola utifrån antal HST föregående år. Denna ersättning ökade 2011 från 13,4 tkr per HST till 28 tkr per HST. I 2015 års modell kom producentskolemedel inte längre att ges som ett fast belopp, utan av det belopp som återstod efter att andra avsättningar och fördelningar gjorts, för att därefter fördelas procentuellt utifrån respektive skolas andel av utbildningsprestationerna föregående läsår.

Modellen från 2015 är i stort sett den som tillämpas i dag.

4.2 Det statliga anslaget för utbildning på grundnivå och avancerad nivå är prestationsbaserat

Det statliga anslaget för utbildning på grundnivå och avancerad nivå är prestationsbaserat, på så sätt att anslagets storlek bestäms av det antal studenter och prestationer som registreras under verksamhetsåret. Det mäts i enheterna HST och HPR, vilka avräknas mot statliga ersättningsnivåer för de olika utbildningsområdena ("prislappar").

Prislapparna ska motsvara genomsnittskostnaden för breda ämnesgrupper. I verkligheten skiljer sig kostnader åt stort mellan olika program och kurser enligt en rad dimensioner såsom labbintensitet, undervisningsintensitet, kursvolym, gruppstorlek, studenters särskilda behov, lärarkostnad, m.m.

Anslagets storlek är begränsat av ett årligt takbelopp, vilket är den högsta ersättning som lärosätet kan få oavsett antalet prestationer.

- Om takbeloppet inte nås kan det ekonomiska utrymmet sparas till nästa år (s.k. anslagssparande). Men om den ackumulerade underproduktionen överstiger 10 procent av takbeloppet återförs medel till staten. Anslagssparande kan ses som förnyelsemedel, ett ledigt utrymme för nya utbildningssatsningar eller expansioner.
- Om takbeloppet överskrids får överproduktionen föras vidare till nästkommande budgetår (s.k. sparade prestationer). Men om den ackumulerade överproduktionen överstiger 15 procent får den överskjutande delen ej tillgodoräknas som sparade prestationer. Sparade prestationer kan, ifrån lärosätets synvinkel, ses som kvalitetsmedel, dvs. redan inarbetade medel som kan användas för tillfälliga resursförstärkningar.

Staten överlåter, med några undantag, till lärosätet att bestämma mixen av utbildningar. Dimensioneringen utgörs av takbeloppet dividerat med antal HST multiplicerat med respektive utbildningsområdes ersättningsnivå ("prislapp"). Takbeloppet kan arbetas in med färre HST och högre HPR eller med fler HST och lägre HPR. En högre prislapp (t.ex. omklassificering av kurser) ger inte mer pengar om inte takbeloppet samtidigt höjs, det innebär bara att takbeloppet kan arbetas in med färre studenter.

4.3 Dagens GRU – låg koppling mellan produktion och tilldelade medel

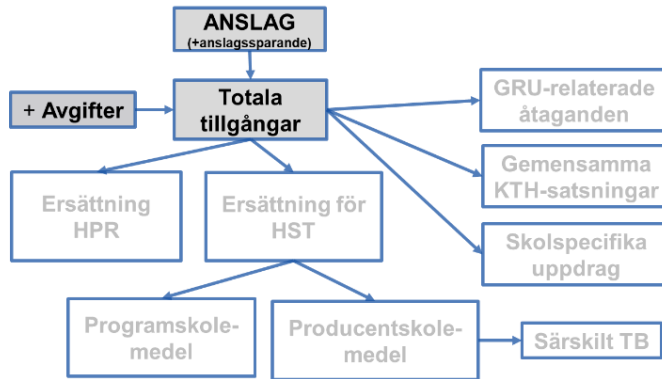
I nuvarande resursfördelningsmodell för GRU finns en låg koppling mellan skolornas medelstildelning och den förväntade produktionen av HST och HPR. Det innebär att modellen inte heller speglar det sätt som KTH avräknar det statliga anslaget.

4.3.1 KTH:s totala intäkter

Under 2021 och 2022 har KTH inte kunnat nyttja hela sitt takbelopp. Under 2022 översteg KTH gränsen för anslagssparande om 10 procent, vilket ledde till att ungefär 64 mnkr av takbeloppet inte

kunde sparas för framtida prestationer utan drogs in av staten. Vid en sådan situation tar KTH centralt hela risken, eftersom befintligt takbelopp redan är utdelat i verksamheten och ingen intern avräkning sker vid årets slut. Se figur 5.

Figur 5. GRU: Totala tillgångar



Nuvarande modell har svårt att hantera svängningar i utbildningsvolym. När exempelvis regeringen genomförde stora satsningar på högskolan under pandemin, där KTH erhöll flera satsningar, har befintlig modell inte varit anpassad för de förändringar av utbildningsvolymen som har krävts. Inte heller har den varit anpassad för att kunna ta höjd för de effekter som det kraftigt ökade takbeloppet gav, när KTH inte har kunnat nyttja hela sitt takbelopp utan har haft ett anslagssparande. Anslagssparandet har inte ingått i

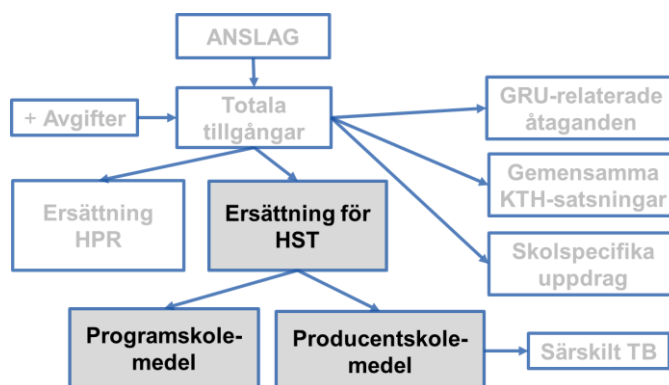
fördelningen till skolorna genom den ordinarie resursfördelningsmodellen och har således varit en outnyttjad resurs.

I tilldelningen till skolorna läggs det statliga anslaget samman med de intäkter som kommer av studieavgiftsfinansierade studenter. De prestationer som ligger till grund för tilldelningen är för både anslagsfinansierade och avgiftsfinansierade studenter, sammanslaget. Dessa båda intäktskällor har dock olika former av regelverk kopplade till sig och de avgiftsfinansierade studenterna avräknas inte mot takbeloppet.

4.3.2 Ersättning för föregående läsårs utbildningsprestationer

Dagens GRU-modell fördelar medel utifrån föregående läsårs prestationer snarare än kommande års dimensionering, vilket riskerar att leda till en eftersläpning. Se figur 6.

Figur 6. GRU: Ersättning för HST



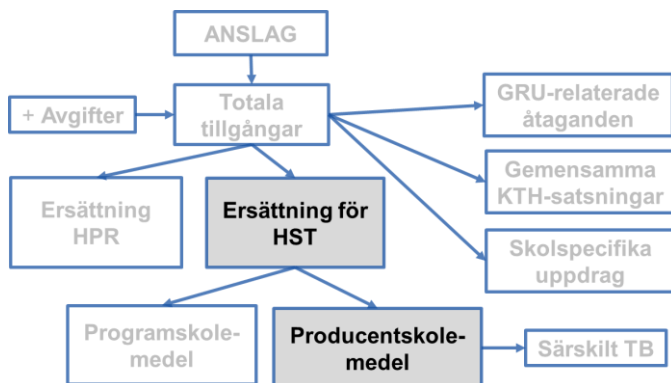
Om utbudet utökas får en skola inte ersättning för det när förändringen sker. Exempel: vid planering för en utökning av utbildningen till hösten 2023, ger de eventuella tillkommande prestationerna under 2023 skolorna tilldelning först 2025 (som grundar sig på prestationer höstterminen 2023–vårterminen 2024). För att undvika detta vid de tillfälliga satsningarna på t.ex. behörighetsgivande utbildning och livslångt lärande har de hanterats vid sidan av ordinarie resursfördelning. Programmen och kurserna märks då upp i Ladok, resultat tas ut terminsvis och ligger till grund för

terminsvisa beslut om utbetalning, vid sidan av ordinarie fördelning. Prestationerna undantas sedan vid den ordinarie fördelningen. Hanteringen kan uppfattas som att den inte hänger samman med övrig fördelning. Den kräver därutöver mycket manuellt arbete.

4.3.3 Producentsskola

Nivån på producentsskolemedel blir en ”restprodukt” efter att programskolemedel, centrala avsättningar och beräknad fördelning av medel för helårsprestationer har lagts in i modellen. Se figur 7.

Figur 7. GRU: Producentsskolemedel

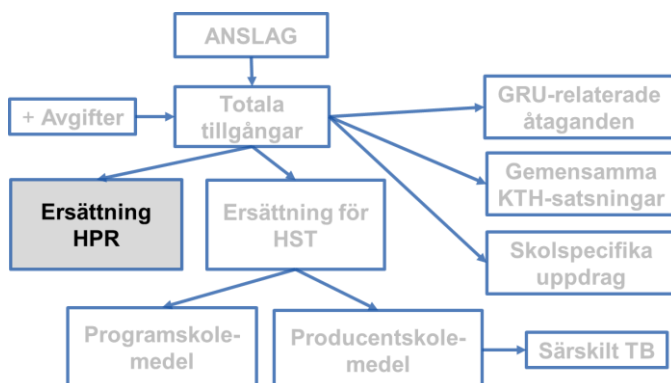


Modellen har således en låg koppling till de faktiska utbildningsprestationernas fluktuationer. Om de totala intäkterna är större än tidigare år och färre strategiska satsningar görs, blir potten som blir kvar till producentsskolemedel större. Då får skolan mer pengar per HST, även om de faktiska prestationerna i realiteten kan ha minskat sedan föregående år.

4.3.4 Helårsprestationer

Ersättning för HPR sker månadsvis utifrån faktiska prestationer föregående månad. Den summa som avsätts genom modellen är baserad på föregående läsårs prestationer. Se figur 8.

Figur 8. GRU: Ersättning för HPR



Denna hantering fungerar väl så länge genomströmningen är ungefär likadan från år till år. Men om en för stor summa har avsatts, dvs. de faktiska prestationerna blir lägre än de beräknade, blir det en för liten del kvar till HST-fördelning. Det leder till att för lite pengar kommer att ha betalats ut vid årets slut, totalt sett. Om en för liten summa har avsatts, dvs. de faktiska prestationerna blir högre än de beräknade, blir det för stor del kvar till HST-fördelning. Det leder till att för mycket pengar kommer att ha betalats ut vid årets slut, totalt sett.

Därutöver har problem uppmärksammats med dubbla utbetalningar till skolorna om ett resultat ändras i Ladok, antingen vid rättning av ett felaktigt inlagt resultat eller när en student examineras igen för att höja ett redan godkänt betyg (plussning), då ett ”nytt” resultat i Ladok har genererat en ny utbetalning. Under 2022 uppskattades att ca 2,5 mnkr betalades ut för mycket med anledning av rättning och plussning.

4.4 En takbeloppsmodell för fördelning av GRU till skolor

Utredningen föreslår mot bakgrund av ovanstående att KTH inför en takbeloppsbaserad modell i förhållande till skolorna, som motsvarar den modell enligt vilken KTH erhåller anslag från staten. Om en riktad kvalitetsförstärkning behövs inom något enskilt utbildningsområde, eller annan form av gemensam satsning och åtagande, kan detta göras genom centrala avsättningar och riktade satsningar. Se avsnitt 4.5 Samfinansiering, strategiska satsningar och centrala avlyft för GRU.

4.4.1 Principer för interna takbelopp

Efter centrala avsättningar från takbeloppet föreslås att skolorna tilldelas sin respektive andel av det kvarstående (interna) takbeloppet. Skolans andel räknas fram utifrån dess uppdrag angivet i antal HST för kommande år (det totala kursutbudet), i praktiken ett utbildningsuppdrag som skolan har att utföra. Skolan ska följaktligen under året arbeta in det tilldelade takbeloppet via HST och HPR. Avräkning sker från skola till KTH centralt genom interna prislappar, som är identiska med de statliga prislapparna inom aktuellt utbildningsområde, procentuellt minskade utifrån storleken på beslutade centrala avsättningar.

Summan som ska lyftas av motsvaras av en procentsats av årets takbelopp och eventuellt anslags-sparande som tas i anspråk. Resterande del fördelas ut i tolfedelar som internt takbelopp (det belopp som skolorna erhåller). Det interna takbeloppet ska i sin tur upparbetas med de interna prislapparna, som då blir de statliga prislapparna reducerade med motsvarande procentsats. Ett förenklat räkneexempel (fiktiva belopp):

- Om KTH:s tilldelade takbelopp från staten (inklusive anslagssparande som KTH planerar att ta i anspråk) uppgår till 1,5 mdkr och de centrala avsättningarna för riktade förstärkningar och gemensamma åtaganden uppgår till 300 mnkr (20 procent av takbeloppet), fördelas 1,2 mdkr till skolorna som internt takbelopp (80 procent av takbeloppet). Detta belopp ska sedan avräknas mot interna prislappar, som är de statliga ersättningsnivåerna för HST och HPR inom respektive utbildningsområde, minskade med 20 procent.

Utredningen förespråkar således att KTH använder de statliga prislapparna, men att dessa reduceras ("hyvlas av") utifrån de centrala avsättningar som krävs för att säkerställa medel för gemensamma satsningar och åtaganden. Det innebär att en mycket stor andel av KTH:s utbildning avräknas mot samma "NT-prislapp" (den statliga ersättningsnivån för utbildningsområde naturvetenskap och teknik). Det har ibland framförts att utbildningskostnaderna varierar inom utbildningsområdet och att det vore önskvärt med en differentiering av NT-prislappen. Det vore dock närmast ogörligt att utforma ett eget system med fullständig klassificering av kurser och utbildningar för att differentiera prislappar inom det breda utbildningsområdet naturvetenskap och teknik, eftersom det skulle kräva en omklassificering av samtliga kurser. I stället bör KTH kommunicera internt att prislapparna är en genomsnittsansättning och att uppdraget på alla nivåer är att allokera resursen så att den inom given ram maximerar kvalitet utifrån olika kursers varierade förutsättningar.

4.4.2 Principer för avräkning: hantering vid under- respektive överproduktion

Vid årets slut görs en avräkning utifrån principer som fastställs, vad avser hantering av eventuell underproduktion respektive överproduktion. Den interna avräkningen kan hanteras på flera olika sätt beroende på KTH:s ekonomiska situation och strategiska val. Det behöver dock finnas en förutsägbarhet och långsiktighet i hanteringen.

Exempelvis behöver det fastställas om avräkningen ska leda till återbetalning vid underproduktion och hur stor en eventuell buffert för underproduktion kan vara. Det behöver även fastställas om en eventuell överproduktion ska resultera i ersättning från KTH centralt till skola och hur stor en eventuell buffert för överproduktion kan vara.

Utredningen föreslår att KTH i nuläget arbetar utifrån följande grundprinciper, baserat på en situation där lärosätet totalt har haft problem att arbeta upp hela sitt takbelopp, och att det på central nivå finns ett ackumulerat negativt myndighetskapital inom GRU:

- Om en skola överproducerar i förhållande till tilldelat takbelopp utgår normalt ingen ytterligare ersättning. (Om incitament behövs för ökad utbildningsvolym kan principen vara att skolan

erhåller ersättning för överproduktion upp till 5 procent, eller att skolan erhåller halv ersättning för den produktion som överstiger det interna takbeloppet).

- Om en skola inte kan avräkna hela det tilldelade takbeloppet (alternativt minst 95 procent av det tilldelade interna takbeloppet) återgår outnyttjade medel till KTH centralt. Det kan t.ex. användas till negativt myndighetskapital. Om underproduktionen inte är tillfällig omfördelas takbelopp till andra skolor för kommande år.

Hur dessa styrmedel används har betydelse för utfallet. Om hård återbetalning tillämpas vid underproduktion, finns risk att skolorna dels blir alltför försiktiga när det gäller att åta sig nya eller utökade utbildningsuppdrag, dels att skolorna medvetet kommer att sikta på viss överproduktion för att minimera risken för återbetalning. I en situation där KTH som helhet fullgör sitt uppdrag, samtidigt som vissa skolor överproducerar medan andra underproducerar, kan det uppfattas som orättvist att KTH kräver återbetalning från de som underproducerat, samtidigt som de skolor som "räddat" KTH genom sin överproduktion inte får ersättning för detta. Å andra sidan kan en sådan modell, åtminstone tillfälligt, motiveras med att det vid KTH har ackumulerats ett negativt myndighetskapital centralt.

Modellen kan över tid styras så att den anpassas efter KTH:s rådande situation i termer av total under- eller överproduktion. I en situation där KTH är nära eller strax över sitt takbelopp totalt sett, kan principerna om återbetalning vid underprestation temporärt tas bort. Då kan underproduktion i stället enbart resultera i minskat takbelopp kommande år, alternativt först om underproduktionen har varit upprepad under tre års tid kan den resultera i minskat takbelopp för kommande år. I en situation där KTH överproducerar totalt sett, kan principerna om kompensation vid överproduktion temporärt tas bort och möjligheten till ökat takbelopp för den skolan kommande år i stället övervägas. Det är fördelaktigt om planeringen av takbelopp är mer långsiktig än ett år.

Vid anslagssparande kan KTH dimensionera för ett större uppdrag än motsvarande takbeloppet och vid ackumulerad överproduktion kan KTH dimensionera för ett något lägre uppdrag. I det läge som KTH befinner sig 2023 bör marginalen för möjlig underproduktion vara liten.

Ovanstående hantering medför att det inte bör uppstå något ytterligare underskott centralt, genom att mer pengar inte skulle fördelas ut till skolorna (utan möjlighet till intern avräkning) än vad KTH har möjlighet att avräkna mot staten.

4.4.3 Programmedel för samordnings- och utvecklingsansvar

Takbeloppet fördelas i grunden utifrån kursutbud snarare än programutbud (i KTH-termer: medlen fördelas till producentskola snarare än programskola). Utredningen anser dock att det är viktigt att understryka betydelsen av det samordnings- och utvecklingsansvar som följer med programansvaret, genom att centralt avsätta medel och tilldela skolorna riktad förstärkning för att finansiera detta.

KTH:s utbildning bedrivs huvudsakligen i programform. Programmen är i sin uppbyggnad beroende av skolövergripande samarbeten, i bemärkelsen att programmets kurser ges både av den egna och av andra skolor. Ersättning för programansvar har inkluderats i de varianter av resursfördelningsmodell för GRU som har funnits inom KTH sedan 2007, och utredningen finner att det bör kvarstå även i en ny modell.

En avsättning kan göras antingen på skolnivå eller på KTH-gemensam nivå. Fördelen med en avsättning på skolnivå skulle vara att skolan självt utifrån de medel som står till buds kan reglera hur stor andel av det interna takbeloppet som ska avsättas för programansvar.

Nackdelen med en avsättning på skolnivå skulle vara att KTH:s skolor är relativt olika sett till vilken utbildning de bedriver. Vissa skolor ansvarar för fler eller större program, men färre kurser. Andra

skolor har färre eller mindre program, men fler kurser som ges till andra skolors program. Om medel för det programsammanhållande ansvaret förväntas ske inom ramen för skolans takbelopp – som i sin tur baseras på skolans uppdrag som producentskola, kommer det inte att ta hänsyn till den komplexa struktur som KTH:s utbildningsprogram i dag är uppbyggd genom. (Om alla skolor hade relativt sett lika omfattande programsvar skulle detta kunnat hanteras internt inom skolorna, men så är inte fallet.)

Genom att vissa programsamordningsmedel avsätts centralt kompenseras de skolor som har värdskap för utbildningsprogrammen för de kostnader som detta innebär. I styrdokument eller annat beslut kan KTH:s ledning reglera specifika krav på vad programansvar ska innefatta vid samtliga skolor.

Ersättning för programansvar har varierat över tid mellan 4 tkr till 15,5 tkr per HST. Utredningen föreslår att ett ingående riktvärde för avsättningen uppgår till 5 tkr per HST (att jämföra med 15 tkr per HST i dagens modell), för att låta så stor del som möjligt av KTH:s statliga anslag ingå i det interna takbeloppet. Den centrala avsättningens storlek hindrar inte att en skola internt avsätter en större resurs för detta ändamål, men den föreslagna nivån på den centralt avsatta fördelningen bedöms vara tillräcklig för att kompensera för skillnader mellan skolorna när det gäller programansvarets omfattning.

Uträkningen av respektive skolas pott för programansvar bör även fortsättningsvis utgå från föregående läsårs prestationer, eftersom det är den senast kända faktorn. Att i det här fallet använda kommande läsårs dimensionering riskerar att slå fel eftersom programsamordningsmedlen inte föreslås ingå i det interna takbeloppet som räknas av vid årets slut. Utredningen har även diskuterat andra alternativ till ersättning för programansvaret, som att ge en viss basersättning per program och en differentierad ersättning beroende på programmets storlek och form, men finner att det blir en mer tidsödande och mindre transparent hantering än en rak tilldelning med ett visst belopp per HST.

4.4.4 Särredovisning av anslags- och avgiftsfinansierad ersättning

Intäkter från avgiftsfinansierade studenter bör hanteras separat från takbeloppssystemet. Dessa studenter genererar inte HST och HPR som kan avräknas mot det statliga takbeloppet och bör ej hanteras inom det systemet. Studieavgifterna är satta utifrån en princip om full kostnadstäckning, vilket i praktiken innebär att de utgår ifrån de statliga prislapparna men innehåller ett påslag för de kostnader som det innebär att rekrytera och anta betalande studenter (marknadsföring, rekrytering, administration m.m.). Detta påslag bör föras till de delar av KTH där dessa kostnader uppstår.

Modellen för att tilldela medel till skolorna för de avgiftsfinansierade studenterna kan dock utformas på samma vis som för de anslagsfinansierade studenterna: dvs. baserat på planerad dimensionering av utbildningen för kommande år. Det primära ur ett ekonomiskt perspektiv är att intäkterna (från staten respektive den betalande studenten till KTH, och från KTH centralt till skolorna) hanteras på skilda konton i bokföringen. På så vis kan skolorna fortsatt hantera det som en samlad intäkt, men medlen för att bedriva utbildning kommer i två ”påsar”: en med anslagsmedel och en med studieavgifter. När uppföljning av utfall sker i slutet av året, sker det mot respektive ersättningsform.

Det ska poängteras att ”separat hantering” enbart avser modellen för ekonomisk tilldelning och uppföljning av utfall. Detta ska inte påverka den utbildning som bedrivs, där någon åtskillnad naturligtvis inte ska göras mellan studenter beroende på intäktsform. Det finns av samma skäl inte någon anledning att på skolnivå fördela upp kostnaderna utifrån om det avser studieavgifts- eller anslagsfinansierad verksamhet.

4.4.5 Livslångt lärande: anslagsfinansierad vidareutbildning

Regeringen har sedan sommaren 2020 genomfört en särskild satsning på livslångt lärande. Satsningen innebär att KTH, för kurser som klassificeras inom livslångt lärande (dvs. är möjliga att läsa som

fristående kurs och anpassade för t.ex. vidareutbildning), får avräkna medel motsvarande summan av ersättningen för en HST och en HPR för relevant utbildningsområde, oavsett faktisk prestationsgrad, upp till ett visst belopp. Överstigande prestationer hanteras enligt ordinarie avräkning, baserat på faktiskt genererade HST och HPR.

Under 2022 hade KTH möjlighet att avräkna 11 mnkr inom den särskilda satsningen på livslångt lärande. Det motsvarade 125 HST. KTH presterade dock totalt 215 HST inom anslagsfinansierad vidareutbildning 2022. Mellanskillnaden ($215-125=90$ HST) hanterades enligt ordinarie avräkning gentemot staten. KTH ersatte dock internt skolorna för samtliga prestationer (215 HST) med hela den statliga prislappen. Det innebär att det uppstod en intern merkostnad för de prestationer som översteg regeringens satsning, för de HPR som ej presterades men som betalades ut till skolorna baserat på HST, om drygt 3 mnkr.

KTH har även under 2023 möjlighet att avräkna ca 11 mnkr inom den särskilda satsningen på livslångt lärande. Om ovanstående princip, med ersättning motsvarande summan av ersättningen för en HST och en HPR oavsett prestation, skulle ha använts internt inom KTH under hela 2023 är uppskattningen att den interna merkostnaden skulle ha blivit omkring 10 mnkr för 2023 (med anledning av att utbudet stadigt växer i takt med KTH:s satsning på livslångt lärande).

Rektor beslutade den 20 juni 2023 om principer för ekonomisk ersättning av anslagsfinansierade vidareutbildningskurser under 2023 (V-2023-0510). Enligt beslutet ska fördelning av medel för anslagsfinansierade vidareutbildningskurser märkta med finansieringsform LL under hela 2023 ersättas med den statliga prislappen för HST och HPR *utifrån faktisk produktion*, samt förstärkning med ett schablonbelopp om 5 tkr per helårsstudent.

Utredningen var delaktig i beredningen av ovanstående principbeslut av rektor, och finner att denna princip även är långsiktigt tillämpbar inom KTH. De extra medel som regeringens särskilda satsning medför kan fördelas jämnt över alla prestationer som genereras under ett givet år inom anslagsfinansierad vidareutbildning, med ett fast schablonbelopp per HST. Schablonbeloppet föreslås vara detsamma oavsett utbildningsområde. Storleken på schablonbeloppet behöver fastställas inför varje verksamhetsår, och kan variera något beroende på dels hur stor summa pengar som totalt finns att tillgå, dels hur många HST det planerade utbildningsutbudet totalt sett förväntas generera. Ett ingående riktvärde kan vara 5 tkr per HST. Summan som fördelas extra per HST är en särskild satsning och ska inte ingå i det interna takbelopp som räknas av vid årets slut.

I övrigt ersätts kurserna på samma vis som övrig utbildning inom KTH: baserat på uppdrag givet i antal HST, se avsnitt 4.4 En takbeloppsmodell för fördelning av GRU till skolor.

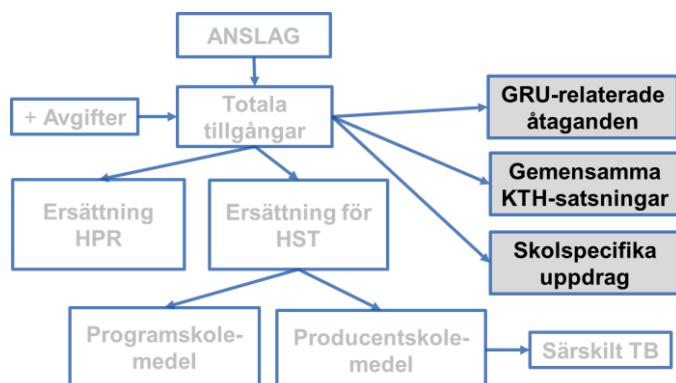
I det fall regeringen väljer att inte förlänga den nationella satsningen på livslångt lärande kan KTH fortsatt göra en egen intern satsning på motsvarande vis, där en viss summa avsätts årligen som en del av de KTH-gemensamma åtagandena och satsningarna.

Ovanstående hantering medför dels att det inte uppstår något underskott centralt genom att mer pengar fördelas ut till skolorna än vad KTH har möjlighet att avräkna mot staten, dels att resursfördelningen för anslagsfinansierad vidareutbildning integreras i den ordinarie resursfördelningen. Det medför i sin tur mindre manuell hantering och färre separata beslut.

4.5 Samfinansiering, strategiska satsningar och centrala avlyft för GRU

I nuvarande resursfördelningsmodell för GRU görs ett avlyft centralt från de totala intäkterna innan fördelning till producentskola och programskola sker. Se figur 9.

Figur 9. GRU: Avlyft och satsningar



satsningarna bestod bl.a. av satsningar på IT-utveckling (portföljer), Framtidens utbildning och livslångt lärande. Se bilaga 3, tabell B11.

Vissa skolspecifika satsningar beslutas årligen i verksamhetsplanen, medan andra utgår ifrån separata beslut. Här inryms exempelvis medel för lokalstöd till KTH Kista, Flemingsberg och Södertälje, medel till ITM Lärande, samt förstärkningsmedel för språk och för design. Se bilaga 3, tabell B12 och B13.

(I tabell B10–B13 har en delvis annan gruppering gjorts än i KTH:s verksamhetsplan för att tydliggöra uppdelningen mellan vad som beslutas om årligen genom verksamhetsplanen och vad som grundar sig på separata beslut.)

Storlek och innehåll för de strategiska satsningar och gemensamma åtaganden som KTH ska finansiera med gemensamma medel behöver fastställas av ledningen inför varje verksamhetsår. En stabilitet i storleken på avsättningen från år till år är önskvärd ur planeringssynpunkt. Ett riktvärde för maximal storlek på avsättningen kan också vara att rekommendera, men kan behöva införas successivt under en längre tidsperiod. Som exempel kan nämnas avsättning för KTH-gemensamma lärandemiljöer ("GRU-lokaler"), där en lägre central avsättning medför behov av ett högre timpris för bokningsbara lokaler, medan en högre central avsättning möjliggör ett lägre timpris för bokningsbara lokaler. En sådan omställning kan kräva viss tid för att införas.

Det är fullt möjligt att fortsatt göra strategiska satsningar och avlyft för gemensamma åtaganden även inom en ny takbeloppsmodell för GRU. Storleken på de riktade kvalitetsförstärkningar och satsningar eller stödåtgärder som görs genom centrala avsättningar påverkar dock det belopp som kvarstår att fördela till skolorna som interna takbelopp (och de interna prislapparna), se avsnitt 4.4 En takbeloppsmodell för fördelning av GRU till skolor.

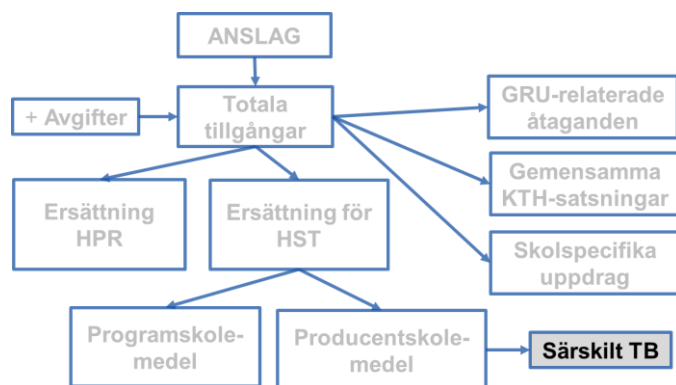
Utredningens förslag på förstärkningar som bör ingå i en ny resursfördelningsmodell rör:

- Programmedel för samordnings- och utvecklingsansvar (se avsnitt 4.4.3)
- Livslångt lärande (se avsnitt 4.4.5)
- Externfinansierade utbildningsprojekt inom EIT och Erasmus (se avsnitt 4.5.2)
- Eventuella riktade förstärkningar inom områden som KTH ser behov av att, tillfälligt eller permanent, rikta stöd till (jämför dagens förstärkningsmedel till bl.a. arkitektur, språk och ITM lärande)

4.5.1 Särskilt täckningsbidrag

Utöver avsättningar för GRU-relaterade åtaganden, finns det inom nuvarande resursfördelningsmodell även ett s.k. särskilt täckningsbidrag, om totalt 114 mnkr. Se figur 10.

Figur 10. GRU: Särskilt täckningsbidrag



Det särskilda täckningsbidraget debiteras skolorna enligt samma procentsats som används i fördelningen av producentskolemedel. Exempelvis uppgick SCI-skolans producentskolemedel under 2023 till 20,7 procent. Det innebär att SCI-skolan erhöll 20,7 procent av den totala potten för producentskolemedel (64 mnkr), och betalade 20,7 procent av det särskilda täckningsbidraget (24 mnkr).

Utredningen finner att det vore mer transparent och mer i linje med övrig hantering av gemensamma kostnader att

hantera denna kostnad inom ramen för det ordinarie täckningsbidraget. Det skulle medföra ett något högre täckningsbidrag, men i sin tur inget särskilt avdrag vid sidan av. I antal kronor skulle det inte innebära någon förändring på totalen, så länge kostnaden som ska täckas är densamma. Däremot skulle det kunna ge upphov till en kostnadsförskjutning mellan skolor, givet att fördelningsbasen i så fall skulle ändras från andel av producentskolemedel till lönebas. Eventuella effekter för enskilda skolor behöver ses i sken av övriga föreslagna ändringar i resursfördelningen.

4.5.2 Externfinansierade utbildningsrelaterade projekt

KTH har engagemang i flera projekt inom EIT/KIC. Utbildningsrelaterade projekt inom EIT/KIC och Erasmus innebär ett samfinansieringskrav, då det inte finns möjlighet att rapportera mer än 25 procent overhead. Det kan även krävas att egen finansiering skjuts till om finansieringsgraden är lägre än 100 procent. Skolan kan också behöva täcka upp för kostnader som ej kan täckas med EU-medel. Det medför att projekten blir dyra i drift, särskilt för projektkoordinatorskap eller utveckling av kurser. Gemensamma utbildningsprogram finansieras genom studieavgifter, GRU-anslag och externa medel från EIT/KIC.

Beslutet att aktivt delta i EIT och Erasmus+ har varit en strategisk satsning från KTH:s sida med syfte att främja nätverk och samarbete med industri och forskargrupper vid framstående universitet i Europa. Samarbetet öppnar upp för både finansiering och incitament för att förnya KTH:s kärnverksamhet inom såväl utbildningsprogram som forsknings- och innovationsprojekt.

KTH har i dag beslut om central samfinansiering av EU-finansierade projekt för forskning och innovation inom EIT (V-2020-0213), se även avsnitt 3.2.1. KTH-gemensam samfinansiering för vissa typer av externa medel.

Utredningen föreslår att KTH inför central samfinansiering även för EU-finansierade utbildningsrelaterade projekt, vad gäller de etablerade utbildningsprogrammen inom EIT/KIC, Erasmus+ och Digital Europe. Detta gäller projekt med budgeterad lönekostnad på KTH. Samfinansieringen bör utgå från rapporterad giltig kostnad inom budget. (Detta till skillnad från samfinansiering av EU-finansierade forsknings- och innovationsprojekt där samfinansiering utgår från inbetalning från EU. Syftet är att de EIT/KIC som har ett högre samfinansieringskrav inte ska missgynnas.) Den konkreta hanteringen behöver klargöras innan implementering. Den uppskattade kostnaden för samfinansiering av EU-

finansierade utbildningsrelaterade projekt inom EIT/KIC, Erasmus+ och Digital Europe estimeras till 1,5–2 mnkr 2024.

4.6 Den föreslagna takbeloppsmodellens fördelningseffekter

Flertalet simuleringar har genomförts under utredningens gång avseende hur en ny takbeloppsmodell skulle påverka skolornas tilldelning. Simuleringar har gjorts i relation till tilldelning 2023 och i relation till den tilldelning som skolorna skulle erhålla 2024 enligt nuvarande fördelningsmodell (baserat på utfall läsåret 2022–2023). I simuleringarna har använts dels de preliminära utbildningsuppdrag för 2024 som ålades skolorna i verksamhetsplanen för 2023–2025, dels genomsnittligt utfall av HST för de senaste fyra åren liksom prognosticerat utfall för 2023. Generellt sett blir tilldelningen till skolorna som baseras på ett internt takbelopp likvärdig eller något högre än den nuvarande tilldelningen av programskolemedel, producentskolemedel och HPR-ersättning.

Den springande punkten är dock att samtliga simuleringar bygger på hur stort utbildningsåtagande en skola åläggs eller åtar sig för kommande år. Ju större utbildningsåtagande, desto högre blir tilldelningen. Den markanta skillnaden mot nuvarande modell, blir att det interna takbeloppet också avräknas vid slutet av året. En skola är därmed inte per definition gynnad av en högre tilldelning om det inte motsvaras av en realistisk möjlighet att uppnå det åtagandet. I det interna takbeloppet ingår även sådant som det i nuvarande modell görs särskilda avsättningar för, t.ex. livslångt lärande och förberedande kurser.

Den kommande utbildningsdimensioneringen kräver ett noggrant och framåtriktat arbete med utbildningsplanering, både inom skolan och mellan skolorna. Se även kapitel 6 Sammanfattning och rekommendationer för fortsatt arbete.

5 En långsiktig och sammanhållen resursfördelning

Förslag:

- För förslag i detta kapitel, se under avsnitt 5.3 Myndighetskapital.

Utredningen ska lämna förslag på en modell som är mer långsiktig och sammanhållen än nuvarande modell. De förslag som presenteras i kapitel 2–4 syftar till att ge långsiktiga förutsättningar och skapa en sammanhållen resursfördelning där fakultetsutveckling och förnyelse är grunden för basfinansieringen inom FoFU, utrymme för och prioritering mellan strategiska satsningar tydliggörs och där tilldelningen inom utbildning på grundnivå och avancerad nivå på ett tydligare sätt kopplar an till hur staten fördelar medel till KTH. En viktig faktor i en långsiktig hantering av KTH:s resurser är hantering av myndighetskapital, såväl positivt som negativt. Viktiga faktorer i att skapa en sammanhållen resursfördelning rör tydlighet kring hur de KTH-gemensamma modellerna förväntas hänga samman med skolornas modeller för resursfördelning, såväl som tydlighet i vilka beslut som ligger till grund för resursfördelningen. Likaså är samordning med andra pågående förändringsprocesser inom KTH av stor vikt.

5.1 Samordning med andra processer

Enligt direktivet ska utredningens förslag utgöra en integrerad del av en sammanhållen verksamhetsplanering och budgetering. Samverkan ska ske med arbetet för ett gemensamt och samordnat verksamhetsstöd och med utredning av förutsättningar för en KTH-gemensam internprismodell för lokaler. Dessa frågor ligger utanför utredningen, men i den mån förslagen från föreliggande utredning genomförs måste implementeringen samordnas med genomförandet av övriga förslag.

5.1.1 Gemensamt och samordnat verksamhetsstöd

Den 1 januari 2023 genomfördes en organisatorisk förändring vid KTH, där allt verksamhetsstöd successivt ska föras samman i en gemensam organisation. Våren 2023 beslutades om en handlingsplan för samgåendet. Samgåendet beräknas vara klart 2026. Inom ramen för detta sker arbete och översyn avseende gemensamma kostnader och hantering av täckningsbidrag (tillämpning av SUHF-modellen) som utredningens förslag behöver samordnas med i den vidare processen inom KTH. Detta arbete har i första hand inriktats på att renodla kostnader som ska finansieras av anslag respektive täckningsbidrag för att fastställa en kostnadsram för verksamhetsstödet.

5.1.2 Ny internprismodell för lokaler

Efter att utredningsdirektivet togs fram har beslut tagits om enhetlig hyressättning inom KTH:s samtliga campus och hantering av KTH-gemensamma lärandemiljöer (V-2023-0110). Fastighetsavdelningen har också kodat om alla lokaler, vilket skapar möjlighet att arbeta med en delvis annan fördelning av lokalkostnader.

Den nya internprismodellen innebär att tidigare lokalkompensation för lokaler i Kista, Flemingsberg och Södertälje upphör 2024, vilket kan påverka GRU-tilldelningen. Den nya modellen för lokalkostnader, tillsammans med en situation av stigande lokalkostnader för KTH totalt sett, kan påverka storleken och strategin bakom avlyft för GRU-lokaler inom GRU-modellen. Se avsnitt 4.5 Samfinansiering, strategiska satsningar och centrala avlyft för GRU.

I verksamhetsplanen för 2023 beslutades om en kompensation för ökade lokalkostnader till följd av inflationen. Dessa gäller endast för 2023. Det påverkar föreliggande utredning genom att dessa medel ”frigörs” och kan användas i GRU- och FoFU-fördelningen avseende 2024.

I FoFU finns även beslut om särskilt stöd för infrastruktur på AlbaNova och Albano. Detta stöd påverkas inte av ny internprismodell. På AlbaNova och Albano är KTH samlokaliserade med Stockholms universitet. KTH och Stockholms universitet har beslutat om en liknande hantering av AlbaNova och Albano. Denna och ovanstående fråga avseende lokalkostnader måste även fortsättningsvis hanteras i verksamhetsplan och budget. Se även avsnitt 3.4 Övrigt.

5.1.3 Kollegial styrning

Under 2023 sker även andra förändringsarbeten inom KTH. En för resursfördelningsöversynen närliggande utredning är den om kollegialt inflytande (V-2023-0078). En arbetsgrupp ska under hösten 2023 arbeta för införande av kollegialt inflytande och beslutsfattande på KTH. Syftet med förändringsarbetet är enligt beslutet att stärka kollegialt deltagande och beslutsfattande och för det skapa en ändamålsenlig och effektiv organisation. Arbetsgruppen ska bl.a. lämna förslag på hur universitetsgemensamma utbildningsfrågor bör organiseras och hur utbildningsfrågor på skolnivå bör samordnas mellan skolorna och vid behov kopplas till en universitetsgemensam hantering. Arbetsgruppen ska även lämna förslag på hur handläggningen av anställningsärenden, befordringsärenden och docentärenden ska organiseras och vilken organisatorisk enhet som ska ha vilken uppgift i respektive process. Under hösten 2023 har bl.a. ett valförfarande till skolornas nya fakultetsnämnder inletts.

Resultatet av denna utredning förväntas ha stor bäring på hur processer som relaterar till beslut om resursfördelning kommer hanteras framöver vid KTH. Det gäller inte minst att arbeta fram underlag för planeringsramar för basfinansiering av läraranställningar och doktorander inom FoFU, liksom den utbildningsdimensionering som ligger till grund för den takbeloppsbaserade GRU-modellen. Se även kapitel 6 Sammanfattning och rekommendationer för fortsatt arbete. Fakultetsnämnderna vid respektive skola kommer troligen att involveras i den kollegiala beredningen av vissa beslut som relaterar till resursfördelningen – men inte besluta om själva resursfördelningen.

5.2 Universitetsgemensam resursfördelning på ett decentraliserat universitet för sammanhållen styrning

I utredningens direktiv beskrivs KTH som ett decentraliserat lärosäte, där skolorna utformar intern fördelning av resurser inom skolan, utifrån egna förutsättningar. Därmed bedöms korrelationen mellan KTH:s centrala styrmekanismer genom resursfördelning och skolornas interna styrning vara låg. I resursöversynen ska nyttan av en decentraliserad medelsfördelning vägas mot KTH:s möjlighet att genomföra strategiska satsningar och rekryteringar, liksom att implementera basfinansiering för läraranställningar.

5.2.1 Kartläggning av skolornas interna fördelning av resurser

Utredningen har enligt direktivet haft i uppdrag att kartlägga skolornas interna resursfördelningsmodeller. Skolornas interna modeller avseende både FoFU och GRU har översiktligt kartlagts och sammanfattas nedan.

FoFU

För prestationsmedel och riktade satsningar har skolorna generellt sett liknande grunder i sina modeller för fördelning från skola till institutioner, som KTH:s modell för fördelning till skola har, utom i viss mån för SCI som inte fördelar publiceringspotten ut till institutionerna.

När det gäller basmedel fördelar två skolor dessa till stor del på historiska grunder och räknar upp medlen årligen (ITM och SCI), medan övriga skolors modeller skiljer sig något från KTH:s fördelning:

- ABE: basmedel fördelas linjärt till institutionerna utifrån historiska beslut såsom ämnespotter och nya satsningar (exempelvis nya anställningar). Ett mindre avlyft sker centralt för senare fördelning av skolchef.
- CBH: basmedel fördelas som fakultetsfinansiering med fasta potter för olika lärarkategorier.
- EECS: basmedel fördelas enligt poängsystem för olika anställningskategorier.

GRU

Ett par skolor (ABE och ITM) följer till stora delar grunderna i KTH:s modell, i fördelningen av medel från skola till institution, medan övriga tillämpar andra principer och modeller i fördelning från skola till institution:

- CBH fördelar utbildningsmedel baserat på undervisningstimmar/arbetstid och antalet studenter föregående år. (Sedan skolsammanslagningen 2018 använder skolan dock tre olika modeller för fördelning av GRU-medel men har som målsättning att på sikt införa en skolgemensam GRU-modell).
- EECS fördelar utbildningsmedel baserat på planeringstal för HST/HPR för de kurser som institutionen ansvarar för. Institutionen kan även tilldelas medel för utvecklingsuppdrag.
- SCI fördelar utbildningsmedel för HST baserat på kurskostnaden utgående ifrån procent av heltid för lärare. Institutioner tilldelas riktade medel för experimentella läraktiviteter och lärmiljöer.

De principiella frågorna kopplade till detta gäller dels hur man ska betrakta de medel som faller ut i de nya KTH-modellerna, dels i vilken grad skolorna ska ha frihet att använda de genererade medlen.

5.2.2 Hur långt ut i verksamheten ska utredningens förslag implementeras?

Enligt direktivet ska utredningen föreslå ett KTH-gemensamt resursfördelningssystem som möjliggör en sammanhållen styrning och som tillämpas vid hela KTH. Det ska ske med beaktande av KTH:s hela bredd, varierande förutsättningar som råder vid olika institutioner och avdelningar, samt möjligheter att stimulera organisationsövergripande samarbeten.

Den modell som föreslås för basfinansiering av läraranställningar och doktorander förväntas i väsentlig grad föras vidare från skolnivå till underliggande nivåer. Samtidigt måste skolorna ha möjlighet att göra egna strategiska överväganden som påverkar resursfördelningen till nästa nivå. Det finns två överordnande syften med basfinansieringen. Det första är att KTH – över tid – ska sträva efter att lärarstaben är dimensionerad och sammansatt på ett sätt som motsvarar verksamhetens samlade behov, kopplat till lärosätets och skolornas strategi och samhällsuppgift. Det andra är att signalera – och självklart i verkligheten stå som garant för – att det finns finansiering till lönekostnaden för den som har en läraranställning vid KTH. Denna finansiering kan bestå av FoFU-medel, GRU-medel eller externa medel i olika varianter beroende på lokala förutsättningar och måste kunna variera, både mellan skolor och institutioner, och över tiden. Samtidigt är det viktigt att det överordnade syftet med införande av modellen förs vidare ut i organisationen. Det bör ingå i skolornas verksamhetsuppdrag att säkerställa att basfinansieringsmodellen på lämpligt sätt förs vidare till institutioner och avdelningar, samt inte minst att jämställdhetsaspekten i det sammanhanget uppmärksammas och följs upp.

När det gäller fördelning av resurser för doktorandanställningar torde det vara oproblematiskt att fördela dessa vidare utifrån antalet anställda doktorander vid institutionerna inom en skola. När det gäller resursen för handledning och kurser inom forskarutbildningen kan det förhålla sig annorlunda. I för-

slaget fördelas denna resurs schablonmässigt utifrån antalet professorer. Om fördelningen av doktorander mellan institutionerna inom en skola skiljer sig markant från fördelningen av professorer, kan det finnas goda skäl att väga in detta när FoFU-medel fördelas vidare till institutionerna.

När det gäller den föreslagna takbeloppsmodellen för GRU föreslås den i första hand gälla fördelning och avräkning av medel från KTH till skolorna. Skolans vidare fördelning av medlen till enskilda institutioner (program, kurser) kan, men behöver inte, hanteras i en liknande modell. En förenklad modell inom skolorna kan vara att fördela utbildningsuppdrag i termer av HST (och eventuellt HPR) till institutionerna, och sedan följa upp institutionernas utbildningsproduktion gentemot detta uppdrag, snarare än avräkning gentemot takbeloppet, som kan vara lite abstrakt och svårt att kommunicera. På det ena eller andra sättet bör det dock fungera så att skolorna kopplar fördelningen av GRU-medel vidare till institutionerna på basis av planerat utbildningsuppdrag för det aktuella verksamhetsåret.

Utredningen förespråkar också att den eventuella återbetalningen vid underproduktion hanteras på skolnivå snarare än på institutions- eller avdelningsnivå.

Båda modellerna ställer höga krav på kollegiala strukturer och akademiskt ledarskap för att kunna implementeras. Se vidare under kapitel 6 Sammanfattning och rekommendationer för fortsatt arbete.

5.2.3 Separata beslut som reglerar vissa delar av resursfördelningen

Vid KTH finns ett stort antal beslut som i dag reglerar vissa delar av resursfördelningen, men där en sammanhållen överblick saknas. De olika besluten har tillkommit vid olika tidpunkter och som en lösning på ett specifikt problem, utan att alltid koppla an till helhetsbilden av hur samtliga resurser fördelas inom KTH. I kapitel 2–4 hänvisas till flera beslut som antingen behöver ses över eller upphöra vid implementering av nya resursfördelningsmodeller. Detta behöver hanteras inför eventuell implementering av nya modeller. Besluten redogörs för samlat i bilaga 3, tabell B9 och B13.

5.3 Myndighetskapital

Förslag:

- Utredningen föreslår att KTH (efter det att definitionen av fritt och bundet kapital implementerats) inför måltal för myndighetskapitalet och tillämpar indrag av *fritt* myndighetskapital för att reglera skolornas myndighetskapital. Skolorna förväntas på motsvarande sätt reglera institutionernas myndighetskapital.
- Utredningen föreslår även att det för negativa myndighetskapital tas fram planer där det redogörs för hur underskott ska hanteras.

Utredningen ska beakta hantering av medel som ej förbrukas under ett verksamhetsår och verksamheter som går med underskott samt föreslå principer för hantering av myndighetskapitalet som är hållbara över tid. Myndighetskapital som ackumuleras i verksamheten blir svårhanterligt över tid, vare sig det är ett positivt eller negativt sådant. Begreppet myndighetskapital avser medel inom FoFU och GRU. Oförbrukade externa forskningsbidrag ingår inte i detta begrepp.

KTH behöver ett visst myndighetskapital för att möjliggöra långsiktighet i verksamheten och för att möta framtida åtaganden, exempelvis för samfinansiering.

Vid utgången av 2022 fanns vid KTH ett ackumulerat myndighetskapital om 741 mnkr vilket motsvarar 14 procent av verksamhetens intäkter exklusive transfereringar.

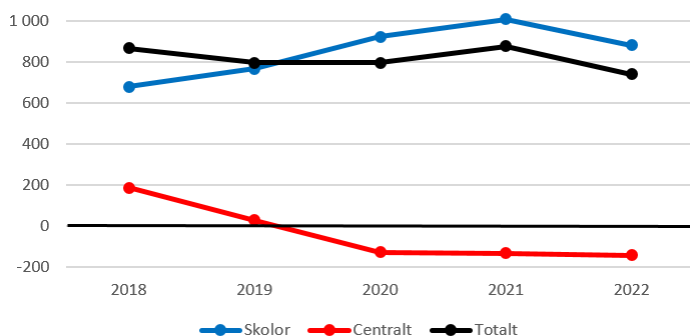
Hur det samlade myndighetskapitalet vid KTH fördelade sig per den 31 december 2022 redovisas i tabell 4. Det finns även variationer inom respektive skola, där en skola med totalt sett positivt myndighetskapital kan inrymma institutioner och avdelningar med dels positiva, dels negativa myndighetskapital. Delar av myndighetskapitalet är uppbundet, t.ex. för beslutade satsningar och kommande avskrivningar av investeringar. För utveckling av myndighetskapitalet över tid, se figur 11.

Tabell 4. KTH:s myndighetskapital per den 31 december 2022

Skola (mnkr)	Forskning	Utbildning	Totalt
ABE	65	10	74
CBH	212	-71	141
EECS	356	65	421
ITM	-43	56	13
SCI	193	40	234
Summa skolor	783	100	883
Centralt (rektorsnivå)	98	-240	-142
Totalt	881	-140	741

När det gäller kapital avseende forskning som ligger på rektorsnivå (98 mnkr) bör nämnas att 176 mnkr återfinns för SciLifeLab, IT-portföljer, samt övriga SFO:er och då framför allt under Digital Futures. Det betyder att det finns ett betydande underskott centralt av kapital för den ”ordinarie” forskningsverksamheten.

Figur 11. Utveckling av KTH:s myndighetskapital 2018–2022 (mnkr)



Under våren 2023 fattade rektor beslut om en definition av bundet respektive fritt myndighetskapital (V-2023-0394). Enligt beslutet är bundet myndighetskapital sådant myndighetskapital som är in-tecknat genom redan fattade beslut om satsningar med dessa medel. Det kan också exempelvis gälla finansiering av avskrivningskostnader för redan genomförda investeringar där medel har erhållits i förskott eller för att finansiera lönekostnader för en genomförd rekrytering där riktade anslagsmedel erhållits. Myndighetskapital som uppstått inom SciLifeLab eller SFO:er som

ett resultat av att alla anslagsmedel ännu inte fördelats ut till medverkande lärosäten ses även som bundet myndighetskapital. Till fritt myndighetskapital räknas allt övrigt kapital som finns i verksamheten. Även om det många gånger kan finnas planer på vad myndighetskapitalet ska användas till, så är det fritt intill dess beslut fattats om annat.

I dag ligger i stort sett allt myndighetskapital vid KTH ute i verksamheten och centralt återfinns ett betydande underskott. Det beror bl.a. på att tilldelning av forskningsmedel till skolorna skett med mer pengar än KTH erhållit från staten. Lokalkostnader har inte debiterats skolorna fullt ut, vilket gjort att KTH centralt stått för delar av kostnaderna både inom FoFU och inom GRU. Utbildningsmedel har till största delen delats ut till skolorna, samtidigt som någon form av skarp avräkning avseende HST och HPR inte har gjorts. När KTH inte nått upp till takbeloppet samtidigt som anslagssparandet är fullt

utnyttjat, har KTH fått indrag av takbeloppet från staten, vilket har tagits centralt. Inom forskningsverksamheten påverkas myndighetskapitalet även av inflödet av externa medel. Dessa medel prioriteras oftast på grund av regelverket kring de externa bidragen, vilket kan bidra till att de statliga anslagsmedlen inte används i den utsträckning som var tänkt och därigenom kan ett positivt myndighetskapital uppstå i verksamheten.

Avsikten med att justera myndighetskapitalet mellan verksamheten och KTH centralt är att få en större kontroll över kapitalet. Det är rimligt att verksamheten har ett visst kapital, men inte i den utsträckning som nu är fallet för vissa verksamheter. Samtidigt behöver KTH täcka upp de underskott på rektorsnivå som uppstått de senaste åren enligt ovan. Det behövs också utrymme för att på sikt skapa möjligheter för KTH-gemensamma satsningar framöver.

En modell för indrag av fritt myndighetskapital från skolorna till KTH centralt bör tas fram. Utredningen föreslår en modell med ett tak för hur mycket fritt myndighetskapital verksamheten får spara. Det skulle på viss sikt kunna vara ca 10 procent av totala kostnader när det gäller FoFU-medel och ca 5 procent avseende GRU-medel. För att verksamheten ska få möjlighet att anpassa sig föreslås ett högre tak de första åren, inledningsvis några procentenheter högre för respektive verksamhet, med nedtrappning under en treårsperiod. Det skulle innebära att *fritt myndighetskapital* som överstiger följande procentsatser dras in från skolorna:

FoFU:

- År 1: 15 procent
- År 2: 12,5 procent
- År 3: 10 procent

GRU:

- År 1: 10 procent
- År 2: 7,5 procent
- År 3: 5 procent

En nedtrappning skulle göra indraget ”mjukare” för verksamheten. Det ska i sammanhanget också noteras att den aktuella trenden är att myndighetskapitalet minskar. I och med den höga inflationen har kostnaderna ökat, framför allt lokalkostnader, medan intäkterna inte ökat i samma takt. Det innebär att KTH:s samlade myndighetskapital under innevarande år sjunker och vid tertiäl två 2023 uppgår till 658 mnkr. Detta innebär, tillsammans med beslutet om att skilja ut bundet respektive fritt myndighetskapital, att de flesta verksamheter inom KTH troligtvis kommer ligga inom eller nära föreslagna gränser.

Även underskott av kapital i verksamheten behöver hanteras. Vissa underskott hänför sig till händelser långt tillbaka i tiden. Om en verksamhet i dag befinner sig i ekonomisk balans men dras med ett historiskt underskott kan det ibland vara ändamålsenligt att överordnad nivå hjälper till med en plan för ”skuldsanering”.

För verksamhet som löpande genererar underskott bör tydliga planer tas fram där det redogörs för hur ekonomin ska komma i balans. Det kan handla om besparingsbeting, särskilt tillskott av medel och även att själva verksamheten ses över för att på sikt vara i balans. Att den löpande ekonomin är i balans bör vara en förutsättning för att erhålla hjälp att hantera historiska underskott.

5.4 Horisontella mål

5.4.1 Jämställdhet

Enligt regleringsbrev avseende universitet och högskolor ska varje universitet beskriva på vilket sätt jämställdhet integreras i ordinarie verksamhet, exempelvis i styrprocesser. Universitet och högskolor ska redovisa hur de beaktar jämställdhet vid fördelning av forskningsmedel. Utredningen ska lämna förslag på hur KTH kan beakta jämställdhet vid fördelning av forskningsmedel.

I KTH:s verksamhetsplaner för 2021 respektive 2022 har uppdrag givits för att undersöka könsbalansen i fördelningen av interna FoFU-medel vid KTH. Resultatet visade att data från Agresso är begränsade på ett sätt som gör det omöjligt att ta fram könsuppdelad statistik, då FoFU-medel ur Agresso endast kan spåras ner till forskningsledarnivå. Basanslaget fördelas inte i dag till individer utan till institutioner eller avdelningar. Detta medför att det, i praktiken, inte går att följa basanslaget när statistiken bara går ner till projektledarnivå, eftersom den representerar medel som har gått till fler personer inom avdelningen än bara projektledaren. KTH Equality Office drog därmed i sin studie slutsatsen att det inte i dagsläget finns systemstöd vid KTH för att kunna få fram könsuppdelad statistik över FoFU-medel (V-2022-0770). Utredningen har i sitt kartlägningsarbete funnit motsvarande begränsning i KTH:s möjligheter att genom sina befintliga system ta fram könsuppdelad statistik för fördelning av FoFU-medel.

Den basfinansieringsmodell som föreslås i utredningen är könsneutral till sin konstruktion, i den meningen att den fördelar samma schablonbelopp till skolorna för varje professor, lektor respektive biträdande lektor. Samtidigt beror det könsmissiga utfallet på i vilken utsträckning modellen implementeras hela vägen ut i verksamheten. Som diskuteras i avsnitt 5.2.2 Hur långt ut i verksamheten ska utredningens förslag implementeras? är det viktigt att syftet bakom basfinansieringsmodellen förs vidare ut i organisationen, samtidigt som modellen inte ska uppfattas som att fördelade schablonbelopp ”tillhör” enskilda individer. Skolorna och institutionerna måste ha möjlighet att göra anpassningar till lokala förutsättningar och egna strategiska överväganden. Förslagsvis får skolorna ett uppdrag att säkerställa att implementeringen av modellen sker på ett könsneutralt sätt. Se även avsnitt 2.2 Basfinansiering av anställningar.

Utredningen har diskuterat att låta basfinansieringsmodellen konstrueras som ett jämställdhetsverktyg: genom att temporärt eller permanent sätta högre ersättningsbelopp för lärare av underrepresenterat kön. Det skulle teoretiskt sett kunna leda till ökade ansträngningar inom skolorna att arbeta med rekrytering och befordran på ett sätt som bidrar till en jämnare könsfördelning. Samtidigt skulle problem uppstå i implementeringen inom skolan eftersom basfinansieringsmodellen inte ska tillämpas strikt på individnivå. Utredningen lägger därför inget förslag i denna del, utöver att skolorna bör få uppdraget att säkerställa att basfinansieringsmodellen inom FoFU förs vidare på ett sätt som inte leder till könskevheter. Om KTH skulle vilja göra ytterligare insatser när det gäller lärarstabens sammansättning förespråkar utredningen riktade strategiska satsningar avseende möjlighet till meritering för befordran eller liknande. En annan variant är att inom ramen för de strategiska satsningarna i vissa delar fokusera på anställningar av personer av underrepresenterat kön. Se exempelvis tidigare uppdrag i KTH:s verksamhetsplaner 2022 och 2023 om jämnare könsfördelning bland KTH:s professorer, till vilka det även kopplas utvecklingsinsatser för att ge stöd i arbetet för fler jämställda och inkluderande miljöer på KTH.

En ytterligare variant är att föra vidare de måttal om andel nyrekryterade kvinnliga professorer som KTH har i sitt regleringsbrev, som uppdrag eller mål till skolorna. Nuvarande mål i regleringsbrevet är att under perioden 2021–2023 ska 35 procent av de nyrekryterade professorerna vara kvinnor. Detta är också frågor som regelbundet följs upp inom kvalitetssystemet.

Utredningen finner även att den ökade transparens vad gäller samfinansiering av externa anslag och finansiering av strategiska satsningar inom KTH som föreslås genom de delförslag som anges i kapitel 3, borde verka i en gynnsam riktning för jämställdheten inom KTH. Tydlighet i riktlinjer och regler anses motverka ojämslällda strukturer, vilka kan förstärkas av icke-transparens i beslutsvägarna.

5.4.2 Utbildning och forskning hand i hand

Enligt direktivet ska utredningen ge förslag på hur resursfördelning inom utbildning och forskning kan samspela i större utsträckning än vad som görs i dag. Det anges att utbildning och forskning behöver relatera till och återspegla varandra.

De båda anslagen är till sin natur väldigt olika och det råder skilda ekonomiska förutsättningarna för utbildnings- respektive forskningsanslaget. FoFU är ett basanslag för forskning som till stor del kan användas helt fritt inom lärosätet. GRU-medlen är ersättning som är kopplad till specifika prestationer i form av producerad utbildning, och anslaget avräknas mot helårsstudenter och helårsprestationer. Inom KTH, liksom övriga svenska forskningsuniversitet, utgör forskning och forskarutbildning ekonomiskt sett en väsentligt större verksamhet än utbildning på grundnivå och avancerad nivå. Det är därmed en särskild ledningsutmaning att säkerställa att båda verksamhetsgrenarna värderas och prioriteras lika högt.

Utredningens förslag bidrar i två väsentliga avseenden till att till att sammanföra forskning och utbildning.

Det ena är att basfinansieringsmodellen genererar relativt hög schablonutdelning av FoFU-medel för lektorer. Det borde rent strukturellt leda till viss utjämning till förmån för de undervisningstunga miljöerna.

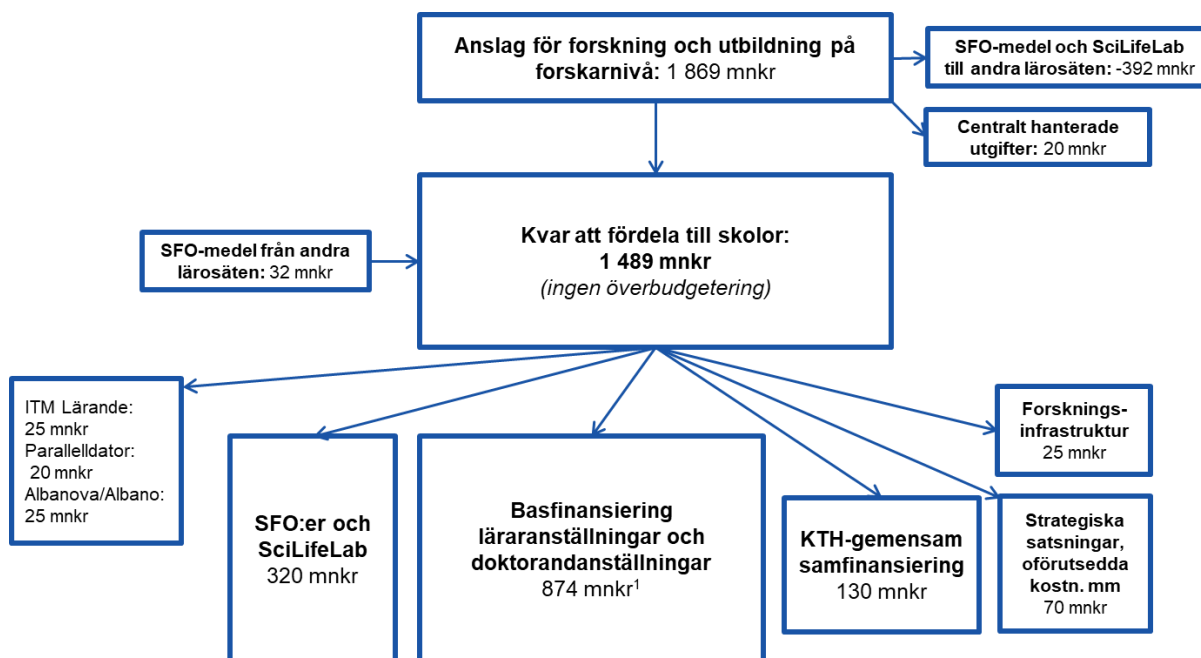
Det andra och långsiktigt viktigare är att den föreslagna modellen så tydligt understryker betydelsen av fakultetsutveckling och fakultetsförnyelse. Planering av den akademiska lärarstabens (fakultetens) dimensionering och sammansättning föreslås utgöra grundbulten i den framtida resursfördelningen. Den planeringen, och den bakomliggande strategiska diskussionen, måste utgå ifrån en helhetssyn där både utbildningens och forskningens behov vägs in.

6 Sammanfattning och rekommendationer för fortsatt arbete

Utredningen har lämnat förslag på ett system för resursfördelning inom FoFU och GRU som i vissa avseenden skiljer sig avsevärt från de modeller och processer som tillämpas på KTH i dag. De största förändringarna gäller principen att fördela basmedel inom FoFU med utgångspunkt i läraranställningar samt principen att införa en intern takbelopps- och avräkningsmodell inom GRU. Vidare föreslås en ny modell för hantering av avgiftsstudenter. Övriga förändringar handlar mer om att skapa tydlighet och förutsägbarhet i hantering av riktade resursförstärkningar såsom samfinansiering och forskningsinfrastruktur.

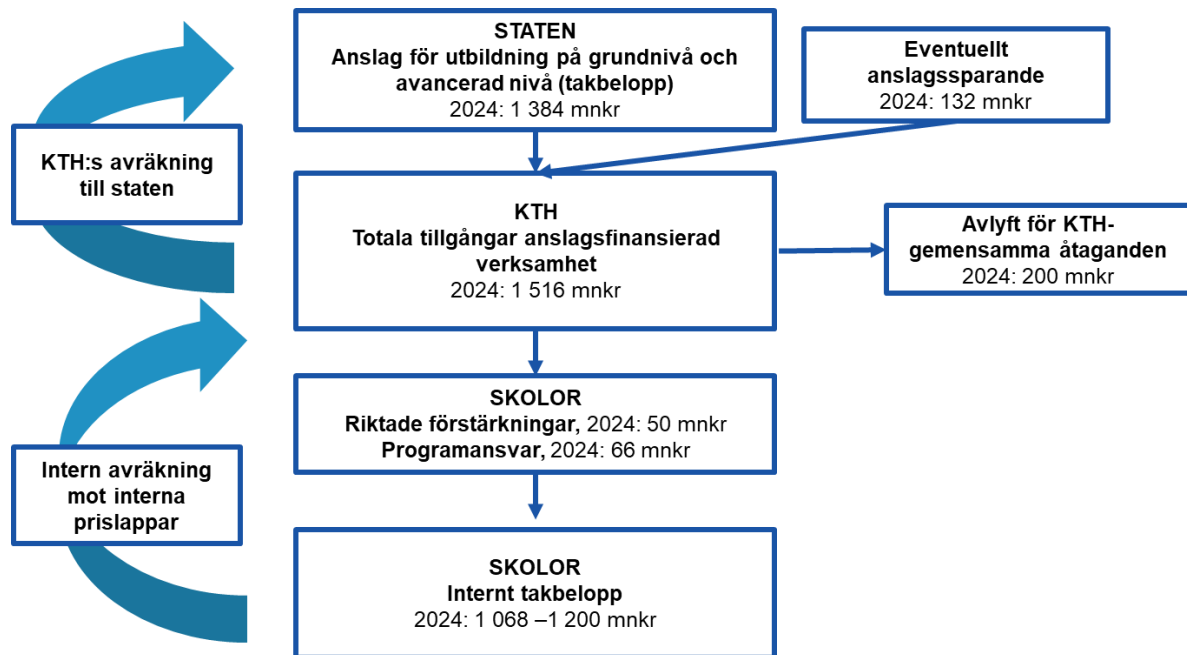
Figur 12 och 13 åskådliggör grafiskt de nya modellerna för FoFU respektive GRU.

Figur 12. Grafisk illustration över ny modell för forskning och utbildning på forskarnivå (2023 års belopp)



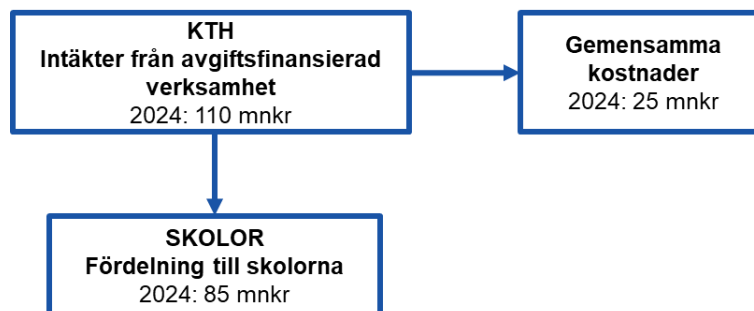
¹ Beloppet kan antas innehålla vissa medel för startbidrag och samordningsansvar varpå det är högre jämfört med summan av befintliga basmedel och prestationsmedel. Beloppet har lagts på en nivå för att det på totalen ska gå ihop.

Figur 13a. Grafisk illustration över ny modell för utbildning på grundnivå och avancerad nivå (anslagsfinansierad verksamhet)¹



¹ Anslaget storlek är hämtat från budgetpropositionen 2024. Eventuellt anslagssparande är hämtat från prognoser om utfall 2023. Avlyft för KTH-gemensamma åtaganden, riktade förstärkningar till skolor och programansvar är baserat på preliminära beräkningar.

Figur 13b. Grafisk illustration över ny modell för utbildning på grundnivå och avancerad nivå (avgiftsfinansierad verksamhet)¹



¹ Intäkten är beräknad baserat på utfall läsåret 2022/2023. Gemensamma kostnader och fördelning till skolor är schabloniserad och ska ej läsas som en preliminär tilldelning 2024.

Förändringarna kan tyckas stora, men det ska understrykas att syftet med de nya modellerna inte är att förändra den verksamhet som bedrivs vid KTH, utan att skapa överblickbarhet, styrbarhet och förutsättningar för strategisk verksamhetsutveckling. Det är inte modellerna som sådana som ska skapa förändring, utan de beslut som den akademiska ledningen inom KTH kan fatta efter kollegiala beredningsprocesser och verksamhetsdialoger med anledning av modellens införande.

De resurser som kommer till KTH inom FoFU respektive GRU är exakt desamma som tidigare (eller mer korrekt, exakt de resurser som staten via budgetpropositionen framöver årligen tilldelar lärosätet). Dessa resurser förs liksom tidigare vidare till skolorna för att finansiera forskning och utbildning på samtliga nivåer, respektive för finansiering av verksamhetsstöd och andra gemensamma kostnader.

Figur 12 och 13 innehåller preliminära belopp i de olika delmodellerna. Syftet med att redovisa beloppen är att visa att de totala medlen som skulle fördelas via föreslagna modeller är desamma som de medel som fördelas via olika kanaler i tidigare modeller, dvs. att den föreslagna förändringen är kostnadsneutral. I verkligheten kommer, om och när de nya modellerna tillämpas i konkret arbete med en verksamhetsplan, beloppen att justeras beroende på förändrad tilldelning från staten och som ett resultat av interna (om-) prioriteringar inom lärosätet.

Syftet med den nya modellen är alltså inte att omfördela resurser. Genom hela arbetet har utredningen strävat efter att säkerställa dels att de nya modellerna inte fördelar mer medel än vad som totalt sett finns tillgängligt, dels att ett byte av modell inte skulle skapa orimliga förskjutningar mellan skolorna.

Att säkerställa att det inte sker orimliga omfördelningar mellan skolorna är viktigt, men inte så enkelt som det kan tyckas. Man kan göra partiella simuleringar (många sådana har gjorts inom utredningen) för att jämföra hur exempelvis modellen för basfinansiering av lärare faller ut (med antagna schablonbelopp och planeringsramar) i jämförelse med ett eller flera tidigare års fördelning av basmedel och prestationsmedel. Till detta kommer att utfallet av nya modeller för samfinansiering av vissa externa anslag eller ny modell för finansiering av investeringskostnader för KTH-gemensamma infrastrukturkostnader kommer att skapa fördelning utfall som inte går att fastställa i detalj i förväg. Dessutom inför KTH för närvarande en ny lokalkostnadsmodell samtidigt som verksamhetsstödet organisation och finansiering förändras. Slutsatsen är att det inte går att fastställa det exakta utfallet av införandet av de modeller som här föreslås i termer av omfördelning mellan skolorna, sett i relation till alla de förändringar som nu sker inom KTH. Utredningens bedömning är dock att omfördelningseffekten är begränsad och ligger i samma storleksordning som de årliga fluktuationerna i hittills tillämpade modeller. KTH genomför parallellt flera förändringar och behovet av övergångsregler eller ”kuddar” är avhängigt den samlade bilden av utfallet av förändringarna. Detta blir således en fråga för KTH:s ledning att hantera i samband med kommande beslut om verksamhetsplan och budget.

Samtidigt är det uppenbart att det resursfördelningssystem som föreslås ställer delvis nya krav på både ledarskap och kollegiala processer inom KTH. I det avseendet kan man säga att utredningens förslag ligger i linje med det pågående arbetet inom KTH att stärka formerna för kollegial beredning och strategisk diskussion. Även pågående arbete med att utveckla former och underlag för strategisk verksamhetsanalys borde kunna bli en resurs i det strategiska arbete (fakultetsförnyelse, dimensionering av forskarutbildning, utbildningsförnyelse m.m.) som den föreslagna modellen aktualiserar. En del av de data som behövs för att arbeta fram underlag för de processer som beskrivs nedan finns också som en del av kvalitetssystemet.

Nedan listar vi de viktigaste av de beredningsprocesser, dialoger och beslutsprocesser som behöver finnas på plats för att de föreslagna modellerna ska fungera inte bara för statisk resursfördelning utan som utgångspunkt för ett kontinuerligt utvecklingsarbete:

- **Stärk arbetet med fakultetsutvecklingsplaner.** Modellen innebär att KTH i hög grad fördelar basmedel inom FoFU med utgångspunkt i lärarstabens storlek och sammansättning. Det betyder att arbetet med fakultetsförnyelse och fakultetsutveckling blir mer avgörande än någonsin för KTH:s utveckling. Sådana planer måste utvecklas till att bli skarpa lednings- och styrningsverktyg på alla nivåer (institution, skola, lärosäte), genom kollegiala diskussioner och ledningsdialoger. I utgångsläget finns dagens akademiska stab bestående av ett drygt 50-tal biträdande lektorer, knappt 200 lektorer och drygt 300 professorer. I princip behöver samtliga dessa förtecknas (lite som i gamla tiders personalstat) varefter planer görs för hur man tänker sig att denna kompetensbas behöver utvecklas på exempelvis tre, fem och tio års sikt och vad det betyder för hur pensionsavgångar och annan omsättning ska hanteras, vilka rekryteringar som behövs och befodringsmöjligheter som förutses. I detta ligger också att avvägningar

måste göras om dimensioneringen av den totala fakulteten, utifrån en insikt att basfinansieringen per fakultetsmedlem tunnare ut ju fler som ska dela på den. Självklart måste all planering på detta område samtidigt ge utrymme för att hantera oväntade förändringar och snabbt uppdykande möjligheter.

- **Stärk arbetet med strategisk utbildningsplanering.** Den föreslagna takbeloppsbaserade modellen måste, ännu mer än i dag, vila på en prognos för de olika utbildningarnas dimensionering under de kommande åren. Prognosen måste i sin tur vara en sammanvägning av olika faktorer (arbetsmarknadens behov, studenternas efterfrågan, lärarkårens kompetens och kapacitet m.m.). I perioder när takbeloppet är fullt utnyttjat är det notoriskt svårt att skapa utrymme för förnyelse. Icke desto mindre måste det finnas en process som kontinuerligt sällar fram förslag till nya utbildningssatsningar eller expansion av befintliga utbildningar och prioriterar mellan dessa (både inom skolorna och KTH-gemensamt). Prioriterade förslag kan då tilldelas nytt takbelopp i den takt KTH erhåller ökat utbildningsutrymme från staten eller genom omfördelning av resurser om det visar sig att det finns andra delar av utbildningsutbudet som har svårt att fullt utnyttja givna resurser. Utbildningsplaneringen måste i betydande grad ske i samarbete mellan skolorna, eftersom kurserna inom ett program ofta läses vid flera olika skolor och en skolas förändring kommer att få effekt även på andra skolors utfall.
- **Skapa en process för att dimensionera forskarutbildningen.** I dag finns varken examens- eller antagningsmål när det gäller forskarutbildningen, varken från staten eller på lärosätetsnivå. Den föreslagna modellen innebär att skolorna tilldelas vissa medel schablonmässigt kopplat till antalet anställda doktorander. Precis som när det gäller basfinansiering av lärare förutsätter detta att en ram sätts för maximalt antal schablonbelopp per skola. I utgångsläget varierar antalet anställda doktorander (omräknat till helårsanställningar) mellan knappt 100 och drygt 350 vid de fem skolorna (totalt knappt 1 100). Här behövs en diskussion om önskvärd omfattning på forskarutbildningen, en process som måste byggas underifrån och baseras på överväganden om behovet av forskarutbildade inom olika ämnesområden i samhälle och näringsliv liksom inom akademien, lokalt, nationellt och globalt.
- Säkerställ att **kvalitetssystemet** klarar att ta hand om löpande uppföljning av verksamhetsutveckling och jämställdhetsutfall som de nya modellerna aktualiserar.
- Förslaget om närmast automatiserad tilldelning av samfinansiering till vissa typer av externa anslag förutsätter att rektor, efter dialog med skolorna, fastställer en **lista över vilka bidragstyper som ger samfinansiering**, samt förslag till samfinansieringsbelopp.
- Utredningens förslag handlar om fördelning av resurser från KTH till de fem skolorna. Basfördelningen av FoFU bör åtföljas av ett **uppdrag till skolorna att föra syftet med modellen vidare** på ett sätt som säkerställer KTH-ansvaret för lönefinansiering. I det uppdraget bör också ligga att säkerställa att den interna FoFU-fördelningen inte skapar könsmässig obalans. Lärare av båda könen ska ha samma möjlighet att få del av basfinansieringen.
- Genom att en del tidigare riktade satsningar föreslås föras in i basfinansierings- och takbeloppmodellerna behöver **uppdraget till skolorna i verksamhetsplanen** innehålla skrivningar om samordningsansvar, programansvar, särskilda utbildningsansvar, jämställdhetsutfall m.m.

Bilaga 1: Utredningsdirektiv, V-2021-0344

Uppdaterat utredningsdirektiv för översyn av KTH:s resursfördelningsmodeller, beslutat 2022-11-10.

Varför en översyn?

Målet med att genomföra en översyn av KTH:s resursfördelningsmodeller är att se över hur befintliga modeller påverkar KTH:s verksamhet sett till dess mål, vision och möjlighet att bedriva forskning och utbildning av hög kvalitet. Utifrån denna analys ska vid behov alternativa modeller eller justeringar av befintliga modeller utredas och föreslås.

KTH har under det senaste dryga decenniet genomgått flera organisatoriska förändringar. Den totala omsättningen har vuxit från 3 674 mnkr år 2010 till 6 158 mnkr år 2021. De organisatoriska och ekonomiska förändringar som KTH har genomgått föranleder i sig en analys av om KTH:s resursfördelningsmodeller är anpassade till det lärosäte som KTH är i dag och det lärosäte KTH vill vara.

Utformning av KTH:s nuvarande resursfördelningsmodeller för utbildning på grundnivå och avancerad nivå respektive för forskning och utbildning på forskarnivå framgår av KTH:s verksamhetsplan för 2021. Modellerna knyter an till det sätt som medel fördelas från regeringen till lärosätena. Den senaste gången beslut fattades av universitetsstyrelsen om förändring av respektive modell var 2013.

Utgångspunkter för översynen

Modellen för resursfördelning måste vara integrerad med övrig styrning inom planering och uppföljning och samverka med andra styrmekanismer i ett samordnat ledningssystem. I översynen ska därför möjligheter till samordning med relaterade styrmekanismer avseende planering och uppföljning inom KTH beaktas. KTH:s resursfördelningsmodell ska understödja föresatsen om *ett KTH*, i avseendet att värden som transparens, enhetlighet, förutsägbarhet och lojalitet med KTH ges stort värde.

Översynen ska genomföras på ett transparent sätt. Av stor vikt är att eventuella förslag kommuniceras och bereds inom hela lärosätet och når bred förankring inom KTH. Översynen bör hålla en fri och öppen inställning till möjliga varianter av resursfördelning inom utbildning och forskning.

Enligt regleringsbrev avseende universitet och högskolor ska varje universitet beskriva på vilket sätt jämställdhet integreras i ordinarie verksamhet, exempelvis i styrprocesser. Universitet och högskolor ska också redovisa hur de beaktar jämställdhet vid fördelning av forskningsmedel. Denna aspekt ska ingå i översynen av resursfördelningsmodeller vid KTH.

KTH:s universitetsövergripande hållbarhetsmål (V-2021-0087) anger att miljö, jämställdhet och hållbar utveckling ska vara integrerat i KTH:s styrning och uppföljningsprocesser. I enlighet med KTH:s utvecklingsplan ska, utöver hållbar utveckling och jämställdhet, även internationalisering och digitalisering integreras i resursfördelningen, med hänsyn tagen till områdenas olika karaktär.

Problembeskrivning

I framtagande av detta direktiv har KTH:s nuvarande modeller för resursfördelning diskuterats på ledningsnivå. Ett antal aspekter av resursfördelningsmodellerna upplevs som mer eller mindre problematiska eller som varande av särskild vikt för att KTH:s resursfördelning ska fungera så ändamålsenligt som möjligt. Dessa områden redogörs kortfattat för i detta avsnitt. Översynen ska inkludera analys av såväl dessa redan kända problem och områden som identifiering av eventuella andra problematiska aspekter med nuvarande modell.

Föresats om ett KTH

Anställningstrygghet och basfinansiering

KTH är som lärosäte till stor del finansierat med externa medel och dess lärartjänster är inte fullt finansierade med anslagsmedel. Det finns därmed krav på lärare och forskare att ansöka om externa medel för att finansiera sin forskning. En hög andel visstidsanställningar, stipendiefinansierade anställningar eller tillsvidareanställningar där forskaren sägs upp i brist på externa medel är inte unikt för KTH som lärosäte men är icke desto mindre problematiskt. Situationen kan medföra en känsla av låg anställningstrygghet för akademisk personal som i sin tur kan leda till att den upplevda samhörigheten med KTH minskar. En hög grad av extern finansiering kan även i sig självt innebära en lägre grad av upplevd samhörighet med KTH, om upplevelsen är att merparten av forskarens lön betalas av externa forskningsfinansiärer.

Forskarutbildningens omfattning

I dag finansieras de flesta doktorander vid KTH av externa medel. Extern finansiering av doktorander garanteras inte alltid för hela studietiden vilket kan innebära att KTH finansierar den senare delen av utbildningen med anslag. Ett färre antal doktorander vid KTH skulle riskera att hämma återväxten och rekryteringen av unga lovande forskare. Å andra sidan kan ett alltför stort antal doktorander negativt påverka det utrymme som KTH har att anställa postdoktorer.

Den forskarutbildning som bedrivs vid KTH, inklusive det kursutbud som erbjuds forskarstuderande, ska hanteras strategiskt och syfta till hög kvalitet.

Att främja kvalitet genom resursfördelning

Prestationsbaserad medelstildelning har som syfte att premiera kvalitet. Det finns dock inga enkla svar på hur KTH genom resursfördelning kan skapa incitament för hög kvalitet. Indikatorer är lätta att använda men ger samtidigt begränsad information. En resursfördelningsmodell som utgår från t.ex. externa medel riskerar att öka beroendet av externa forskningsmedel. För ett lärosäte som KTH med över 60 procent extern forskningsfinansiering behöver de ekonomiska incitamenten för kvalitet utgå från parametrar som en ger en mer långsiktig, strategisk och stabil fördelning av resurser.

Forskning och utbildning: två separata resursfördelningsmodeller

KTH har två resursfördelningsmodeller, en för forskning och en för utbildning, som hanteras separat från varandra. Utbildning och forskning behöver samtidigt relatera till och återspegla varandra. När beslut fattas om att fördela resurser behöver de två modellerna samspela med varandra, t.ex. avseende hur vissa gemensamma kostnader hanteras. Av vikt är även att resursfördelningsmodellernas utformning och implementering bidrar till att lika värde tillmäts forsknings- respektive utbildningsrelaterade uppdrag, i vilka samverkan utgör en naturlig och integrerad del.

Livslångt lärande

I dag utgör livslångt lärande, i betydelsen uppdragsutbildning och anslagsfinansierad vidareutbildning, en relativt liten del av KTH:s utbildningsverksamhet. Samtidigt är KTH:s mål att kraftigt öka utbildningsvolymen inom detta område, vilket bland annat är angivet i KTH:s verksamhetsplan för 2021 och 2022. För att nå detta mål behöver KTH anpassa såväl kärnverksamhet som stödverksamhet t.ex. i form av pedagogisk utveckling och resursallokering. Under 2020–2022 har den interna resursfördelningen hanterat ersättning för anslagsfinansierad vidareutbildning vid sidan av ordinarie resursfördelning inom utbildning på grundnivå och avancerad nivå och ej som en integrerad del av övrig verksamhet.

Infrastruktur

KTH är beroende av tillgång till aktuell och uppdaterad infrastruktur för att kunna bedriva forskning och utbildning av hög kvalitet.

Det ställs allt högre krav från regeringen på att lärosätena finansierar forskningsinfrastruktur och det har blivit allt svårare att söka bidrag från Vetenskapsrådet för forskningsinfrastruktur. KTH har under perioden 2019–2022 avsatt totalt 110 mnkr för uppdatering av KTH-etablerade forskningsinfrastrukturer. KTH har däremot ingen långsiktig modell för finansiering av forskningsinfrastruktur som omfattar både lokal forskningsinfrastruktur och KTH-etablerade forskningsinfrastrukturer.

KTH behöver även utveckla kreativa, hållbara och innovativa studiemiljöer, vilket har en stark koppling till lokalkostnaderna och en långsiktig lokalförsörjning. KTH saknar en sammanhållen och strategisk planering för laborativa utbildningsmiljöer och hur detta ska finansieras.

Balans i den externa finansieringen och strategiska satsningar

KTH:s forskning är till över 60 procent externfinansierad. Extern forskningsfinansiering har ofta krav på samfinansiering vilket minskar KTH:s förfoganderätt över basanslaget. Beslut finns om att KTH ska samfinansiera med centrala medel vid EU-bidrag för forskning. I övrigt hanteras samfinansiering inte enhetligt inom KTH. En tydlig överblick som leder till processer och rutiner behöver finnas för att KTH ska kunna ha en god balans kring externa bidrag utifrån en sammanhållen strategi.

KTH har behov av att genomföra strategiska satsningar av olika slag. Exempel är satsningar på mångvetenskapliga forskningsmiljöer, rekryteringar eller KTH-gemensamma verksamheter inom hållbarhet, jämställdhet, digitalisering och internationalisering eller finansiering av såväl etablerade, som satsningar på nya, centrumbildningar och forskningsinfrastruktur. I dag är det ekonomiska utrymmet för strategiska satsningar begränsat. Det råder även otydlighet kring processen för strategiska satsningar och hur den inkorporeras i ordinarie budget- och verksamhetsplanering. Möjligheterna att göra en samlad bedömning och prioritering är begränsade, av såväl pågående som nya strategiska satsningar.

Interna resursfördelningsmodeller vid KTH:s fem skolor

KTH är ett decentraliserat lärosäte, vars skolor har stor frihet att utforma den interna fördelningen av resurser inom skolan, utifrån de olika förutsättningar som råder. Det innebär att korrelationen mellan KTH:s centrala styrmekanismer genom resursfördelning och skolornas interna styrning blir låg. Nyttan av en decentraliserad medelsfördelning behöver övervägas i relation till möjligheter för KTH som lärosäte att genomföra strategiska satsningar och rekryteringar, liksom i relation till möjligheterna att implementera basfinansiering för lärartjänster.

En sammanhållen och långsiktig ekonomisk planering

KTH:s skolor har behov av en viss stabilitet i resursfördelningen för att undvika alltför kraftiga svängningar. Det finns även behov av att kunna planera sin verksamhet mer långsiktigt än på årsbasis. Under 2022 har universitetsstyrelsen fattat beslut om treåriga planeringsförutsättningar och rektor avser att fatta beslut om en treårig verksamhetsplan, i syfte att skapa mer långsiktiga förutsättningar.

Vissa verksamheter har i dag stora underskott medan andra har stora överskott och stora differenser kan finnas mellan kapital inom GRU respektive FoFU. Myndighetskapital som ackumuleras blir svårhanterligt över tid, vare sig det är ett positivt eller negativt sådant. Universitetsstyrelsen har genom beslut om planeringsförutsättningar för 2023–2025 beslutat att KTH ska etablera en definition av hur KTH särskiljer fritt från bundet myndighetskapital, samt genomföra en kartläggning av andel fritt och bundet kapital vid KTH:s alla verksamheter, i enlighet med denna definition. Universitetsstyrelsen har

även beslutat att KTH ska utarbeta principer för hantering av myndighetskapitalet som är hållbara över tid och lämna förslag på hur KTH långsiktigt ska minska sitt myndighetskapital.

Efter personalkostnader utgör lokalrelaterade kostnader en av de större kostnadsposterna på KTH. I dag finns en obalans mellan resurstilldelning och lokalrelaterade kostnader. Det råder ojämlika förutsättningar mellan skolorna i detta avseende eftersom resursfördelningen inte i tillräckligt hög grad korrelerar med faktiska lokalrelaterade kostnader i verksamheten. Samtidigt bör det finnas incitament för att hålla ett långsiktigt, kostnadseffektivt och hållbart lokalbestånd.

Arbete pågår med att skapa ett gemensamt och samordnat verksamhetsstöd (V-2022-0218). Den 1 januari 2023 sker ikraftträdande av samgåendet mellan dagens GVS (gemensamt verksamhetsstöd) och verksamhetsstödet vid KTH:s skolor. Arbetet syftar till att sätta en ordning och struktur för hur KTH ska vidareutveckla ett professionellt och relevant stöd som bidrar till att KTH:s medarbetare ska kunna optimera sin insats i sina respektive roller som lärare, forskare eller verksamhetsstöd. En förutsättning för utformningen av ett effektivt stöd är en aktiv dialog mellan lärare, forskare och stödpersonal kring vilket stöd som behövs och vilket stöd som kan ges. Detta utgör grunden för att avgöra hur stödet bäst organiseras och ska finansieras.

Vid KTH finns ett stort antal beslut som reglerar vissa delar av resursfördelningen, men där en sammanhållen överblick saknas. Som ett av flera exempel kan nämnas finansiering för ITM Lärande.

Uppdrag

Med utgångspunkt i ovanstående problembeskrivning ska översynen inkludera följande områden och frågeställningar:

- Förslag på hur och i vilken omfattning KTH skulle kunna finansiera tillsvidareanställda lärares löner genom fast basfinansiering. Fokus ska ligga på gruppnivå snarare än individnivå.
- Förslag på vilka principer för medelstilleddning som är mest ändamålsenliga för KTH:s möjligheter att främja kvalitet inom utbildning och forskning, samtidigt som hänsyn tas till att KTH:s bredd av forsknings- och utbildningsmiljöer värnas.
- Förslag på hur resursfördelning inom utbildning och forskning kan samspela i större utsträckning än vad som görs i dag.
- Förslag på hur KTH kan beakta jämställdhet vid fördelning av forskningsmedel.
- Förslag på hur KTH kan integrera resursfördelning för anslagsfinansierad vidareutbildning med ordinarie resursfördelning inom utbildning på grundnivå och avancerad nivå.
- Förslag på en definition av strategiska satsningar samt på en cyklisk process för strategiska satsningar som inbegriper en tydlig ansvarsfördelning avseende vad skolorna kan besluta om och finansiera med egna medel och vilka typer av strategiska satsningar som kräver en KTH-gemensam process. Förslag ska lämnas på ekonomiskt utrymme för rektors strategiska satsningar samt hur det kan skapas och bibehållas.
- Kartlägga omfattningen av KTH:s samfinansiering och vilka typer av samfinansiering som används. Förslag på principer och en process för samfinansiering inklusive riktlinjer för vad skolorna ska besluta om och finansiera med egna medel och vad som kräver en KTH-gemensam process. Föreslå om och hur samfinansiering även kan eller bör inkludera EU-projekt inom utbildning, exempelvis EIT-samarbeten.

- Etablera en definition av hur KTH särskiljer fritt från bundet myndighetskapital, samt genomföra en kartläggning av andel fritt och bundet kapital vid KTH:s alla verksamheter, i enlighet med denna definition.
- Föreslå en långsiktig finansieringsmodell för KTH:s olika forsknings- och utbildningsinfrastrukturer.
- Kartlägga skolornas interna resursfördelningsmodeller och föreslå ett KTH-gemensamt resursfördelningssystem som möjliggör en sammanhållen styrning och som tillämpas vid hela KTH. Förslaget ska beakta KTH:s hela bredd och de olika förutsättningar som råder vid olika institutioner och avdelningar samt beakta möjligheter att stimulera organisationsövergripande samarbeten.
- Föreslå en resursfördelningsmodell som är mer långsiktig och sammanhållen än nuvarande modell.
 - I denna aspekt är det av särskild vikt att samverkan sker med arbetet för ett gemensamt och samordnat verksamhetsstöd och att förslaget utgör en integrerad del av en sammanhållen verksamhetsplanering och budgetering.
 - I samråd med programmet för ett gemensamt och samordnat verksamhetsstöd ska former och ramar för finansiering av verksamhetsstödet utredas.
 - Beakta hantering av medel som ej förbrukas under ett verksamhetsår och verksamheter som går med underskott samt föreslå principer för myndighetskapital som är hållbara över tid och principer för hur KTH långsiktigt kan minska sitt myndighetskapital.
 - Beakta den fördelning av lokalrelaterade kostnader som sker via KTH:s nuvarande modeller. I denna aspekt ska samverkan ske med pågående utredning av förutsättningar för en KTH-gemensam internprismodell för lokaler.
 - Utarbeta riktlinjer för kostnadsföring som skapar enhetlighet inom KTH, samt se över KTH:s tillämpning av SUHF-modellen.

Genomförande

Koppling till pågående utvecklingsarbeten inom KTH

Översynen av resursfördelning inom KTH utgör en del av ett flertal pågående utvecklingsarbeten, vilka översynen aktivt ska förhålla sig till. Huvudsakligen berörs program för ett gemensamt och samordnat verksamhetsstöd och utredning av förutsättningar för en KTH-gemensam internprismodell för lokaler. Vidare berörs verksamhetsöversyn av KTH:s campus, liksom pågående revidering av arbetsordning, delegationsordning och anställningsordning vid KTH. Sammantaget syftar de olika utvecklingsarbetena, där översyn av resursfördelningsmodeller är *en* del, till att uppnå en mer strategisk och sammanhållen verksamhetsplanering.

Omfattning och avgränsning

Översynen omfattar modeller för resursfördelning av de statliga anslagen inom utbildning på grundnivå och avancerad nivå samt forskning och utbildning på forskarnivå och dess ekonomiska styrning. Därutöver erhåller KTH externa bidrag som söks i konkurrens och bedriver till exempel uppdragsutbildning och uppdragsforskning. Fördelning av dessa medel ingår inte i översynen.

En viktig faktor i sammanhanget är att resursfördelning är *en av många* styrmekanismer inom KTH och kan inte användas för att styra alla angelägna frågor inom lärosätet. Relaterade styrmekanismer utgörs av exempelvis ledarskaps- och organisationsfrågor, arbets- och delegationsordning, budget- och verksamhetsplanering m.m.

Organisation och bemanning

För att leda översynen utses Anders Malmberg som särskild utredare. Anders Malmberg är professor i geografi med inriktning mot ekonomisk geografi vid kulturgeografiska institutionen, Uppsala universitet.

Vidare utses en särskild arbetsgrupp för att genomföra översynen. Som deltagare i arbetsgruppen utses:

- Professor Sofia Ritzén, dekanus
- Professor Leif Kari, vicerektor för utbildning
- Professor Annika Stensson Trigell, vicerektor för forskning
- Professor Björn Berggren, vice skolchef, skolan för arkitektur och samhällsbyggnad
- Professor Mikael Lindström, skolchef, skolan för kemi, bioteknologi och hälsa
- Professor Lars Nordström, ansvarig för fakultetsutveckling och vice skolchef, skolan för elektroteknik och datavetenskap
- Professor Mats Magnusson, forskarutbildningsansvarig, skolan för industriell teknik och management
- Universitetslektor Gunnar Tibert, grundutbildningsansvarig och vice skolchef, skolan för teknikvetenskap
- Kerstin Jacobsson, universitetsdirektör
- Alice Marshall, JML-strateg, Equality Office vid personalavdelningen
- En studentrepresentant som utses av Tekniska högskolans studentkår

Ledningskansliet och ekonomiavdelningen utses att stödja utredningen bland annat genom att ta fram underlag och bearbeta data i dialog med arbetsgruppen.

I arbetet med översyn av KTH:s resursfördelningsmodeller är det av yttersta vikt att en stor mångfald av KTH:s olika medarbetarkategorier inkluderas. Frågan om resursfördelning är komplex och har flera komponenter att ta hänsyn till, vilket kommer att kräva olika kompetenser i arbetet.

Kostnader, resurser och tid

Den särskilda utredare som tillsätts för uppdraget är extern från KTH. Övriga involverade personer har sin huvudsakliga anställning vid KTH:s skolor eller gemensamma verksamhetsstöd. KTH:s skolor såväl som gemensamma verksamhetsstödet behöver möjliggöra för sina medarbetare att delta i detta arbete. Då många processer spänner över organisatoriska gränser är en förutsättning för framgång att få tillgång till medarbetare med mandat att företräda olika verksamhetsdelar.

Projektplan

Den särskilda utredaren ska ta fram en projektplan för översynen. Projektplanen ska inkludera en konsekvensanalys, en riskanalys och en plan för simuleringar av alternativa modeller. Projektplanen ska även innehålla en plan för omvärldsanalys som ska inkludera en analys av ett urval andra svenska lärosätens resursfördelningsmodeller.

Projektplanen ska innehålla en tidplan som möjliggör att universitetsstyrelsen fattar beslut om en ny resursfördelningsmodell under 2023, med möjlig implementering från 2024. Projektplanen ska presenteras för rektor i december 2022, en delrapport ska presenteras i april 2023 och en slutrapport i september 2023.

Övergångsregel

I det fall en ny resursfördelningsmodell innebär en stor förändring i tilldelade medel ska åtgärder vidtas för att inledningsvis dämpa eventuellt negativa effekter. Denna övergångsperiod måste anpassas utifrån effekterna på verksamheten och bör maximalt sträcka sig över tre år.

Bilaga 2: Genomförda möten och presentationer

Samtliga möten och presentationer har skett under ledning av särskild utredare professor Anders Malmberg, om inte något annat anges.

Möten i arbetsgruppen 2023

1. Den 31 januari, KTH. Tema: Introduktion, direktivet: tematisering och prioriteringar.
2. Den 10 mars, KTH. Tema: Basfinansiering av anställningar, dimensionering av forskarutbildningen, incitament för kvalitet och förnyelse.
3. Den 4 april, Zoom. Tema: Samfinansiering av externa anslag, utrymme för strategiska satsningar, och finansieringsmodeller för infrastruktur.
4. Den 9 maj, KTH. Tema: Universitetsgemensam resursfördelning på ett decentraliserat lärosäte, och en långsiktig och sammanhållen resursfördelning.
5. Den 15 juni, KTH. Tema: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå, och summering av vårens arbete.
6. Den 6 september, KTH. Genomgång av utkast 1 på slutrapport.
7. Den 28 september, Zoom. Genomgång av utkast 2 på slutrapport.

Andra presentationer och möten under 2023: ett urval

KTH:s ledningsgrupp

1. Den 21 mars: utredningens tematisering av direktivet och inledande arbete.
2. Den 18 april: FoFU basfinansiering.
3. Den 23 maj: GRU takbeloppsmodell.
4. Den 28 augusti: GRU takbeloppsmodell.
(Presentation av sekretariatet: ledningskansliet)
5. Den 12 september: första utkast av slutrapport.
6. Den 26 september: andra utkast av slutrapport.

Övrigt

- Fakultetsrådet, den 10 maj: FoFU basfinansiering, strategiska satsningar och GRU takbeloppsmodell.
- Grundutbildningsutskottet, den 18 september: GRU takbeloppsmodell.
(Presentation av sekretariatet: ledningskansliet)
- Universitetsdirektörens ledningsråd, den 20 september: utredningens förslag. (Presentation av sekretariatet: ledningskansliet)
- Möte med Planeringsdirektör Daniel Gillberg, Uppsala universitet, den 28 april (Zoom): om utbildningsfinansiering

Bilaga 3: Tabeller

Tabell B1. FoFU: medel som skulle kunna ingå i en pott för KTH-gemensam samfinansiering

I tabell B1 anges de medel i FoFU för 2023 skulle kunna ingå i en pott för KTH-gemensam samfinansiering. Detta ändras förstås på sikt beroende på vilka kriterier som KTH väljer ska gälla för samfinansiering. Även om medel skulle flyttas till denna pott kommer samfinansiering som sträcker sig bortom 2023 fortsatt att gälla såvida inget annat beslutas i kommande verksamhetsplaner. För KAW utbetalas KTH-gemensam samfinansiering för KAW Fellows och KAW:s strategiska satsningar. För andra KAW-satsningar utgår ingen gemensam samfinansiering och dessa finns således inte med i tabellen.

För de belopp som har beslutats för ett år i taget finns inga belopp att hämta från senaste verksamhetsplanen. För dessa belopp är rutan gråmarkerad. Det behöver inte innebära att medel upphör men det finns inget beslut om medelsfördelning för kommande år.

FoFU: medel som skulle kunna ingå i en pott för KTH-gemensam samfinansiering (mnkr)	2023	2024	2025	2026
EU-projekt, avsatta medel för samfinansiering	44,0			
KAW				
KAW Academy Fellows (tolv stycken)	9,0	7,1	6,0	1,9
KAW WASP	15,2			
KAW WWSC	10,0			
KAW WISE	0,2			
KAW WACQT	2,4			
KAW DDLS	0,8			
Summa KAW	37,5	7,1	6,0	1,9
Centrum m.m.				
AIMES	1,0	1,0	0	0
BioMEx Biomechanical Modeling and Experimentation Center	1,0	0	0	0
Center for Mechanics and Materials Design	1,0	0	0	0
Center for X-rays in Swedish Materials Science (CeXS)	1,0	1,0	1,0	1,0
Centre for Adv. BioProduction by Cont. Processing (AdBIOPRO)	1,0	1,0	1,0	1,0
Centre for Design and Management of Manufacturing	1,0	0	0	0
Centrum Akademiskt-industriellt kärntekniskt samarbete (ANItA)	0,5	0,5	0,5	0,5
Centrum för cyberförsvar och informationssäkerhet	1,0	1,0	0	0
Centrum för Hållbar Luftfart	1,0	1,0	0	0
Centrum för hållbar sjömat, Blue Food	1,0	1,0	0	0
Centrum för Idrottsteknik	0,5	0,2	0	0
Centrum för Production, Use and Storage of Hydrogen (PUSH)	1,0	1,0	1,0	0
Centrum för Sustainable Nuclear Research In Sweden (SUNRISE)	1,0	1,0	1,0	0
Centrum för transportstudier	0,5	0	0	0

Centrum Navet	1,0	1,0	0	0
Centrum Treesearch	1,0	1,0	1,0	1,0
Trustworthy Edge Computing System and Applications (TECoSA)	1,0	1,0	1,0	1,0
Hållbar konsumtion	1,0	1,0	1,0	1,0
Interim centrumbildning Quantum Technology Hub, QTH	1,0	1,0	0	0
ITRL	1,0	0	0	0
Kompetenscentrum BASE	1,0	1,0	0	0
KTH Climate Action Centre, CAC	0,9	0,1	0	0
KTH Environmental Humanities Lab, EHL	1,0	1,0	1,0	1,0
KTH Live-in-lab	1,0	1,0	0	0
KTH MIT Senseable Stockholm Lab	2,0	0,3	0	0
KTH Rymdcentrum	1,0	0	0	0
KTH Vattencentrum	1,0	0	0	0
MedTechLabs	3,0	3,0	3,0	3,0
Mistra Sports and Outdoors	1,6	1,6	0	0
Nationell Marin Samverkansarena – Viable Seas	0,2	0,2	0,2	0,2
Nationellt center för maritim robotik	1,0	1,0	0	0
Odqvist lab för experimentell mekanik	0,5	0	0	0
Road to Science, fas 2	0,5	0	0	0
Centre for data driven health (CDDH)	0,5	0	0	0
Semiconductor Research Center (SEMIC)	1,0	1,0	0	0
Smart mobilitet	1,0	1,0	0	0
Stockholms Matematikcentrum (SMC)	0,8	0	0	0
Sustainable Finance Lab	0,5	0,5	0,5	0
Svenskt centrum för hållbar vattenkraft (SVC)	0,5	0,5	0,5	0,5
Swedish Electromobility Centre (SEC)	0,5	0,5	0,5	0,5
Samfinansiering kommande centrumbildningar	5,0	0	0	0
Summa centrum	42,9	26,4	13,2	10,7
Övrigt: fordonsdalen – React, TVV	0,3	0	0	0
Total summa	124,8	34,2	19,9	13,3

Kommentarer om vissa prognoser

Ramen för samfinansiering för EU-projekt har legat på 44 mnkr de senaste åren vilket stämt relativt bra med utfallet som legat mellan 40 och 45 mnkr per år under perioden 2016–2022.

Enligt KTH:s strategi för deltagande i Horisont Europa 2021–2027 är målet att öka intäkterna från EU jämfört med tidigare ramprogram. Enligt prognoser för kommande behov förväntas samfinansiering för EU-projekt inom forskning och innovation att uppgå till 45–50 mnkr per år under kommande treårsperiod.

KTH har för närvarande tolv KAW Academy Fellows. I utlysningen 2021 ansökte KTH men fick inga beviljade. För den pågående utlysningen ges besked i november 2023. Bedömning är att antalet

kommer att minska något och att det finansiella behovet central samfinansiering minskar något: uppskattningsvis 8 mnkr 2024, 7 mnkr 2025 och 7 mnkr 2026.

KTH har ca 50 centrumbildningar varav KTH-gemensam samfinansiering för närvarande utbetalas till 40. Av de centrumbildningar som erhåller gemensam samfinansiering är inte alla centrumbildningar enligt KTH:s riktlinjer. Sedan 2019 har den totala summan för samfinansiering för centrumbildningar ökat från 33 mnkr för 37 centrum 2019 till drygt 38 mnkr för 40 centrum 2023. I FoFU för 2023 finns det även 5 mnkr avsatta för gemensam samfinansiering för kommande centrumbildningar. Sett till den senaste femårsperioden är samfinansieringen för centrumbildningar relativt stabil. Uppskattningsvis uppgår behovet till ca 40 mnkr per år för gemensam samfinansiering för centrumbildningar utifrån hur det ser ut i dag.

Beräkningarna ovan bygger på att samma principer och praxis som tillämpas i dag. I det fall KTH beslutar om andra principer behöver prognoser tas fram som utgår från nya principer.

Tabell B2. FoFU: medel som skulle kunna ingå i en pott för rektors och skolchefers medel för strategiska satsningar och oförutsedda kostnader

Tabellen listar de medel som i dagens FoFU som skulle kunna ingå i rektors och skolchefers medel för strategiska satsningar och oförutsedda kostnader. Flera av satsningarna löper ut 2024 varpå medel frigörs (för dessa satsningar anges beloppet 0 i kolumnerna för 2024–2026). Vissa av satsningarna beslutas om årligen men praxis har varit att de förlängs (för dessa är kolumnerna för 2024–2026 gråmarkerade). Om KTH har som mål att fördela mer medel direkt skolorna behöver prioriteringar av pågående satsningar genomföras.

Strategiska satsningar mm (mnkr)	2023	2024	2025	2026
Strategiska satsningar				
Mångvetenskaplig miljö: KTH Food	5,0	5,0	5,0	5,0
Forskningsmiljö inom uppkopplad produktion	5,0	5,0	0	0
Stöd till uppbyggnad av verksamheten vid campus Södertälje	5,0	5,0	5,0	0
Balans i könsfördelning, gästprofessorer	5,0	5,0	0	0
Gemensamma doktorander med internationella partneruniversitet	6,0	6,0	6,0	6,0
IT-portföljer	20	20	20	20
Stimulansmedel och mindre satsningar				
Scholars at risk	2,0	0	0	0
Riktad satsning: transportmodellering med inriktning mot policyanalys	1,5	1,5	1,5	0
Ersättning uppdrag som expertstöd för ERC-bidrag	0,4	0,4	0	0
Stockholm trio for sustainable action	0,5	0,5	0,5	0,5
Jämställdhetsintegrering	2,5	0	0	0
MHU på tvärs	0,8	0	0	0
Utbildningssatsningar inom JML	0,3	0	0	0
Utbildningssatsningar inom HU	0,3	0	0	0
Oförutsedda kostnader				
Kompensation ökade lokalkostnader	15,5	0	0	0

Sjöstadsverket – flyttkostnad	3,0	0	0	0
Övrigt				
Forskningsplattformar	18,0			
KTH 200 år	2,3			
Samfinansiering enligt avtal mellan KTH och DESY	1,0	1,0	1,0	1,0
Biträdande föreståndare Sjöstadsverket	0,5	0,3	0	0
Sjöstadsverket – enligt avtal från 2014	1,0	1,0	1,0	1,0
Resurscentrum för Samordning av Elektronmikroskopi (RSEM)	2,0	2,0	2,0	0
Samarbete inom AGATA	0,3	0,3	0,3	0
Utveckling strat. universitetspartnerskap och internationella satsningar	6,0			
Samfinansiering VS-projekt	1,5			
Repatrieringsstöd	11,5	9,5	1,0	0
Outnyttjade medel	11,5	0	0	0
Summa	128	62	43	34

Tabell B3. FoFU: avsättningar till etablerade KTH-forskningsinfrastrukturer 2019–2023

År	Beslut	Beslutade satsningar (mnkr)	Nyttjat t.o.m. juni 2023 (mnkr)
2019	VF-2019-0010 (1)	20,0	19,8
2020	VF-2019-0071 (2)	20,0	13,3
2021	VF-2021-0074 (3)	22,4	19,6
2022	KTH-RPROJ-0002393 (4)	50,8	6,5
2023	KTH-RPROJ-0002393 (5)	20,1	0
Summa		134,3	55,8

Tabell B4. FoFU: estimerade avskrivningskostnader kommande år

I FoFU har avskrivningskostnaderna för satsningarna på KTH-etablerade forskningsinfrastrukturer lagts in med schablonbelopp baserat på en linjär avskrivning på fem år, dvs. 4 mnkr per år. Detta har inneburit en överbudgetering bl.a. pga. eftersläpning av inköp. Tabellen nedan innehåller uppskattningar av faktiska avskrivningskostnader utifrån inköp t.o.m. april 2023.

Satsning på forskningsinfrastruktur (mnkr)	2023	2024	2025	2026
2019: VF-2019-0010 (1)	3,3	3,2	1,7	0
2020: VF-2019-0071 (2)	4,0	3,0	3,0	3,0
2021: VF-2021-0074 (3)	4,0	3,0	3,0	3,0
2022: KTH-RPROJ-0002393 (4)	2,0	5,0	8,0	10,0
2023: KTH-RPROJ-0002393 (5)	0	2,0	3,0	4,0
Summa	13,3	16,3	18,7	20,0

Tabell B5. FoFU: medel som föreslås flyttas till centralt hanterade utgifter

Utgift (mnkr)	Betalat 2023	Prognos 2024	Prognos 2025	Prognos 2026
Medlemsavgifter för EIT/KIC	3,2	3,2	3,2	3,2
Medlemsavgift för e-brains	1,6	1,6	1,6	1,6
Medlemsavgift för Euro-bioimaging-ERIC	1,0	1,0	1,0	1,0
National Genomics Infrastructure, NGI	1,6	1,6	1,6	1,6
Avgift för NAISS	4,0	4,0	4,0	4,0
Avgift för MaxIV	3,5	3,5	3,5	3,5
Bidrag till stiftelsen Vetenskapsstaden	1,0	1,0	1,0	1,0
Bidrag till Flemingsberg Science	0,5	0,5	0,5	0,5
Summa	18,4	18,4	18,4	18,4

Tabell B6. FoFU: Startbidrag som har tagits i anspråk uppdelat per skola

Startbidrag (mnkr)	2023	2024	2025	2026
Startbidrag vid ABE-skolan				
Prof. i stadsbyggnad	0,4	0	0	0
Startstöd lektor i ljus och design	0,3	0	0	0
Stärkt fakultetsfinansiering	0,04	0	0	0
Startbidrag: nya och bef. läraranställningar HU	0,5	0,3	0	0
Startbidrag: nya och bef. läraranställningar HU	0,5	0,5	0	0
Startbidrag: nya och bef. läraranställningar HU	0,5	0,4	0	0
Startbidrag: nya och bef. läraranställningar HU	0,5	0,4	0	0
Startbidrag fakultetstjänster	1,0	1,0	1,0	0,1
Startbidrag fakultetstjänster	0,5	0,5	0,3	0
Startbidrag läraranställningar	0,3	0,3	0,2	0
Startbidrag läraranställningar	0,3	0,3	0,3	0
Startbidrag fakultetstjänster	0,5	0,5	0,5	0,5
Summa ABE	5,4	4,3	2,2	0,5
Startbidrag vid CBH-skolan				
Bitr. lektor i vårdlogistik,	0,1	0	0	0
Bitr. lektor i hälsosystemvetenskap	0,3	0	0	0
Lektor i medicinsk teknik	0,8	0	0	0
Startbidrag: nya och bef. läraranställningar HU	0,5	0,1	0	0
Startbidrag: nya och bef. läraranställningar HU	0,5	0,4	0	0
Startbidrag: nya och bef. läraranställningar HU	0,5	0,5	0,3	0
Startbidrag: nya och bef. läraranställningar HU	0,5	0,5	0,4	0
Stärkt fakultetsfinansiering	0,7	0,7	0,1	0
Stärkt fakultetsfinansiering	0,6	0,6	0,1	0
Stärkt fakultetsfinansiering	0,6	0,6	0,4	0

Stärkt fakultetsfinansiering	0,5	0,5	0,4	0
Startbidrag fakultetstjänster	0,5	0,5	0	0
Startbidrag fakultetstjänster	1,0	1,0	0,3	0
Startbidrag fakultetstjänster	0,5	0,5	0,5	0
Startbidrag läraranställningar	0,5	0,3	0	0
Startbidrag läraranställningar	0,5	0,5	0,5	0
Startbidrag läraranställningar	0,5	0,1	0	0
Summa CBH	9,1	6,8	3,0	0
Startbidrag vid EECS-skolan				
Professor i experimentell rymdplasmafysik	0,3	0	0	0
Stärkt fakultetsfinansiering	0,5	0,3	0	0
Stärkt fakultetsfinansiering	0,5	0	0	0
Stärkt fakultetsfinansiering	0,5	0,3	0	0
Stärkt fakultetsfinansiering	0,5	0,5	0	0
Startbidrag: nya och bef. läraranställningar HU	0,5	0,4	0	0
Startbidrag: nya och bef. läraranställningar HU	0,8	0,5	0	0
Startbidrag: nya och bef. läraranställningar HU	0,8	0,8	0	0
Summa EECS	4,3	2,8	0	0
Startbidrag vid ITM-skolan				
Bitr. lektor additiv tillverkning	0,1	0	0	0
Bitr. lektorat Integrerad systemanalys	0,4	0	0	0
Bitr. lektor mekatronik med inriktning mot robotkonstruktion	0,8	0,8	0,3	0
Stärkt fakultetsfinansiering (IRIS)	6,0	6,0	3,5	0
Startbidrag: nya och bef läraranställningar HU (IRIS)	2,0	2,0	1,2	0
Anställningar: genus, organisation, ledning och förändring	1,7	1,4	0	0
Startbidrag fakultetstjänster	0,5	0,5	0,1	0
Startbidrag fakultetstjänster	0,5	0,5	0,5	0,3
Startbidrag fakultetstjänster	0,5	0,5	0,5	0
Startbidrag fakultetstjänster	0,5	0,5	0,5	0,4
Summa ITM	12,9	12,2	6,5	0,7
Startbidrag vid SCI-skolan				
Stärkt fakultetsfinansiering	0,6	0	0	0
Startbidrag fakultetstjänster	0,5	0,5	0,2	0
Startbidrag fakultetstjänster	0,5	0,5	0,5	0
Startbidrag fakultetstjänster	0,5	0,5	0,5	0
Startbidrag fakultetstjänster	0,5	0,5	0,5	0
Startbidrag läraranställningar	0,5	0,5	0,2	0
Summa SCI	3,1	2,5	1,9	0
Total summa	34,7	28,4	13,6	1,3

Tabell B7. FoFU: Startbidrag som ej tagits i anspråk

I dagens FoFU finns flera startbidrag som inte tagits i anspråk ännu. Enligt KTH:s verksamhetsplan 2023–2025 kan de tas i anspråk två år efter det att verksamhetsplanen beslutades om. Medel överförs till nästa års FoFU så länge de kan tas i anspråk. När det väl har tagits i anspråk gäller de villkor som anges i respektive verksamhetsplan, t.ex. 0,5 mnkr per år under tre år för en anställning.

Startbidrag	Skola	Totalt kvarvarande belopp (mnkr)
Startbidrag, läraranställningar VP-22	ABE	1,4
Startbidrag, läraranställningar VP 23–25	ABE	2,0
Startbidrag, läraranställningar VP-22	CBH	0,5
Startbidrag, läraranställningar VP 23–25	CBH	2,0
Startbidrag, läraranställningar VP-22	EECS	2,0
Startbidrag, läraranställningar VP 23–25	EECS	2,0
Startbidrag, fakultetstjänster VP-21	EECS	2,0
Startbidrag, läraranställningar VP-22	ITM	2,0
Startbidrag, läraranställningar VP 23–25	ITM	2,0
Startbidrag, läraranställningar VP-22	SCI	1,5
Startbidrag, läraranställningar VP 23–25	SCI	2,0
Summa		19,4

Tabell B8. FoFU: samordningsansvar för vilka ersättning utbetalas

Vissa av samordningsansvaren beslutas om årligen men praxis har varit att de förlängs (för dessa är kolumnerna för 2024–2026 gråmarkerade). För vissa samordningsansvar upphör den KTH-gemensamma finansieringen 2024 (för dessa anges beloppet 0 för kolumnerna 2024–2026).

Samordningsansvar (mnkr)	Skola	2023	2024	2025	2026
Impactansvarig	ABE	0,6	0	0	0
Impactansvarig	CBH	0,6	0	0	0
Impactansvarig	ITM	0,6	0	0	0
Impactansvarig	EECS	0,6	0	0	0
Impactansvarig	SCI	0,6	0	0	0
Ersättning regionansvar, Indien	SCI	0,04			
Ersättning regionansvar, Kina	SCI	0,1			
Ersättning regionansvar, Sydostasien	ABE	0,04			
Ersättning regionansvar, Indien	EECS	0,08			
Ersättning regionansvar, Latinamerika	ITM	0,1			
Strategiskt universitetspartnerskap: Shanghai Jiao Tong University Ersättning akademisk koordinatör	CBH	0,1			
Strategiskt universitetspartnerskap: Hong Kong Univeristy Ersättning akademisk koordinatör	CBH	0,1			
Strategiskt universitetspartnerskap med IIT Madras Ersättning akademisk koordinatör	EECS	0,1			
Strategiskt universitetspartnerskap: University of Tokyo Ersättning akademisk koordinatör	ITM	0,1			

Strategiskt universitetspartnerskap: Shanghai Jiao Tong University Ersättning akademisk koordinatör	SCI	0,1			
Samordningsansvar EIT KIC Health	CBH	0,4	0,4	0,4	0,4
Samordningsansvar EIT KIC Digital	EECS	0,4	0,4	0,4	0,4
Samordningsansvar EIT KIC Innoenergy	EECS	0,4	0,4	0,4	0,4
Samordningsansvar EIT KIC Raw Materials	ITM	0,4	0,4	0,4	0,4
Samordningsansvar EIT KIC Urban Mobility	ABE	0,4	0,4	0,4	0,4
Samordning SAR	ABE	0,2	0	0	0
Ersättning samordningsansvar GDH Utbildningskoncept challenge-driven education	ITM	0,4	0	0	0
Ersättning samordningsansvar GDH Forskningsinnovation	ITM	0,4	0	0	0
Summa		6,9	2,0	2,0	2,0

Tabell B9. Separata beslut som reglerar delar av FoFU

För FoFU finns ett stort antal beslut som på olika sätt är kopplade till olika öronmärkta medel, t.ex. finns beslut för varje centrumbildning, för varje riktad satsning och beslut för varje startbidrag vid läraranställning som har tagits i anspråk. Besluten kan i vissa fall reglera belopp som ska utbetalas från FoFU, i andra fall har belopp beslutats genom verksamhetsplanen. Men för vissa delar av FoFU finns mer generiska beslut som reglerar olika delar. Dessa anges i nedanstående tabell.

Dnr	Beslut	Tidsperiod	Information
UF-2008/0720 UF-2009/0628 UF-2012/0827 V-2020-0213	<i>Flera beslut som reglerar samfinansiering av forsknings- och innovationsprojekt inom EU</i>	2020–	Samfinansiering med 20 % av upparbetade kostnader.
VF-2019-0127	Medfinansiering av KAW Academy Fellows	2019–	KAW Academy Fellows erhåller 750 tkr/år i fem år.
V-2022-0046	Beslut om riktlinje om hantering av centrum inom forskning	2022–	Innehåller inte beslut om samfinansiering. (Rektor avgör i varje enskilt fall.)
V-2019-0453	Förenklad rutin för utbetalning av finansiering av EIT KIC:arnas samordningsansvariga	2019–	Anger att 400 tkr/år ska utgå till samordningsansvariga.
V-2022-0726	Beslut om repatrieringsstöd efter ledningsuppdrag	2022–	Reglerar repatrieringsstödet storlek efter det att ledningspersoners uppdrag tar slut.

Tabell B10. GRU-relaterade åtaganden

GRU-relaterade åtaganden 2023	mnkr
GRU-lokaler, t.ex. studietor	126,1
Stockholms akademiska forum	1,0
Studentkår (KTH:s anslag)	7,2
Open Lab	1,1
Samfinansiering GVS (främst EIT)	5,5
Unite! samfinansiering	4,0
Beslut internt om medel	0,5
Summa	145,4

Tabell B11. GRU: KTH-gemensamma satsningar 2023

GRU: KTH-gemensamma satsningar 2023	mnkr
Förberedande kurser	3,2
Stockholm trio for sustainable actions	0,5
Framtidens utbildning	10,0
IT-utveckling (portföljer)	10,0
Utbildningssatsningar hållbar utveckling	0,7
Utbildningssatsningar jämställdhet	0,7
Livslångt lärande, senare fördelning	11,0
Summa	36,1

Tabell B12. GRU: Skolspecifika satsningar som beslutas i VP

Skolspecifika satsningar som beslutas i VP 2023	Skola	mnkr
Akademiskt ansvariga för regioner	ABE, EECS, ITM, SCI	2,0
Akademiska koordinatörer för strategiska partneruniversitet	CBH, EECS, ITM, SCI	0,4
Samordningsansvarig för Global Development Hub	ITM	0,4
ESERO Sverige	SCI	1,0
Maker Space/ Labbmedel	CBH	3,0
Lokalstöd Flemingsberg	CBH	7,6
Lokalstöd Kista	EECS	9,4
Lokalstöd Södertälje	ITM	13,8
Ny förkortad KPU, senare fördelning	ITM	1,9
Summa		39,5

Tabell B13. GRU: Skolspecifika satsningar som regleras av separata beslut

Beslut	Tidsperiod	Skola	mnkr 2023
V-2018-1053 Resurser till arkitektutbildningen på KTH	2019–2023	ABE	5,0
V-2016-0475 Särskilt stöd som kompensation för designområdet	2017–	ABE	5,0
V-2015-0354 Språkutbildning vid KTH – ekonomiskt stöd	2016–	ITM	4,1
V-2016-0044 Kvalitetsmedel – riktad verksamhet betalande V-2016-0898 Resursfördelning till utb. med betalande studenter	2016–	Alla	6,0
V-2023-0181 Beslut om uppdrag och budget för förvaltningsobjekt e-lärande	2023	ITM	9,0
V-2018-0328 Beslut om finansiering av verksamheten som överförts till ITM-skolan från den tidigare skolan för Teknikvetenskaplig kommunikation och lärande, ECE (Se även FoFU)	2018–	ITM	21,6
Summa			50,7

Bilaga 4. Kort sammanfattning av omvärldsanalys

Utredningen har kontaktat Sveriges universitet för att inhämta kunskap om deras interna resursfördelningsmodeller. Universiteten ombads svara på vilka principer som deras resursfördelning utgår ifrån inom utbildning respektive forskning och vilka styrmekanismer som ligger bakom valda modeller. Svar på frågorna inhämtades hösten 2022. Under våren 2023 har utredningen även haft fördjupade diskussioner med vissa utvalda universitet.

I denna bilaga ges en kort sammanfattning av omvärldsanalysen.

Fördelning av anslag för forskning och utbildning på forskarnivå

När det gäller fördelning av anslag för forskning och utbildning på forskarnivå fördelar de flesta universiteten utifrån en blandning av basmedel, prestationsmedel och strategiska satsningar.

Basmedel utgör den största potten och utgår vanligtvis från historiska grunder och räknas årligen upp. Ett par universitet fördelar till viss del medel utifrån lärarkårens storlek. Det finns även enstaka universitet som fördelar vissa forskningsmedel utifrån utbildningens dimensionering i syfte att säkerställa forskningsanknytning i utbildningen.

Prestationsbaserad fördelning, i syfte att premiera kvalitet, tillämpas av de flesta universiteten där medel fördelas utifrån citeringar, externa medel och olika mätetal för doktorandutbildning. Mindre vanliga fördelningsgrunder utgörs av samverkan, antal befordringar och antal docenter.

I stort sett alla universitet har även strategiska satsningar som finansieras genom centrala avlyft.

Fördelning av anslag för utbildning på grundnivå och avancerad nivå

För anslagen för utbildning på grundnivå och avancerad nivå framträder en mer diversifierad bild av hur lärosätena internt fördelar resurser. Medel fördelas i de flesta fallen utifrån en eller flera av följande fördelningsgrunder:

- Historiska grunder men belopp som årligen räknas upp.
- Prognos eller utfall (föregående år eller en treårsperiod) av HST och HPR. I vissa fall sker en avräkning vid årets slut som kan leda till återbetalning eller omfördelning.
- Äskandeförfarande till grund för ett ledningsbeslut om tilldelning.
- Internpolitiska faktorer, t.ex. satsningar på vissa program eller omfördelning mellan stora och små program.
- Vissa universitet använder egna prislappar för olika ämnesområden andra använder statens prislappar.